

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN
PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMINDA
BAĞLANMA STİLLERİ VE SOSYAL BAĞLILIĞIN
YORDAYICI ROLÜNÜN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Müzeyyen YALÇINKAYA

Eskişehir 2019

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN PROBLEMLİ İNTERNET
KULLANIMINDA BAĞLANMA STİLLERİ VE SOSYAL BAĞLILIĞIN
YORDAYICI ROLÜNÜN İNCELENMESİ**

Müzeyyen YALÇINKAYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Doç. Dr. Bahtiyar ERASLAN ÇAPAN

Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temmuz 2019

Bu tez çalışması BAP Komisyonunca kabul edilen 1805E110 nolu proje kapsamında desteklenmiştir.

anneme ve babama

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Müzeyyen YALÇINKAYA'nın "Üniversite Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımında Bağlanma Stilleri ve Sosyal Bağlılığın Yordayıcı Rolünün İncelenmesi" başlıklı tezi 19.06.2019 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programında, Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı-Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Doç.Dr. Bahtiyar ERASLAN ÇAPAN

Üye : Doç.Dr. Fatma SAPMAZ

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ayşen BALKAYA ÇETİN

Prof.Dr. Handan DEVECİ
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Müdür Vekili

ÖZET

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMINDA BAĞLANMA STİLLERİ VE SOSYAL BAĞLILIĞIN YORDAYICI ROLÜNÜN İNCELENMESİ

Müzeyyen YALÇINKAYA

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temmuz 2019

Danışman: Doç. Dr. Bahtiyar ERASLAN ÇAPAN

Bu tez, üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanım düzeylerinin bağlanma stilleri, sosyal bağlılık ve çeşitli değişkenlere göre incelenmesi amacıyla yapılmış betimsel bir araştırmadır. Araştırmanın iki temel amacı bulunmaktadır. Birincisi üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri ve sosyal bağlılık düzeylerinin problemli internet kullanımlarını yordayıcı rolünün incelenmesidir. İkincisi ise üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanımlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubu, 2017-2018 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Anadolu Üniversitesi'nin örgün programlarına devam eden 1012 öğrenciden oluşmuştur. Araştırmanın verilerini toplamak için Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği, İlişki Ölçekleri Anketi, Sosyal Bağlılık Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin analizi ise betimsel istatistikler, bağımsız örneklem t testi, tek yönlü varyans analizi, korelasyon katsayısı ve çoklu regresyon analizi ile yapılmıştır. Araştırmanın bulguları kapsamında yapılan hiyerarşik çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre sosyal bağlılık değişkeni ve bağlanma stilleri değişkeninin alt boyutlarından olan saplantılı bağlanmanın, korkulu bağlanmanın ve güvenli bağlanmanın üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanım düzeylerinin anlamlı yordayıcıları olduğu, kayıtsız bağlanma değişkeninin ise anlamlı yordayıcısı olmadığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Problemli internet kullanımı, Bağlanma stilleri, Sosyal bağlılık, Üniversite öğrencisi.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE PREDICTIVE ROLE OF ATTACHMENT STYLES AND SOCIAL CONNECTEDNESS IN UNIVERSITY STUDENTS' PROBLEMATIC INTERNET USE

Müzeyyen YALÇINKAYA

Sciences Psychological Guidance and Counseling

Department of Educational

Anadolu University, Graduate School of Educational Sciences, July 2019

Supervisor: Doç. Dr. Bahtiyar ERASLAN ÇAPAN

This thesis is a descriptive study aimed to investigate the problematic internet usage levels of university students according to their attachment styles, social connectedness and various variables. The research has two main objectives. The first is to examine the role of attachment styles and social connectedness levels in university students predicting problematic internet use. The second is to examine the problematic internet usage of university students according to various variables. The study group consisted of 1012 students attending Anadolu University's formal programs in the spring term of 2017-2018 academic year. The Problematic Internet Use Scale, Relationship Scales Questionnaire, Social Connectedness Scale and Personal Information Form were used to collect the data of the study. Data were analyzed by descriptive statistics, independent sample t test, one way variance analysis, correlation coefficient and multiple regression analysis. According to the results of the hierarchical multiple regression analysis conducted within the scope of the study, it was concluded that preoccupied attachment, fearful attachment, and secure attachment, which are sub-dimensions of the social commitment variable and attachment styles variable, were not significant predictors of problematic internet use levels of university students, and dismissing attachment variable was not a significant predictor.

Keywords: Problematic internet use, Attachment styles, Social connectedness, University student.

TEŞEKKÜR

Öncelikle danışmanım Doç. Dr. Bahtiyar ERASLAN-ÇAPAN'a bu sürecin her adımındaki rehberliği için minnettarlığımı belirtmek isterim. İhtiyacım olan her konuda ona ulaşabileceğimi hissettirdi ve hocamın desteğini her zaman yanımda hissettim. Yapıcı eleştiri ve fikirleriyle karmaşık düşüncelerle başlayan çalışmamı basitleştirmem ve çözmemde yardımcı oldu. Verilerin analizinde yardımcı olan Fuad BAKİOĞLU hocama çok teşekkür ederim. Tez savunmasında benimle değerli fikirlerini paylaşan, araştırmamın sınırlarını netleştirebilmemde yardımcı olan hocalarım Fatma SAPMAZ ve Ayşen BALKAYA ÇETİN'e çok teşekkür ederim. Araştırmamın uygulama aşamasında yardımcı olan hocalarıma ve araştırmama gönüllü katılım gösteren tüm üniversite öğrencilerine teşekkür ederim.

Hayatımın her anında yanımda olan aldığım kararlarda, ifade ettiğim düşüncelerimde desteklerini her zaman yanımda hissettiğim, insanlara, canlılara saygı duymayı, kişisel sınırlara dikkat etmeyi, hayatta her ne yaşanırsa yaşansın daima umutlu olmayı benimsememde yardımcı olan değerli annem Nebihat YALÇINKAYA'ya ve babam Enver YALÇINKAYA'ya çok teşekkür ederim. Maddi, manevi her konuda destek olan ağabeyim Şerif YALÇINKAYA'ya, değerli eşi Burcu YALÇINKAYA'ya ve yeğenlerim Nebahat YALÇINKAYA'ya, Ecem Su YALÇINKAYA'ya, Nisa YALÇINKAYA'ya teşekkür ederim. Her zaman hayallerimin peşinden gitmemi teşvik eden, insanın hayatta başarılı ve mutlu olabilmesi için önce kendine değer vermesi gerektiği konusunda kendi yaşantısıyla da her zaman rol model olan değerli hocam Sinem ŞEN'e teşekkür ederim. Bu süreçte çok fazla bir araya gelemesek de her zaman yanımda olduklarını hisseettiğim değerli arkadaşlarım Merve ÇELEBİ-UĞUZ'a, Hatice TOPAL'a, Arzu KUNT AÇAR ve Bilge AZMAN'a çok teşekkür ederim İyiiki tanıdığım sizi.

Müzeyyen YALÇINKAYA

Eskişehir 2019

19.07.2019

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Müzeyyen YALÇINKAYA

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI.....	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ.....	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
1. GİRİŞ.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	8
1.2.1. Araştırma soruları.....	8
1.3. Araştırmanın Önemi	8
1.4. Sınırlılıklar.....	11
1.5. Tanımlar	11
2. İLGİLİ ALANYAZIN.....	12
2.1. Problemlı İnternet Kullanımı.....	12
2.1.1. Problemlı internet kullanımını açıklayan modeller	14
2.1.1.1. Goldberg'in internet bağımlılığı bozukluğu modeli	14
2.1.1.2. Young'un internet bağımlılığı modeli	15
2.1.1.3. Griffiths'in internet bağımlılığı modeli	18
2.1.1.4. Davis'in bilişsel davranışsal patolojik internet kullanımı modeli.....	19
2.1.1.5. Caplan'in genelleştirilmiş problemlı internet kullanımı modeli.....	22
2.2. Sosyal Bağlılık.....	24
2.2.1. Benlik gelişimi.....	25
2.2.2. Sosyal bağlılık gelişimi.....	26

2.2.3. Sosyal bağıllık-sosyal destek ilişkisi	27
2.3. Bağlanma Stilleri	29
2.3.1. Yetişkinlik dönemi bağlanma stilleri	32
2.3.1.1. Güvenli bağlanma	34
2.3.1.2. Saplantılı bağlanma	34
2.3.1.3. Korkulu bağlanma	35
2.3.1.4. Kayıtsız bağlanma	35
2.4. Problemlı İnternet Kullanımı, Sosyal Bağıllık ve Bağlanma Stilleri	37
2.5. İlgili Araştırmalar	38
2.5.1. Problemlı internet kullanımı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkilere yönelik araştırmalar.....	39
2.5.2. Problemlı internet kullanımı ve sosyal bağıllık arasındaki ilişkiye yönelik araştırmalar.....	43
2.5.3. Problemlı internet kullanımı ve çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiye yönelik araştırmalar	45
3. YÖNTEM	51
3.1. Araştırma Modeli	51
3.2. Örneklem	51
3.3. Veri Toplama Araçları	52
3.3.1. Problemlı internet kullanım ölçeği.....	52
3.3.2. İlişki ölçekleri anketi	54
3.3.3. Sosyal bağıllık ölçeği.....	55
3.3.4. Kişisel bilgi formu.....	56
3.4. Verilerin Toplanması.....	57
3.5. Verilerin Analizi	58
4. BULGULAR.....	60
4.1. Üniversite Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımları, Bağlanma Stilleri ve Sosyal Bağıllık Düzeyleri Tarafından Yordanmakta Mıdır?.....	60

4.2. Üniversite Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	62
4.2.1. Günlük internet kullanım süresine ilişkin bulgular	62
4.2.2. İnternet uygulamalarının günlük kullanım sürelerine ilişkin bulgular	63
4.2.3. Sosyal ağların kullanımına ilişkin bulgular	65
4.2.4. Cinsiyetlerine göre üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeyleri arasındaki farklılığa ilişkin bulgular	67
4.2.5. Yüz yüze iletişim kurdukları arkadaş sayılarına göre üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeyleri arasındaki farklılığa ilişkin bulgular	68
4.2.6. Yüz yüze iletişim kurdukları arkadaşlarıyla geçirdikleri süreye göre üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeyleri arasındaki farklılığa ilişkin bulgular	69
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	71
5.1. Sonuç	71
5.2. Tartışma	72
5.2.1. Üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanımlarının sosyal bağlılık ve bağlanma stilleri değişkenleri tarafından yordanmasına ilişkin tartışma ve yorum	72
5.2.2. Üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanımlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesine ilişkin tartışma ve yorum	77
5.2.2.1. Üniversite öğrencilerinin günlük internet kullanım sürelerine ilişkin tartışma ve yorum	77
5.2.2.2. İnternet uygulamalarını kullanım sürelerine ilişkin tartışma ve yorum	78
5.2.2.3. Sosyal ağların kullanımına ilişkin tartışma ve yorum ...	79
5.2.2.4. Cinsiyetlerine göre üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeylerine ilişkin tartışma ve yorum	83

5.2.2.5. <i>Yüz yüze iletişim kurdukları arkadaş sayılarına ve bu arkadaşlarıyla geçirdikleri süreye göre üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanım düzeyleri arasındaki farklılığa ilişkin tartışma ve yorum</i>	84
5.3. Öneriler.....	87
KAYNAKÇA	90
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLER DİZİNİ

Sayfa

Tablo 3.1. Örneklemin demografik özellikleri.....	52
Tablo 4.2. Değişkenler arasındaki pearson korelasyonları	60
Tablo 4.3. İnternet kullanımının yordanmasına ilişkin hiyerarşik çoklu regresyon analizi sonuçları	61
Tablo 4.4. Üniversite öğrencilerinin günlük internet kullanım süresine ilişkin bulgular.....	62
Tablo 4.5. İnternet uygulamalarını günlük ortalama kaç saat kullandıklarına ilişkin bulgular	63
Tablo 4.6. Üniversite öğrencilerinin sosyal ağlarda aktif oldukları ve pasif kaldıkları günlük kullanım süresi	66
Tablo 4.7. Üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre problemlı internet kullanımı puanlarına ilişkin bağımsız örneklem t testi sonuçları.....	67
Tablo 4.8. Yüzyüze iletişim kurduğu arkadaş sayısına göre göre üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanım puanlarına ilişkin betimsel istatistik değerleri.....	68
Tablo 4.9. Üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanımı puanları arasındaki farklılara ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları	68
Tablo 4.10. Yüzyüze iletişim kurduğu arkadaşlarıyla geçirdikleri süreye göre üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanım puanlarına ilişkin betimsel istatistik değerleri.....	69
Tablo 4.11. Üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanımı puanları arasındaki farklılara ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	70

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 2.1. Richerd Davis, "Bilişsel-Davranışçı Patolojik İnternet Kullanım Modeli" 2001.	20

1. GİRİŞ

İnternet, günümüzde hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Dünyanın dört bir yanında milyonlarca insan internet sayesinde kısa zamanda, kolayca birçok işini yapabilmektedir. Kişiler, arkadaşlarıyla iletişim kurmak, sohbet etmek, yeni insanlarla tanışmak, çalışmak, otel rezervasyonu yaptırmak, fatura ödemek, online ders almak, online psikolojik yardım almak, alışveriş yapmak gibi pek çok etkinliği internet aracılığıyla kısa sürede gerçekleştirmektedirler. İnternetin popüler olmasının tüm dünyayı birbirine bağlayan özelliği ile ilişkili olduğu belirtilmektedir. Bu özelliğinden dolayı internetin, kullanıcılar için gerçek fiziksel etkileşim ya da fiziksel temasa ihtiyaç duymadan diğerleriyle bağlantıda kalmaya ve sosyal destek kazanmaya yönelik olanak sağladığı ileri sürülmektedir(Cheng-Wang, 2017, s.11).

İnternet kullanım oranlarının yaygınlığına bakıldığında Internet World Stats (IWS- İnternet Dünya İstatistikleri) Haziran 2018 verilerine göre dünya nüfusunun %55'i, Avrupa nüfusunun % 85.2'si internet kullanırken Türkiye nüfusunun % 68.4'ü internet kullanmaktadır. İstatistikler dünyada internet kullanan kişi sayısının 4 milyar, Avrupa'da 700 milyon, Türkiye'de ise 56 milyon kişi olduğu belirtmektedir (IWS, 2018). Ülkemizde internet kullanım oranlarına daha ayrıntılı bakılacak olursa Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) son yıllardaki verilerine göre ülkemizde hane olarak internet erişimi gittikçe artmaktadır. TÜİK 2017 yılı verilerine göre hanelerin %80.7si evden internete erişim imkânına sahipken, 2018 yılı Eylül ayı verilerine göre hanelerin %83.8 i 'ü evden internete erişim imkânına sahiptir. Bu verilere göre evden internet kullanımı her geçen yıl artış göstermektedir. Farklı yaş gruplarına göre yapılan çalışmalarda ergenlerin ve özellikle üniversite öğrencilerinin yoğun internet kullanıcısı olduğu görülmektedir. TÜİK (2018) verileri, bilgisayar ve internet kullanım oranlarının en yüksek olduğu yaş grubunun % 90.7 oranında 16–24 yaş grubu olduğunu göstermektedir. Bu sayılar ve araştırma sonuçları incelendiğinde Türkiye'de internet kullanıcı sayısının gençler arasında hızla yaygınlaştığı söylenebilir.

Üniversite öğrencileri arasında internet kullanımının yaygınlaşma sebepleri, kampüslerde internete erişimin kolay ve düşük maliyetli olması, araştırma yapmak, ders çalışmak, bilgiye ulaşmak için internetin teşvik edilmesidir (Kandell, 1998, s.12). Bununla birlikte üniversite öğrencilerinin kimlik oluşturma ve yakın ilişkiler kurma gelişim görevleri gereği aynı anda birçok kişi ile hızlı bir biçimde sosyal ilişki kurma imkanı vermesi nedeniyle interneti sosyal etkileşim amacı ile kullandığı da söylenebilir

(Ceyhan, 2011, s.1326). Ayrıca bazı öğrencilerin internet sayesinde yeni insanlarla tanıştıkları, kendilerine duygusal destek sağladıkları, kendisiyle benzer ilgi alanlarına sahip insanlarla zaman geçirdikleri belirtilmektedir(Morahan-Martin ve Schumacher, 2000 s.14).

İnternet kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte internetin olumlu ve olumsuz etkileri günümüzde tartışılan konuların odak noktası haline gelmiştir (Anderson, 2001 s. 21). Bazı bireyler ihtiyacı olduğu kadar internet kullanırken, bazılarının bu sınırlamayı yapamadığı, gerçek ve sanal iletişim ortamını birbirinden ayıramadığı, belirli bir amacı olmaksızın gündelik yaşamdaki ilişkilerini aksatacak şekilde interneti problemli kullandıkları belirtilmektedir (Chou vd, 2005, s.369. Ayrıca bu bireylerin interneti aşırı kullanması sebebiyle günlük yaşam aktivitelerini, yapmaları gereken işleri sürekli erteledikleri bunun sonucunda da akademik, mesleki ve sosyal yaşamlarında sorunlar yaşadıkları görülmektedir (DiNicola, 2004, s.12; Keser-Özcan, 2005, s.20; To, 2017, s.10). Öğrencilerin problemli internet kullanımı nedeniyle uykusuz kaldıkları, kendilerini yorgun hissettikleri aynı zamanda akademik olarak sorumluluklarını yerine getiremedikleri için disiplin cezası aldıkları ya da okuldan atıldıkları ifade edilmektedir (Chou vd, 2005, s.380). Mesleki olarak; bireylerin işlerine uykusuz gittikleri için verimsiz oldukları (Chou vd, 2005, s.380), e-postalarına bakma ya da çevrimiçi oyun oynama istekleri sebebiyle (Chak ve Leung, 2004, s.562) patronlarıyla sıkıntı yaşadıkları belirtilmektedir. Sosyal olarak; kişilerin sanal etkileşimi sınırlandıramaması nedeniyle yüz yüze etkileşime girmek için harcanan zaman azaldığı için kişilerin gerçek yaşam ilişkileri kesintiye uğramakta, kişiler gerçek yaşamdan izole olmakta, aidiyet ve bağlılık duygusundan mahrum kalmaktadırlar (Davis, Flett ve Besser, 2002, s.332).

Üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanıma karşı savunmasız oldukları birçok araştırmada ortaya konulmuştur (Ceyhan, 2011; DiNicola, 2004; Kandell, 1998; Morahan-Martin ve Schumacher; 2000; Niemz, Griffiths ve Banyard, 2005). Özellikle sosyal bağları zayıf olan, kişilerarası ilişkilerinde problem yaşayan, iletişim kurmak için yeterli sosyal beceriye sahip olamayan öğrencilerin yüzyüze etkileşim kurmak yerine çevrimiçi iletişimi daha çok tercih ettikleri bu nedenle problemli internet kullanımı nedeniyle sosyal, mesleki ve akademik alanlarda sorunlar yaşadıkları vurgulanmıştır. Caplan, 2002; Caplan, Williams ve Yee, 2009). Bununla birlikte üniversite öğrencilerinin gelişim dönemi itibarıyla güçlü bir kimlik duygusu geliştirmeye ve yakın ilişki kurmaya çalışmalarının yanında kampüs ortamına uyum sağlamaya çalışmalarının

problemleri internet kullanımına ortam hazırlayabildiği belirtilmektedir (Hall ve Parson, 2001). Dolayısıyla bulunduğu çevreye uyum sağlama, bir sosyal gruba ait olma, sevmesevime, çevresiyle yakın ve doyurucu ilişkiler kurma, bir ilişkiyi başlatma konusunda problem yaşayan üniversite öğrencilerinin yaşadıkları boşluğu doldurmak amacıyla daha çok sanal ortamda kaldıkları ve problemleri internet kullanıcısı oldukları ortaya konulmuştur (Yang ve Brown, 2013, s.412). Problemleri internet kullanıcılarının kimler olduğuyla ilgili çeşitli açıklamalar yapılmıştır (Anderson, 2001; Caplan, 2002; 2003; 2005; Sanders vd, 2000; Yao ve Zhong, 2014). Valkenburg vd'nin (2005) önerdikleri sosyal telafi kuramına göre, yüz yüze iletişim kurdukları ilişkileri yetersiz olan kişilerin bu eksikliklerini çevrimiçi iletişimle telafi ettikleri belirtilmektedir. Utangaç ve yalnız olan, sosyal ilişkilerinde problem yaşayan bireylerin çevrimiçi iletişimi gerçek yaşamda karşılayamayacakları sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için kullanma eğiliminde oldukları ifade edilmektedir (Eraslan-Çapan, 2015, s.397). Nitekim bu bireylerin, yüz yüze iletişim kurduklarında reddedilme riskiyle karşı karşıya kalacaklarını düşündükleri için gerçek kişilerle etkileşime girmekten çok sanal ortamda sosyalleştikleri ifade edilmektedir (Ferris, 2001'den akt. Cheng-Wang, 2017, s.13). Ayrıca Caplan (2002, 2003) genelleştirilmiş problemleri internet kullanımı kuramında yalnızlık, kişilerarası ilişkilerinde sorun yaşama, sosyal izolasyon, utangaçlık gibi psikososyal sorunları olan bireylerin yüzyüze iletişim kurmaktan ziyade sanal ortamda iletişim kurmayı tercih ettiklerini; çünkü bu bireylerin sanal ortamı daha az tehdit edici, yararlı bulduklarını, kendilerini sosyal anlamda daha etkili ve güvende hissettiklerini belirtmektedir. Bununla birlikte, zaman içinde, çevrimiçi sosyal etkileşimi tercih eden bireylerin, aşırı ve zorlayıcı internet kullanımları nedeniyle evde ve işte olumsuz sonuçlara maruz kaldıkları ve mevcut psikososyal sorunlarının daha da şiddetlendiği ortaya konulmuştur.

Alan yazın psikososyal sorunları olan bireylerin sosyal ihtiyaçlarını internet ortamında karşıladıklarını belirtmekle birlikte bireylerin kişilerarası iletişim kurmaya, sosyalleşmeye ve ait olma hissine ihtiyacı olduğu ilgili araştırmalar da belirtilmektedir (Baumeister ve Leary, 1995, s.499; Suler, 1999, s.390). İnsanların zamanlarının çoğunu mevcut dostluklarını sürdürmek, yeni ilişkiler kurmak, grup etkinliklerine katılmak, sosyal damgalamadan kurtulmak ve kaybettiklerinin yasını tutmak için harcadıkları ifade edilmektedir. Bu sosyal deneyimlerin aidiyet ihtiyacını karşılamak ve sürdürmek için yapılan günlük girişimler olduğu açıklanmaktadır (Lee ve Robbins, 2000, s.484).

Aidiyet gelişiminin son basamağı olan sosyal bağlılık (Duru, 2008a) bireyin sosyal ve duygusal ilişkilerinin çeşitliliği içerisinde kendisini bu ilişkilerin "anamlı bir parçası" olarak hissedebilmesinin öznel farkındalığını içermektedir (Lee ve Robbins, 2000, s. 484). Erken çocukluk döneminde aidiyet ihtiyacı karşılanmayan bireylerin yetişkinlik döneminde kendilerini toplumun bir parçası olarak hissetmedikleri, bundan dolayı da anlamlı ve destekleyici ilişkiler kuramadıklarından sosyal bağlılık düzeylerinin düşük olduğu ortaya konulmuştur (Lee ve Robbins, 1998, s.339). Sosyal bağlılık düzeyleri düşük olan bireylerin problemleri internet kullanımına karşı savunmasız oldukları ileri sürülmüştür (McIntyre, Wiener ve Saliba, 2015, s.569; Mesch, 2002, s.329). Aidiyet ihtiyacını karşılayabileceği yakın arkadaşı ya da çevresi olmayan bireylerin ilgi alanlarının benzer olduğu gruplara dahil olabilmek için sohbet odalarına, haber gruplarına rutin ve sık ziyaretler yaparak sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştıkları belirtilmektedir (Young, 2007, s.671). İnternetin anonimliği, metin tabanlı iletişimin olması ve kimlik bilgilerinin gizlenmesi sebebiyle sosyal bağlılık düzeyi düşük olan bireylerin kendilerini daha etkileyici, daha kontrol sahibi ve daha güvende hissettikleri çevrimiçi iletişimi tercih ettikleri bu durumun da aşırı ve zorlayıcı internet kullanımına zemin hazırladığı söylenebilir (Caplan, 2002; Suler, 1999).

Sosyal bağlılığın sağlıklı bir şekilde oluşumunun bebeklik döneminde bağlanmayla başladığı belirtilmektedir. Çocukluk ve ergenlik döneminde arkadaşlarla, yetişkinlikte ise hemcinsleriyle yakın ilişkiler kurabilmek ve dostluk ilişkisinin temelleri bağlanma örüntüleriyle açıklanmaktadır (Lee ve Robbins, 1995, s.233). Bundan dolayı bağlanma stilleri kişilerin sosyal bağlılık düzeylerini etkilemektedir (Kurtyılmaz, 2011, s.5). Bağlanma, bebek ve ebeveyn arasında, doğumu izleyen günlerden itibaren gelişen bir bağ olmakla birlikte yetişkinlik dönemi bağlanma stillerinin de temelini oluşturmaktadır. Bartholomew ve Horowitz (1991, s.227) yetişkinlik dönemindeki bağlanma stillerini güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız olarak sınıflandırmışlardır. Saplantılı, korkulu, kayıtsız bağlanma güvensiz bağlanma stilleri olarak kabul edilmektedir (Schimmenti, 2014). *Güvenli bağlanan bireylerin* hem kendi benliklerine hem de başkalarına ilişkin olumlu bakış açısına sahip oldukları, yakınlık kurmaktan tedirgin olmadıkları, aynı zamanda ihtiyaç duyduklarında sosyal destek alabildikleri belirtilmektedir (Griffin ve Bartholomew, 1994, s. 431; Hazan ve Shaver, 1987, s.515). Buna karşılık *saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerin* kişisel ilişkilerinde aşırı yakınlık ihtiyacı duydukları bu sayede kendilerini kabul ettikleri ve değerli hissettikleri

(Collins, 2003, s.21), *korkulu bağlanma stiline sahip bireylerin* yakın ilişki kurmaya istekli oldukları; fakat başkalarının kendileriyle yakın ilişki için de olmaya isteksiz olacaklarından korktukları için olası bir kayıp yaşama ya da reddedilme açısından kendilerini korumak için yakın ilişki kurmaktan kaçındıkları (Keklik, 2004), *kayıtsız bağlanma stiline sahip bireylerin* ise yakın ilişki kurmaktan kaçındıkları, bağımsızlıklarını önemseyerek özgüvenlerini korumaya çalıştıkları bildirilmiştir (Bartholomew ve Horowitz, 1991, s.227). Güvensiz bağlanma stiline sahip bireylerin gerçek etkileşimlerden korktukları ve kişiler arası ilişkilerde başarısızlık hissi yaşadıkları ifade edilmektedir. Bu bireylerin interneti, yalnızlık duygularından kurtulmak, daha iyi bir ilişki kurmak ve yetkinlik duygusu geliştirmek için diğer insanlarla etkileşime girmeyi deneyebilecekleri güvenli bir ortam olarak görme olasılıklarının yüksek olduğu ileri sürülmektedir (Schimmenti vd. 2014, s.589). Nitekim bu açıklamalarla tutarlı olarak güvensiz bağlanma stillerinin problemli internet kullanımını yordamada önemli rol oynadıklarını ortaya koyan araştırmalar bulunmaktadır (Severiona ve Craparo, 2013; Debenardi, 2012; Eichenberg vd, 2017; Monacis vd, 2017; Odacı ve Çıkrıkçı, 2014; Schimmenti, 2014).

Üniversite öğrencilerinin en temel gelişim görevi, anlamlı ve samimi ilişkiler geliştirmektir. Gençlerin gerçek yaşamda sağlıklı ilişkiler kurmaları, sahip oldukları bağlanma stillerinden ve sosyal bağlılıklarından etkileneceği düşünülmektedir. Alanyazın incelendiğinde bağlanma stillerinin sosyal bağlılığı etkilediğine (Gültekin ve Arıcıoğlu, 2017 s. 376), sosyal bağlılığın ise gerçek yaşamı ya da sanal dünyayı tercih etmeyi etkilediğine yönelik araştırma sonuçları bulunmaktadır (Kraut ve ark, 2002, s.1019; McIntyre, Wiener ve Saliba, 2015 s. 569; Shen ve Williams, 2011, s.124). Sosyalleşmenin temellerinin çocukluk yaşantılarında atıldığı, bu öğrenmelerin sosyal bağlılık arayışlarını gerçek ilişkilerle ya da sanal ilişkilerle sağlamaya götürdüğü düşünüldüğünden bu çalışmada bağlanma stilleri ve sosyal bağlılık değişkenlerinin problemli internet kullanımını açıklamadaki rolü araştırılacaktır. Alanyazında problemli internet kullanımını etkileyen değişkenler incelendiğinde internet kullanım süresi, internet kullanım amacı gibi değişkenler karşımıza çıkmaktadır. Üniversite öğrencilerinin interneti kullanım süreleri ve amaçlarının saptanmasının onların başkalarıyla nasıl iletişim kurdukları ve ilgi alanları hakkında, çevrimiçi olarak karşılamaya çalıştıkları ihtiyaçlarının neler olduğuyla ilgili birçok bilgi sağlamaktadır (DiNicola, 2004). İnternet kullanım süresi ve interneti kullanım amacının

belirlenmesinin problemlı internet kullanımını açıklamada önemli olduğu belirtilmektedir (Ceyhan, 2008).

İnterneti kullanım süresine ilişkin olarak internette önemli bir süre harcayan katılımcıların diğerklerine göre daha yüksek düzeyde algılanan yalnızlık ve daha fazla günlük stres yaşadıklarını belirtmişlerdir (Kraut, Patterson ve Lundmark, 1998). Yapılan araştırmalarda internet kullanım amacının problemlı internet kullanımının önemli bir belirleyicisi olduğu belirtilmektedir (Ceyhan, 2008; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000 s.18; Niemz, Griffiths ve Banyard, 2008). Bu bağlamda Young (1998, s.242) problemlı internet kullanıcısı olmayan bireylerin daha çok e-posta ve web hizmetlerini kullandıklarını, problemlı internet kullanıcılarının ise organize olmuş şekilde kişilerarası iletişim uygulamalarını kullandıklarını ifade etmektedir. Ayrıca sosyal açıdan yetenekli, girişken, yaşamından memnun, kişilerarası ilişkilerinde başkalarına yaklaşmakta rahat olan ve kişilerarası karşılaşmalarında değerli hissedenlerin, bilgi arama gibi daha araçsal internet kullanımlarını tercih ettikleri görülürken, buna karşın daha az tatmin olmuş ve yüz yüze iletişimde daha az değerli olduğu görüşüne sahip olanların, interneti kişilerarası iletişim kurmaya işlevsel bir alternatif olarak kullandıkları belirtilmektedir (Caplan, Williams ve Yee, 2009; Papacharissi ve Rubin, 2000; Young, 1998). Bu nedenle bu çalışmada öğrencilerin internet kullanım süreleri ve internet kullanım amaçlarının problemlı internet kullanımı ile ilişkisi incelenmektedir.

Alanyazında problemlı internet kullanımı ile ilgili farklı görüşler yer almaktadır. Bir görüşe göre, kişilerarası ilişkilerinde problem yaşayan, sosyal olamayan, kendini ifade etmekte güçlük yaşayan bireylerin sosyalleşme ihtiyaçlarını sanal ortamda karşıladıklarını bu nedenle problemlı internet kullanıcısı olduklarını belirtirken (Caplan, 2002; 2005; Valkenburg vd., 2005), bir başka görüşe göre ise gerçek hayatta arkadaşları ile iletişimi zengin olan bireylerin bu ilişkilerini sanal ortamda da devam ettirdikleri için problemlı internet kullanıcısı oldukları yönündedir. Bu nedenle bu çalışmada üniversite öğrencilerinin yüzyüze iletişim kurdukları arkadaş sayısı ve yüzyüze iletişim kurdukları arkadaşlarıyla geçirilen süreye göre problemlı internet kullanımları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır.

Problemlı internet kullanımının daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasında sosyal medya davranışlarının incelenmesinin önemli olduğu söylenebilir. Bu çerçevede TÜİK 2018 verilerine göre bireylerin interneti temel kullanım amacının %84.1 ile sosyal

medya üzerinde profil oluşturma, mesaj gönderme veya fotoğraf vb içerik paylaşma olduğu ortaya konulmuştur. Sosyal medya kullanımının tercih edilme oranının yüksek olması bireylere takdir edilme, onaylanma, zaman geçirme ve çok hızlı geribildirim alma gibi imkanları sunmasıyla açıklanabilir. Bununla birlikte sosyal medyanın temel amacının varolan ilişkileri geliştirmek, sürdürmek ve yeni insanlarla tanışma olduğu bildirilmektedir (Yang ve Brown, 2013). Dolayısıyla bireylerin internette zamanlarının çoğunluğunu sosyalleşme amacıyla geçirdikleri söylenebilir. Yalnız, kaygılı, sosyal ilişkilerinde sorun yaşayan bireyler sosyal medya sayesinde duygusal bağ kurma, olumsuz duygularını rahatlatma ihtiyaçlarını karşılayabilmektedirler (Wang, 2017). Ancak sosyal medyanın olumlu yönlerinin yanında Instagram, Facebook, Youtube gibi görselliğe hitap eden sitelerin  niversite  ğrencilerinin zihin sağlığı ile negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Nitekim sosyal medyanın aşırı kullanımı düşük uyku kalitesi, depresyon, yalnızlıkta artış, beden imajıyla ilgili endişelerin ortaya  aıkmasına neden olabilmektedir. Ayrıca sosyal medyanın aşırı kullanımının problemli internet kullanımının oluşmasında bir etken olduğu bildirilmektedir (Yelpaze ve Ceyhan, 2015).

Alanyazında cinsiyet ve problemli internet kullanımına ilişkin yapılan araştırmalar incelendiğinde farklı sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir. Bazı araştırmalarda erkeklerin problemli internet kullanım puanları daha yüksek iken (Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Morrison ve Gore, 2010; Tunalıoğlu, 2013) bazılarında cinsiyete göre problemli internet kullanımlarında anlamlı bir fark olmadığı bildirilmiştir (Brenner, 1997; Ceyhan, 2011; Duffour vd, 2016). Dolayısıyla bu çalışmada problemli internet kullanımı ile cinsiyet arasındaki ilişkinin belirlenmesi yararlı olabilir. Erkeklerin kadınlarla yakın ilişki kurmada problem yaşamasına ilişkin kuramsal açıklamalar vardır (Debenardi, 2012). Cinsiyet rolü  atışması kuramında, erkeklerin erken çocukluk döneminde sosyalleşirken öğrendikleri katı ve kısıtlayıcı cinsiyet rollerinin romantik ilişkilerde kendilerini duygusal anlamda ifade etme yeteneklerini ciddi şekilde sınırlandırdığı belirtilmektedir. Bununla birlikte internetin ise erkeklere katı toplumsal cinsiyet rollerinden kurtulabileceği daha kolay ve rahat alternatif iletişim ortamı sunduğu savunulmaktadır (O'Neill, 1981' den akt. Debenardi, 2012). Bu bağlamda  niversite  ğrencilerinin problemli internet kullanım davranışlarını daha iyi anlamak aşağıdaki sorulara cevap aranımıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın iki temel amacı bulunmaktadır. Birincisi üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve sosyal bağlılık düzeyleri açısından problemli internet kullanımlarının incelenmesidir. İkincisi ise üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanımlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesidir. Bu bağlamda araştırma soruları iki başlık halinde oluşturulmuştur.

1.2.1. Araştırma soruları

1. Üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanımları bağlanma stilleri sosyal bağlılık düzeyleri tarafından yordanmakta mıdır?
2. Üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanımlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi
 - 2.1. Üniversite öğrencilerinin günlük internet kullanım süreleri ne düzeydedir?
 - 2.2. Üniversite öğrencilerinin interneti kullanım amaçları ne düzeydedir?
 - 2.3. Üniversite öğrencilerinin sosyal ağları kullanım davranışları, sosyal ağlarda aktif oldukları ve pasif kaldıkları kullanım süreleri ne düzeydedir?
 - 2.4. Cinsiyete göre üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanım düzeylerinde anlamlı bir fark var mıdır?
 - 2.5. Yüzyüze iletişim kurdukları arkadaş sayılarına göre üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanım düzeylerinde anlamlı bir fark var mıdır?
 - 2.6. Yüzyüze iletişim kurdukları arkadaşlarıyla geçirdikleri süreye göre üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanım düzeylerinde anlamlı bir fark var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Problemli internet kullanımının sıklıkla ergenlikten itibaren üniversite yıllarını kapsayan yıllarda olduğu, bireylerin fiziksel, psikolojik, akademik, sosyal ve kariyer yaşamlarında olumsuz sonuçlara neden olduğu bilinmektedir (Anderson, 2001; Caplan, 2002, 2003; Chou vd, 2005; DiNicola, 2004; Young, 1998). Son yıllarda problemli internet kullanımının kişilik özellikleriyle ilişkisine daha çok odaklanıldığı görülmüştür. bu çalışmada ise problemli internet kullanımını açıklamada sosyal bağlılık ve bağlanma stillerinin rolü incelenmiştir.

Üniversite yıllarında öğrencilerin gelişimsel görevlerinin güçlü bir kimlik duygusu geliştirme, anlamlı ve samimi ilişkiler kurmak olduğu bilinmektedir (Kandell, 1998). Sosyalleşerek bu gelişim görevlerini yerine getirmesi beklenirken yüzyüze iletişim kurmakta, çevreye uyum sağlamakta, arkadaşlıklar edinmede sorun yaşayan öğrencilerin sanal ortamda sosyal ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştıkları görülmektedir. Kuramcılar bu bireylerin çevrimiçi sosyal etkileşimi yüzyüze iletişime kıyasla daha az tehdit edici ve daha fazla ödüllendirici olarak algıladıklarını belirtmektedir (Caplan 2003; Papacharissi ve Rubin, 2000). Ayrıca bu öğrenciler çevrimiçi sosyal etkileşimi kullandıklarında sosyal durumlar üzerinde daha fazla kontrole sahip olduklarını düşünmektedirler (DiNicola, 2004). Valkenburg vd (2005) sosyal telafi kuramına göre ise gerçek hayatta dostluk kurma ve sürdürmede zorluk yaşayan, yalnız, kaygılı öğrencilerin gerçek hayatta karşılayamayacakları sosyal ihtiyaçlarını sanal ortamda telafi etmeye çalıştıklarını belirtmektedirler. Bununla birlikte zaman içinde yüzyüze iletişime kurmaktan ziyade çevrimiçi iletişimi tercih eden öğrencilerin akademik, mesleki, sosyal hayatlarında olumsuz sonuçlarla karşılaşmış oldukları ifade edilmektedir (Caplan, 2005). Bu kuramsal açıklamalardan yola çıkarak yüzyüze iletişim kurmada kendini sosyal olarak yetersiz gören ve bu durumlarda rahatsız hisseden üniversite öğrencilerinin arkadaşlarıyla zaman geçirmekten çok sanal ortamda aktif paylaşım yaparak ya da pasif kalıp olanları izleyerek sosyal ihtiyaçlarını karşıladıkları söylenebilir. Dolayısıyla bu çalışmada üniversite öğrencilerinin yüzyüze iletişim kurdukları arkadaş sayıları ve arkadaşlarıyla geçirdikleri süreler ile interneti aktif ve pasif kullanımlarının problemlili internet kullanımları arasındaki ilişki incelenmektedir. Bu sonuçlardan yola çıkarak bu çalışmada yüzyüze iletişim kurmakta güçlü olan öğrencilerin belirlenmesi ve bunlara yönelik iletişim kurma becerileri gibi sosyal becerilerin kazandırılmasını sağlayacak, problemlili internet kullanımının zararları ve internetin etkili kullanımına yönelik PDR merkezinde seminerler ve grup rehberliği etkinlikleri düzenlenebilir.

Üniversite öğrencilerinin çevrimiçi sosyal etkileşim tercihlerinden birinin de sosyal medya kullanımı olduğu bilinmektedir. Sosyal medya üniversite öğrencilerine kendi benliklerini keşfetme ve duygularını ifade etme olanağı sunmaktadır. Bununla birlikte sosyal medyanın farklı kullanım özelliklerinin olduğu bilinmektedir. Sosyal medyayı aktif kullanan bireyler video içeriği oluşturarak ve fotoğraf paylaşarak diğer kullanıcılarla deneyimlerini paylaşabilmektedirler (Verduyn vd, 2015). Sosyal medyada

aktif paylaşımda bulunan bireylerin sosyal ilişkilerini güçlendirebildiği, yakın arkadaşlarından gelen duygusal desteği artırdıkları belirtilmektedir (Burke ve Lento, 2010; Valkenburg vd, 2006). Buna karşılık bireylerin sosyal medyada pasif kalmaları diğer kullanıcılarla düşük iletişim kurma ve başkalarının paylaşımlarını izleme olarak ifade edilmektedir (Escobar-Viera, 2018). Pasif kullanım alanyazındaki araştırmalarda duygusal refahta, öznel iyi oluştaki düşüş (Chen vd, 2016), yalnızlık ve kıskançlık (Frison ve Eggermont, 2015; Krasnova, 2013; Ryan ve Xenos, 2011; Verduyn, 2015) artışı ile ilişkilendirilmiştir. Dolayısıyla sosyal medyanın aktif ya da pasif olarak aşırı kullanımı problemleri internet kullanımına götürebilir. Sosyal medyada aktif olma ve pasif kalmanın üniversite öğrencilerinin psikososyal sağlıkları ile ilgili farklı sonuçlara neden olmasının problemleri internet kullanımları ile de ilişkili olabileceği düşünülebilir ve dolayısıyla bu durum aktif olma ve pasif kalma süresi üzerine çalışılmasının önemini vurgulamaktadır. Bu çerçevede PDR birimlerinde üniversite öğrencilerine sosyal medyada aktif olma ya da pasif kalmanın neden çekici geldiği ve bunun aşırı ve zorlayıcı internet kullanımı gibi uyumsuz davranışsal belirtilere nasıl katkıda bulunduğu konusundaki farkındalıklarını artırmada yardımcı olabilir.

Üniversite öğrencileri hayatında ilk kez evinden ve ailesinden ayrıldığı için, yeni sosyal normlara uyum sağlama, yeni ilişkiler kurma becerileri gerektiren yeni bir sosyal çevreye girmektedirler. Bağlanma kuramı ise yaşam boyunca özellikle üniversiteye geçiş gibi stres dönemlerinde destekleyici ve karşılıklı bağlılığı olan ilişkilerin önemini vurgulamaktadır. Bu bağlamda üniversite öğrencilerinin kampüs ortamına uyum sağlamasını ve akademik, sosyal, kişisel hayatlarında keşif yapıcı davranışlarını geride bıraktıkları ebeveynlerini güvenli bir üs olarak algılayıp algılamamalarının etkilediği ifade edilmektedir. Dolayısıyla güvenli bağlanma stiline sahip olan öğrencilerin güvenli bir üs işlevi görecektir yeni ilişkiler kurmasının güvensiz bağlanma stiline sahip öğrencilere göre daha olası olduğu ileri sürülmektedir. Yeni ortama uyum sağlayamayan, sosyal bağlılığı düşük ve güvensiz bağlanan öğrencilerin problemleri internet kullanımı için risk altında olduğu söylenebilir. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri sosyal bağlılık düzeylerinin problemleri internet kullanımlarını açıklamada yordayıcı rollerinin belirlenmesinin alanyazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Elde edilecek bulguların sosyal bağlılıkları ve güvensiz bağlanma stiline sahip öğrencilerin tespit edilerek PDR merkezlerinde bireysel ve grupta psikolojik danışma hizmetine yönlendirilmesinde katkı sunacağı

düşünülmektedir. Ayrıca önleyici rehberlik hizmetleri olarak tüm öğrencilere yönelik sosyal bağlılık ve güvenli bağlanmayı geliştirecek seminerleri düzenlenebilir. Örneğin güvensiz bağlanma stili olan öğrencilerle çalışırken yakınlık kurma korkusu, güven konuları ve sosyal desteğin öneminin anlaşılmasında yardımcı olabilir. Öğrencilerin sanal ortamda karşılamaya çalıştıkları ihtiyaçları ele alınarak bu ihtiyaçlarını yüzyüze iletişim kurarak karşılamaları için etkili iletişim becerileri, sosyal duygusal becerilerin geliştirilmesine yönelik psikoeğitim grupları oluşturulabilir.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırmanın çalışma grubu, 2017-2018 bahar yarıyılında Anadolu Üniversitesi'nde örgün eğitime devam eden lisans öğrencileri ile sınırlıdır.

Araştırmanın bulguları Problemlili İnternet Kullanımı Ölçeği, Sosyal Bağlılık Ölçeği ve İlişki Ölçeği Anketlerinden elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Problemlili İnternet Kullanımı: Problemlili internet kullanımı, bireyin yoğun bir biçimde stres yaşamasına ve günlük etkinliklerinin fonksiyonel bozulmasına yol açacak biçimde internet kullanımını kontrol etmedeki yetersizliğidir (Ceyhan, 2011; Shapira, Goldsmith, KeekJr, Khosla ve McElroy, 2000).

Sosyal Bağlılık: Benliğin toplumsal dünyayla kişilerarası yakınlığı hakkındaki öznel farkındalığıdır (Lee ve Robbins, 1995, 1998).

Bağlanma: Bebekler/ küçük çocuklar ve onların bağlanma figürleri arasındaki duygusal bağıdır (Bowlby, 1969).

2. İLGİLİ ALANYAZIN

Bu başlık altında problemli internet kullanımı kavramı ve problemli internet kullanımını açıklayan modellere, sosyal bağıllık ve bağlanma stilleri kavramlarına ilişkin kuramsal bilgilere ve bu konuyla ilgili araştırmalara yer verilecektir.

2.1. Problemli İnternet Kullanımı

Gelişen teknolojiyle beraber dünyada internet kullanımı hızla yaygınlaşmaktadır. Ülkemizde de internete erişimin kolay, maliyetinin düşük olması nedeniyle her yaş grubundan bireyin interneti farklı amaç doğrultusunda kullandığı gözlemlenmektedir. İnternetin bilgi paylaşımı, iletişim sağlama ve araştırma yapma gibi olanaklar sunması sebebiyle günlük yaşamın önemli bir parçası hâline geldiği ifade edilmektedir (Yellowlees ve Marks, 2007, s.1447).

Günümüzde internet kullanımının hayatı kolaylaştırması gibi olumlu kazanımları kadar problemli kullanımının olumsuz etkileri de araştırmaların konusu olmaktadır. Sağlıklı internet kullanımı, bilişsel veya davranışsal herhangi bir rahatsızlık duymadan uygun bir süre içinde amaca yönelik olarak sanal iletişim ve gerçek iletişim arasında fark olduğunun ayırt edilebildiği kullanım şekli olarak tanımlanmaktadır (Davis, 2001, s. 193). Sağlıklı internet kullanımı yanında problemli internet kullanımından da sıkça bahsedilmektedir. Problemli internet kullanımı kavramı uluslar arası alanyazına ilk kez Dr. Ivan Goldberg’in 1996 yılında göndermiş olduğu şaka amaçlı bir maille girmiştir (Goldberg, 1996, s.1). Uluslararası alan yazında, aşırı internet kullanımından dolayı insan hayatında meydana gelen zararları açıklayan internet bağımlılığı (internet addiction) (Goldberg, 1996; Young, 1996), patolojik internet kullanımı (pathological internet use) (Davis, 2001; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000), aşırı internet kullanımı (Excessive internet use) (Griffiths, 1999), problemli internet kullanımı (problematik internet use) (Shapira vd, 2003) gibi terimler de internetin sağlıksız kullanımını ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu araştırmada herhangi bir kavram karışıklığına yer vermemek için “problemli internet kullanımı” tercih edilmiştir.

Problemli internet kullanımıyla ilgili pek çok tanım yapılmıştır. Young (1996, s. 238) internet bağımlılığını bir dürtü kontrol bozukluğu olarak tanımlamıştır. İnternet bağımlılığını, insan ve makine arasındaki aşırı etkileşim olarak görmektedir. Gorse ve Lejoyeux (2011, s. 1828) internet bağımlılığını davranışsal bir bozukluk olarak tanımlamaktadırlar. Petry ve O’Brien (2013, s. 1186) internet bağımlılığını ve kullanım

bozukluğunu madde bağımlılığı gibi olmayan bir bağımlılık olarak belirtmektedirler. Kandell (1998, s.2) problemli internet kullanımını, internete bağlandıktan sonra yapılan etkinliğe bakılmaksızın oluşan psikolojik bir bağımlılık olarak tanımlamıştır. Kandell problemli internet kullanımı konusuna pragmatik yaklaşmış ve internetteki her aktivitenin problemli internet kullanımı içinde yer alabileceğini belirtmiştir (Gönül, 2002, s. 106). Beard ve Wolf (2001, s.378) patolojik internet kullanımını, kişilerin internetle meşgul olması, interneti kullanımını kontrol edememesi ve mesleki, akademik, sosyal ilişkilerinde zorluk yaşaması olarak tanımlamışlardır. Beard ve Wolf, problemli internet kullanımını, dürtü kontrol bozukluğunun yaygın bir elementi olarak görmektedirler (Ceyhan, Ceyhan ve Gürçan, 2007, s. 391). Caplan ve High (2011, s.35) problemli internet kullanımını sosyal, akademik ya da mesleki yaşamı olumsuz etkileyen bilişsel ve davranışsal belirtilerden oluşan çok yönlü bir sendrom olarak tanımlamışlardır. Kısaca Caplan ve High (2011) ın problemli internet kullanımını, bireyde var olan psikososyal sorunlara (yalnızlık, depresyon, kişilerarası ilişkilerde problem yaşama) bağlı olarak açıkladıkları söylenebilir.

Problemli internet kullanımı tanımlarının farklı olmasına rağmen bu tanımlardaki ortaklık; problemli internet kullanımının kişilerin günlük yaşamlarında, akademik ve sosyal yaşamlarında aksaklıklara neden olmasıdır. Ceyhan'a (2010, s.1327) göre günümüzde bazı bireyler, yüz yüze iletişim yerine sanal ortamda iletişimi yeğleme, günlük yaşamın gerektirdiği davranışları gerçekleştirmek yerine erteleyebilme, ihmal edebilme gibi davranışlar sergileyebilmektedirler. Bununla birlikte bu bireylerin zihinlerinin sürekli internet ile meşgul olduğu ve günlerce internetin esiri olma, interneti aşırı kullanma gibi davranışlar sergiledikleri gözlenmektedir.

Alan yazında problemli internet kullanımının belirtilerine ilişkin olarak interneti kullanım süresi ve amacı açısından farklı görüşler yer almaktadır. Süre ile ilgili olarak Young (1998, s.241) internet kullanımının haftada ortalama 39 saat ve daha fazla olmasını, Chou vd. (2005, s.380) 20-25 saat ve daha fazla kullanımının olmasını, internetin sorunlu kullanımı olarak nitelendirmektedir. Bununla birlikte araştırmacılar problemli ve sağlıklı internet kullanım içeriklerinin de farklı olduğunu belirtmektedirler. Young (1998, s.242) problemli olmayan internet kullanıcılarının daha çok e-posta ve web hizmetlerini kullandıklarını, problemli internet kullanıcılarının ise organize olmuş şekilde kişilerarası iletişim uygulamalarını kullandıklarını belirtmektedir. Problemli internet kullanımı, özellikle kişiler arası kullanıma yönelik etkinliklerde ortaya

çıkmaktadır. Problemlı internet kullanıcılarının daha çok yeni insanlarla tanışmak, duygusal destek aramak ve sosyal etkileşim içerikli oyunlar oynamak için internet kullandıkları belirtilmektedir (Morahan-Martin ve Schumacher, 2000, s.18).

Problemlı internet kullanımının tanımlanması ve teşhis kriterlerinin oluşturulması belirli modellere göre açıklanmıştır.

2.1.1. Problemlı internet kullanımını açıklayan modeller

Problemlı internet kullanımını kuramsal yönden açıklayabilmek için farklı kriterlerden yararlanıldığı belirtilmektedir. Bu kriterlerin madde kullanım bozukluğu, dürtü kontrol bozukluğu kriterleri ile benzer olduğu bilinmektedir (Kwon, 2011, s.224). İnternet kullanımından kaynaklanan olumsuzlukların doğasını açıklayan birçok kuramsal yaklaşım bulunmaktadır. Bu bölümde bu yaklaşımlardan; Goldberg’ın İnternet Bağımlılık Bozukluğu Modeli, Young’ın İnternet Bağımlılığı Modeli, Griffiths’in Teknolojik Bağımlılık Modeli, Davis’in Bilişsel-Davranışsal Yaklaşımına Dayalı Patolojik İnternet Kullanımı Modeli ve Caplan’ın Genelleştirilmiş Problemlı İnternet Kullanımı Modeli açıklanmıştır. Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanımının açıklanmasına yönelik psikososyal bir bakış açısı sunan “Caplan’ın Genelleştirilmiş Problemlı İnternet Kullanımı Modeli” temel alınmıştır.

İlk kuramcılar, problemlı internet kullanımıyla ilgili çalışmalarını daha çok öz-bildirim tarzı ölçeklerle ve anketlerle yaparken; sonraki çalışmalar öz-bildirim tarzı değerlendirmelere ve bilişsel-davranışsal değerlendirmelere odaklanmaktadır (DiNicola, 2004, s.13).

2.1.1.1. Goldberg’in internet bağımlılığı bozukluğu modeli

İnternet bağımlılığı kavramını, 1995 yılında ilk ortaya çıkaran Dr. Ivan Goldberg olmuştur. İnternet Bağımlılığı Bozukluğu terimi, bir Amerikalı psikiyatrist olan Goldberg (1995) tarafından, ilk olarak DSM'nin tanı ölçütlerinin karmaşıklığını ve katılığını göstermek amacıyla yayımladığı bir e-posta iletişiminde kullanılmıştır (Ögel, 2012, s.105). Goldberg internet bağımlılığı bozukluğunun varlığına inanmamakla birlikte, madde bağımlılığı için DSM teşhis kriterlerini internet kullanımına uygulamıştır. Goldberg, internet bağımlılığını sorunlarla başa çıkma mekanizması olarak kullanılan davranışsal bağımlılık olarak tanımlamıştır (Yang ve Tung, 2007, s.80).

Goldberg, modelini madde kullanım bozukluklarına göre oluşturmuştur. Teşhis kriterlerini ise; sürekli arzu duyma, tolerans, yoksunluk ve olumsuz sonuçlarının olması olarak belirtmiştir (Kwon, 2011, s.225).

Goldberg (1996, s.1) internet bağımlılığı kriterlerini şu şekilde açıklamıştır:

1. Keyif alabilmek için sürekli internet kullanım süresini arttırmak.
2. İnternet kullanımının kesilmesiyle birlikte yoksunluk oluşumu. İnternetin genellikle amaçlanan süreden daha uzun kullanmak.
3. İnternet kullanımını azaltmada veya kontrol etmeye çalışmada başarısızlık.
4. İnternetle ilgili faaliyetlere zaman harcamak.
5. İnternet kullanımı nedeniyle sosyal ve mesleki etkinliklerden vazgeçmek.
6. İnternet kullanımı nedeniyle fiziksel, sosyal, mesleki, ailevi sorunlar yaşayacağını bilmesine rağmen interneti aşırı kullanmaya devam etmek.

Goldberg (1996 s.1) son 12 aylık dönemde verilen ölçütlerden 3 veya daha fazla kriterin bireylerde görülmesiyle ortaya çıkan sıkıntılı durumun internet bağımlılığı olduğunu belirtmektedir. Goldberg, internet bağımlılığı bozukluğu teşhis kriterlerini oluştururken internet bağımlısı olan bireylerin güçlü bir arzu yaşadıklarını, bırakma girişimlerinde başarısız olduklarını, kişisel ve mesleki hayatlarındaki ilişkilerini kısıtladıklarını belirtmiştir. Özellikle de bireylerin hayatlarında fiziksel, sosyal, ailevi açıdan kalıcı sorunlar yaşayabileceğini vurgulamıştır.

2.1.1.2. Young'un internet bağımlılığı modeli

İnternet bağımlılığı konusunda ilk deneysel çalışma Young tarafından yapılmıştır. Bunun yanında Young'un, bireyin internet kullanımının, karşılanmamış sosyal ihtiyaçları için bir alternatif olabileceği fikrini ilk ortaya atan kişi olduğu belirtilmektedir (To, 2017, s.14). Çevrimiçi etkileşimin ve ilişkilerin internet bağımlılığı için itici bir güç olduğu ileri sürülmektedir; çünkü bireyin gerçek ortamda karşılanmamış sosyal ihtiyaçlarını çevrimiçi karşılayabildiği belirtilmektedir (Young, 1998, s.241). Young bu sosyal ihtiyaçların neler olduğunu belirtmemiştir (To, 2017, s. 14).

Young (1998) internet bağımlılığını, internetin bir kişinin normal psikolojik ve sosyal gelişimine ve genel işlevine müdahale eden zorlayıcı kullanımı olarak tanımlamaktadır (Chen-Wang, 2017). Young, İnternet bağımlılığı tanımını, DSM-4'te

tanımlanan patolojik kumar oynama kriterlerini internet bağımlılığına uyarlayarak oluşturmuştur.

Young (1988, s.238), internet bağımlılığı kriterlerini oluştururken patolojik kumar oynama kriterlerinden yararlanmıştır. Young, son 6 ay içerisinde sekiz internet bağımlılığı kriterinden beşinin görülmesi durumunda internet bağımlılığı tanısı konulabileceğini belirtmiştir.

Bu kriterler (Young, 1998, s.238):

1. İnternetle ilgili zihinsel meşguliyet (sürekli olarak interneti düşünme)
2. Çevrimiçi giderek daha fazla zaman harcama
3. İnternet kullanımını azalttığında ya da kestiğinde yoksunluk belirtileri gösterme, sinirlilik, huzursuzluk hissetme
4. Başlangıçta planlanandan daha uzun süre internette kalma
5. İnternet kullanımını azaltmak için tekrarlanan başarısız girişimlerde bulunma
6. Aşırı internet kullanımı nedeniyle aile, arkadaş, okul ve iş alanlarında sıkıntı yaşama
7. Çevrimiçi geçirilen zamanla ilgili aile üyelerine, terapisteye yalan söyleme
8. İnterneti problemlerden kaçmak, olumsuz duygulardan kurtulmak için kullanma.

Goldberg'in ve Young'un teşhis kriterleri dikkate alındığında; internetle ilgili zihinsel meşguliyet yaşama, arzu edilen doyuma ulaşmak için giderek daha fazla internet kullanma, internet kullanımını kontrol etmede başarısız girişimlerde bulunma, başlangıçta planlanandan daha uzun süre internette kalma, internet olmadığında yoksunluk belirtileri gösterme, internet kullanımı nedeniyle sosyal, mesleki etkinliklerden vazgeçme kriterlerinin her iki modelin de tanı ölçütlerinde var olduğu görülmektedir. Fakat Goldberg'in modelinde Young'un modelinden farklı olarak internet bağlantısı olmadığı zamanlarda bile bilinçli ya da bilinçsiz fare tuşuna basma hareketi bulunmaktadır ve bağımlılık belirtileri için süre 12 ay olarak belirlenmiştir (Yılmaz, 2013, s.45).

Young (1996) internet bağımlılığının varlığının ve interneti yanlış kullanmanın yol açtığı sorunların boyutlarını da araştırmıştır. İnternet bağımlılığı, sarhoşluk içermeyen bir dürtü kontrol bozukluğu olarak tanımlanmaktadır. Bu şekilde internet bağımlılığının başlı başına bir sorun olarak kabul edildiği söylenebilir (Yılmaz, 2013, s.46). Young, DSM IV'ün "patolojik kumar oynama" tanı kriterlerinden uyarladığı ölçme aracına göre kliniğe başvuran kişilerin tedavisi için "İnternet Bağımlılığı

Merkezi”ni (Center for On-lineAddiction) kurumuştur (Keser-Özcan ve Buzlu, 2005, s.20).

Young (1998, s.7) çalışmasında beş tür internet bağımlılığı olduğunu belirtmektedir. Bunlar:

1. Siber cinsel bağımlılık: Siber seks ve siber pornografi için yetişkinlere yönelik web sitelerini aşırı izleme ve izlemekten kendisini alıkoyamama
2. Siber ilişki bağımlılığı: İlişki ihtiyacını sadece çevrimiçi olarak gidermeye çalışma
3. Net zorlamalar: İnternette aşırı alışveriş yapma
4. Bilginin aşırı yüklenmesi: Zorlayıcı web sitesi ve veri tabanı araştırması
5. Bilgisayar bağımlılığı: İnterneti aşırı şekilde çevrimiçi oyun ve kumar oynamak için kullanma olarak belirtilmiştir.

Young, internet bağımlılığı varlığının önde gelen savunucularındandır. İnternetin var olmayan bir ortam olması, bir madde olmaması ve soyut olması nedeniyle diğer bağımlılıkların tanı ölçütlerinin internet kullanımına uyarlanmasını birçok araştırmacı tatmin edici bulmamıştır. (Johnson, 2009, s. 5; Yellowlees ve Marks 2007, s.1452).

İnternet bağımlılığı kriterlerini belirlerken Young’un internet kullanımında içeriği göz önünde bulundurmamasının ve internette geçirilen zamanın normal işlerle mi yoksa patolojik kullanımdan mı kaynaklı olduğunun ayırt edilmemesinin eleştirilere neden olduğu belirtilmektedir (Hall ve Parson, 2001, s.3-4). Kuramcılar, aşırı internet kullanımını bağımlılık kriterlerine göre patolojik olarak değerlendirirken bir yandan da internetin iletişim için bir ortam olduğunu, aşırı internet kullanımının zihinsel sağlık riski taşıdığına dair bir kanıt olmadığını belirtmiştir (Bell, 2007b). Bundan dolayı internetin kendisinin mi bağımlılık oluşturduğu yoksa daha önceden var olan psikopatolojik eğilimlerin ortaya çıkmasına olanak sağlayan ortam mı olduğu tartışmaları başlamıştır (Gönül, 2002, s.106).

Young, internet bağımlılığını beş grupta sınıflandırma çalışması ile aşırı internet kullanıcılarının internet bağımlısını olduğunu belirtmektedir; fakat Griffiths aşırı internet kullanıcılarının internet bağımlısı olmadıklarını savunmaktadır. Bu kişilerin diğer bağımlılıklarını beslemek için interneti aşırı derecede kullandığını ve internetin yalnızca davranışa girdikleri yer olduğunu belirtmektedir (Griffits, 1999).

2.1.1.3. Griffiths'in internet bağımlılığı modeli

Griffiths (1999) internet bağımlılığını bir tür teknolojik bağımlılık ve davranışsal bağımlılık olarak ele almaktadır. Young internet bağımlılığının daha çok genel bir bağımlılık olduğundan bahsederken Griffiths ise internet bağımlılığının internetteki belli bir faaliyete olan bağımlılığından bahsetmektedir (Kwon, 2012, s.224). Widyanto ve Griffiths (1998) e göre internet bağımlısı olan kişiler, teknolojik araçlarla kurulan etkileşim sonucu kumar oynamak, oyun oynamak gibi kimyasal olmayan davranışsal bağımlılıklar geliştirmektedirler. Bundan dolayı internet, bilgisayar oyunları bağımlılık eğilimlerine katkıda bulunabilecek uyarıcı ve takviye edici özellikler içermektedir. Griffiths (1998) internet bağımlılığının oluşmasının, internetin bir ya da daha fazla yönünden kaynaklanabileceğini öne sürmüştür (Hall ve Parson, 2001, s. 6). Bunların; klavye kullanımı, iletişim ortamına girme (chat, e-postalar, bültenler, oyunlar), yüz yüze ilişkinin olmaması, internetteki içerik (pornografi) internetin patolojik kullanımındaki değişik etkinlikler olduğu söylenebilir (Widyanto ve Griffiths, 1998).

Griffiths modelini madde kullanım bozukluklarına göre oluşturmuştur (Kwon, 2012, s.225). Griffiths (1999) internet bağımlılığı kriterlerinden bahsetmiştir. Bu kriterler (akt. Yang ve Tung, 2007, s. 84):

- 1.İnternetin kişinin hayatındaki en önemli aktivite haline gelmesi,
- 2.Ruh halinde değişim yaşaması
- 3.İnternet kullanımına tolerans geliştirmesi,
- 4.İnternet bağlantısı kısıtlandığında ya da tamamen kesildiğinde yoksunluk belirtileri göstermesi, çevresindeki insanlarla çatışma yaşaması ve bu çatışmaların nüksetmesi

Griffiths (1999) teknolojik bağımlılıkları, davranışsal bağımlılıkların alt kümesi olarak görmektedir. Aşırı internet kullanımı ile internet bağımlılığı arasında önemli fark olduğunu belirtmektedir. Ayrıca bu internet bağımlılığı kriterlerinin aşırı internet kullanıcılarında değil internet bağımlılığı olan bireylerde ortaya çıktığını savunmaktadır. Aşırı internet kullanan bireyler ile internet bağımlılığı olan bireyler karşılaştırıldığında, aşırı internet kullanan bireylerin internet kullanımıyla ilgili daha az sorun yaşadıkları belirtilmektedir.

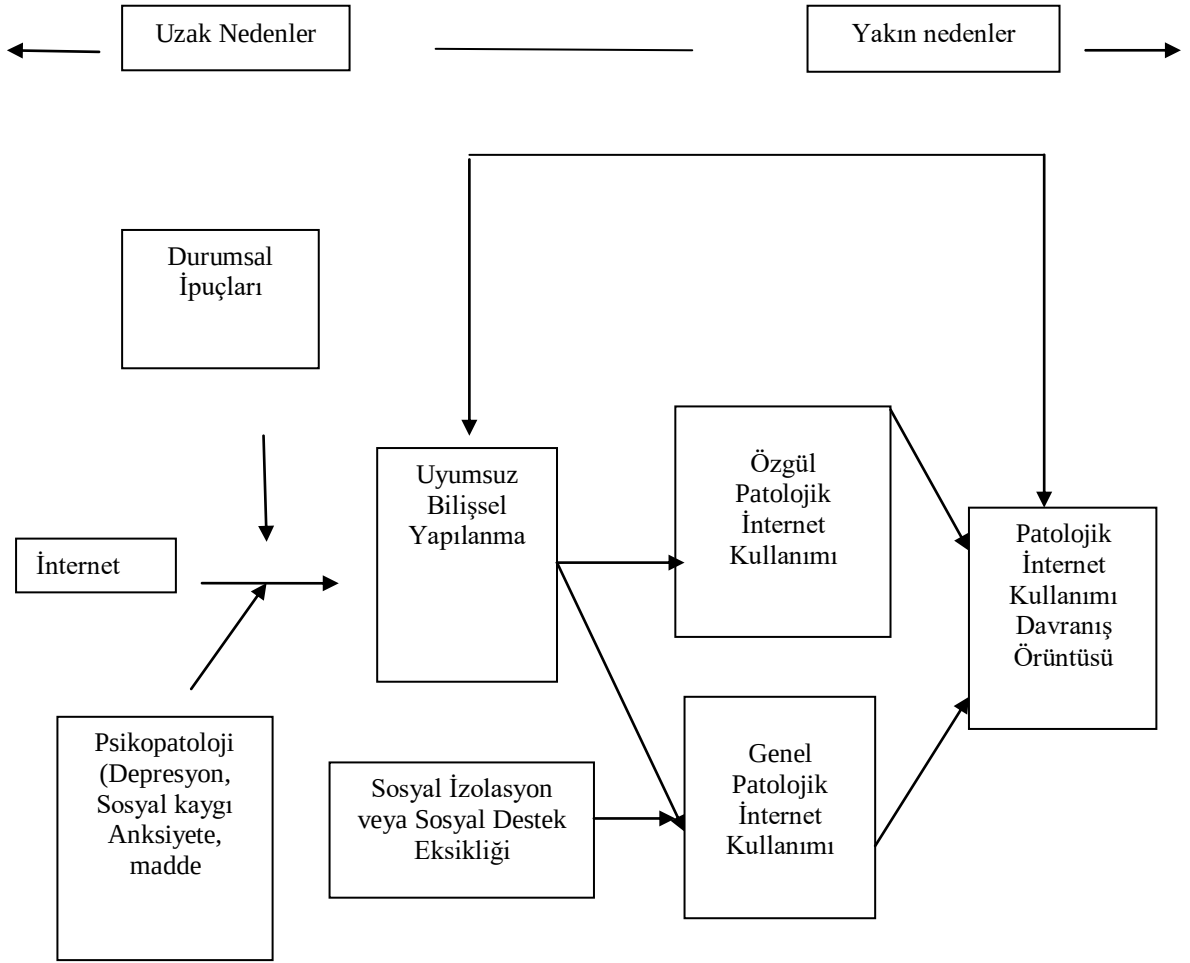
Görüldüğü gibi Griffiths, internet kullanıcılarının internetin kendisine değil internette bulunan faaliyetlere bağımlılık gösterdiğini belirtmektedir. Bazı araştırmalarda ise internetin kendisinin bağımlılık yapmadığı, ancak bazı özel internet

uygulamalarının, özellikle etkileşimli işlevlere sahip olanların patolojik internet kullanımının gelişimine katkıda bulunduğu sonucuna varılmıştır (Chou ve vd., 2005).

2.1.1.4. Davis'in bilişsel davranışsal patolojik internet kullanımı modeli

Davis (2001) sorunlu internet kullanımı davranışlarının arkasındaki psikolojik itici güçleri incelemiş ve patolojik internet kullanımı kavramını tercih etmiştir. Patolojik internet kullanımına bilişsel-davranışsal bakış açısıyla bir model önermiştir. Problemlerli internet kullanımıyla ilgili önceki araştırmalar, davranışsal bileşenlerin (Young, 1998, S.237) günlük yaşamdaki olumsuz sonuçları üzerine odaklanırken (Davis, 2001, s.187) Davis modelinde patolojik internet kullanımında işlevsel olmayan bilişler üzerinde durmaktadır.

Davis'in patolojik internet kullanımını açıklayan modeli, anormal davranışın ana kaynağı olarak kişinin bilişlerini vurgulaması bakımından diğerlerinden ayrılmaktadır (To, 2017, s.15). Davis patolojik internet kullanımında gerekli, yeterli ve katkıda bulunan kavramların gerekli olduğunu belirtmiştir. Bu kavramlar Abramson, Metalsky ve Alloy'dan (1989) esinlenilerek oluşturulmuştur. Gerekli neden, belirtilerin ortaya çıkması için varlığı gereken etiyolojik bir faktördür. Bununla birlikte, gerekli nedenlerin olması her zaman belirtilerin ortaya çıkacağı anlamına gelmemektedir. Örneğin; önceden var olan psikopatoloji (depresyon, sosyal kaygı, anksiyete) gerekli neden olarak belirtilmiştir. Yeterli neden, varlığı ya da oluşumu belirtilerin ortaya çıkmasını garantileyen etiyolojik bir faktördür. Örneğin patolojik internet kullanımının ortaya çıkması için yeterli neden; kişinin kendisine veya dünyaya yönelik işlevsel olmayan bilişleri olmasıdır. Katkıda bulunan neden, belirtilerin ortaya çıkma ihtimalini arttıran etiyolojik bir faktördür, ancak bağımlılığın ortaya çıkması için gerekli ya da yeterli olmayan etiyolojik faktörlerdir (Davis, 2001, s.189). Örneğin, internetin tanıtılması, internette bulunan bazı faaliyetlerle (ilk defa çevrimiçi sohbet etme, pornografi ile tanışma) ilgili deneyim olarak belirtilmektedir. Bu örneklerin katkıda bulunan faktör olarak problemlerli internet kullanımının ortaya çıkmasında işlevleri bulunmaktadır (Sevim, 2017). Davis (2001) patolojik internet kullanımını Şekil 1'de belirtilen bilişsel davranışçı model ile açıklamıştır. Davis'in patolojik internet kullanımı modeline göre patolojik internet kullanımının yakın nedenleri ve uzak nedenleri arasında ayrım yapılmıştır (Abramson ve ark. 1989' den akt. Davis, 2001, s.191).

Şekil 2.1. *Bilişsel-Davranışçı Patolojik İnternet Kullanım Modeli (Davis, 2001).*

Bir dizi belirti ile sonuçlanan etiyolojik zincirde bazı nedenlerin zincirin sonunda yer aldığı(yakınsak nedenler) , bazı nedenlerin de zincirin başında yer aldığı (ıraksak nedenler) belirtilmiştir (Abramson ve ark. 1989’ de akt. Davis, 2001, s.189).

Bu modelde; patolojik internet kullanımına neden olan ıraksak nedenler, yatkınlık-stres modeli çerçevesinde açıklanmaktadır. Buna göre normal dışı davranışlar, yatkınlık ve yaşam olaylarının etkileşimi sonucu ortaya çıkmaktadır. Bilişsel davranışçı modele göre patolojik internet kullanımı içinde yatkınlık psikopatolojidir. Patolojik internet kullanımının ıraksak nedenleri arasında depresyon, sosyal kaygı ve diğer

bağımlılıklar gibi temel psikopatolojiler (Siyez ve Uz Baş, 2013, s.129), durumsal ipucu olan internetin etkinlikleriyle yeni tanışma ve bu teknolojiye maruz kalma durumları gösterilmektedir (Griffiths, 1999).

Bilişsel davranışçı modele göre yakınsak nedenler ise patolojik internet kullanımının en temel bileşeni olup çarpık düşünce ve düşünce süreçleri gibi işlevsel olmayan bilişlerdir (Davis, 2001, s.191). Bu modele göre işlevsel olmayan bilişlerin ortaya çıkması, bunlara uygun davranışların gösterilmesi, bu davranışların pekiştirilmesi ya da sürdürülmesi sonucunda kişide patolojik internet kullanımı oluşmaktadır. Örneğin; benlik şüphesi olan bireyin internet ortamında arkadaşlık kurabilmesi kişide “ben sadece internette değerliyim” gibi yeni bilişsel şemaların oluşmasına neden olmaktadır. Bundan dolayı patolojik internet kullanımının en belirgin belirtileri genel olarak duygusal ya da davranışsal belirtiler olarak tanımlanmış olsa da düşünce biçiminden kaynaklanan belirtilerin duygusal ve davranışsal belirtilerden önce ortaya çıktığı hatta bu belirtilere neden olduğu öngörülmektedir (Ögel, 2012, s. 150). Örneğin bireyin kendisiyle ilgili “internet dışında değersizken, sanal ortamda değerli bir insanım”, “internet dışında başarısızım” veya dünyaya ilişkin “internet bana saygı duyulan tek yer”, “beni sanal ortam dışında kimse sevmiyor” şeklinde işlevsel olmayan bilişleri varsa birey patolojik internet kullanıcısı olabilmektedirler (Davis, 2001, s.191).

Bireyin kendisiyle ve dünyayla ilgili işlevsel olmayan bilişlerinin internetle ilgili bir uyarıcı ortaya çıktığında otomatik olarak aklına geldiği belirtilmektedir. Bu yüzden, bir sohbet odasına girdiği anda bireyin otomatik olarak bu bilişleri yaşamaya başladığı ifade edilmektedir. Bu durumun sonucu olarak da özel veya genel problemlili internet kullanımının oluştuğu vurgulanmaktadır (Siyez ve Baş, 2013, s.131).

Davis, patolojik internet kullanımını genel ve özel patolojik internet kullanımı olarak ayırmıştır. Özel patolojik internet kullanımı, internetin yalnızca bir yönüyle ilgilidir ve birden fazla internet işlevinden bağımsız olarak mevcuttur. Kumar, oyun oynama ve porno siteleri gibi faaliyetler bu gruba girmektedir. Genel patolojik internet kullanımı, internetin genel, çok boyutlu aşırı kullanımını içerir. Net bir hedef olmadan çevrimiçi vakit geçirmeyi içerebilir. Genellikle bu tür bağımlılığı olan kişiler sosyal etkileşim amaçlı interneti aşırı kullanmaktadırlar. Davis (2001), özel patolojik internet kullanıcısı olan kişilerin, internet yokluğunda içeriğe bağımlılık göstermeye devam edeceğini, buna karşın genel patolojik internet kullanıcısı olan kişilerin internetteki belirli bir içeriğe değil, internetin sosyal yönlerine bağımlı olacağını belirtmektedir

(Akt. To, 2017, s.16). Genelleştirilmiş patolojik internet kullanımı, çevrimiçi sohbet ve e-posta ile ilişkilendirilmektedir. İnternet üzerinden sosyal ilişki kurmanın ve sosyal destek ihtiyacını karşılamamanın, sanal olarak sosyal hayatta kalma arzusunun artmasına neden olduğu ifade edilmektedir (Davis, 2001, s.188). Genelleştirilmiş patolojik internet kullanıcısı olan bireylerin çevrimiçi olmanın cazibesine kapıldıkları ve yüz yüze kişilerarası iletişimden ziyade, sanal ortamda iletişim kurmayı tercih ettikleri ileri sürülmektedir (Young vd. 2011, s.7).

2.1.1.5. Caplan'ın genelleştirilmiş problemli internet kullanımı modeli

Caplan (2002, s.553), problemli internet kullanımı kavramını ilk kullanan kuramcıdır. Davis (2001) tarafından önerilen bilişsel-davranışçı yaklaşıma göre oluşturulan patolojik internet kullanımı yaklaşımını örnek alarak yeni bir model oluşturmuştur.

Caplan (2003, s.632) problemli internet kullanımının bilişsel ve davranışsal belirtilerini şu şekilde tanımlamıştır:

1. Ruh hali değişikliği (İnterneti olumsuz duygu durumlarını değiştirmek için kullanmak),
2. Çevrimiçi sosyal faydaların algılanması (İnternet kullanımının algılanan sosyal faydaları),
3. Zorunlu kullanım (kişinin çevrimiçi etkinliğindeki kontrol eksikliği hakkında suçluluk duyguları ile birlikte internet kullanımını kontrol edememesi),
4. Aşırı kullanım (normal veya planlanmış bir süreyi çevrimiçi olarak aşmak hatta interneti kullanırken zamanın nasıl geçtiğini anlamamak)
5. Yoksunluk (İnternetten uzak durmanın zorlukları) ve
6. Algılanan sosyal kontrol (yüzyüze iletişime kıyasla başkalarıyla çevrimiçi etkileşime girdiğinde daha fazla sosyal kontrol algısı).

Caplan, bu bilişsel ve davranışsal belirtilerin her birinin, internet kullanımından kaynaklanan olumsuz sonuçlarla anlamlı şekilde ilişkili olduğunu belirtmektedir.

Kişilerarası iletişimi içeren Caplan (2002) tarafından, problemli internet kullanımının yordanmasına yardımcı olabilecek iki faktörün algılanan çevrimiçi sosyal faydalar ve algılanan çevrimiçi sosyal kontrol olduğu ifade edilmektedir. Sosyal faydalar, internet kullanıcısının çevrimdışı iletişime kıyasla çevrimiçi iletişim kurmanın sosyal faydaları olduğu algısını ifade ederken; sosyal kontrol, internet kullanıcısı

tarafından çevrimiçi iletişim kurarken sosyal durumlar üzerinde daha fazla kontrol sahibi olduğu inancını ifade etmektedir (DiNicola, 2004, s.138).

Caplan (2003, s.627) problemlı internet kullanımının bilişsel belirtisi olan algılanan sosyal faydanın ve algılanan sosyal kontrolün, bireylerin yüz yüze iletişim yerine çevrimiçi iletişimi tercih etmesinde ve buna bağılı olarak problemlı internet kullanımının ortaya çıkmasında önemli rol oynadığını vurgulamaktadır. Caplan (2002) yalnız olan ve yüz yüze ilişkilerden ziyade sosyal ilişkiler için interneti kullanmanın yararları olduğunu düşünen bireylerin problemlı internet kullanımı tehlikesine karşı daha savunmasız olduklarını vurgulamaktadır (Johnson, 2009, s.23).

Caplan'ın (2003, s.629) modeline göre psiko-sosyal yatkınlıkların kişilerin aşırı ve zorlayıcı sosyal etkileşimlerinin teknoloji aracılığıyla artırmasına neden olduğu ve bunun da psiko-sosyal sorunları artırdığı belirtilmektedir. Caplan'ın modeli, sosyal beceri eksikliği olan, yüz yüze iletişimle sosyal ihtiyaçlarını karşılamayan kişilerin problemlı internet kullanım sürecini açıklamaktadır. Bu modele göre problemlı internet kullanımının üç varsayımı bulunmaktadır. İlk varsayım; depresyon, yalnızlık gibi psiko-sosyal sorunları olan bireylerin, kendi sosyal yeterliklerini olumsuz algılama eğiliminde olmalarıdır. İkinci varsayım; bu kişilerin yüz yüze iletişimi daha tehdit edici bulmaları ve sosyal ihtiyaçlarını teknolojik araçlar aracılığıyla karşılamayı tercih etmeleridir; çünkü problemlı internet kullanımı olan bireyler bu etkileşimi daha az tehdit edici bulurlar ve çevrimiçi bir ortamda kendilerini daha verimli hissederler. Üçüncü varsayım ise, bu tercihin bireylerin aşırı ve kompulsif şekilde teknolojik araçlar aracılığıyla çevrimiçi etkileşim kurmasına neden olmasıdır. Yüz yüze sosyalleşmek yerine teknolojik araçlar aracılığıyla sanal ortamda sosyalleşmenin evde, okulda, iş yerinde yeni sorunlara yol açacağı belirtilmektedir (Debernardi, 2012, s.20).

Caplan (2003, s.630), sosyal yeterliliğini düşük olarak algılayan bireylere teknolojik araçlar aracılığıyla iletişim kurmanın daha cazip geldiğini ileri sürmektedir. Cazip gelmesinin nedenleri arasında ilk olarak bireyin teknolojik araçların kendini tanıtmada esneklik sağlaması gösterilebilir. Örneğin; bireyler olumsuz ya da zararlı olduğunu düşündüğü kişisel bilgilerini gizleyebilir ya da değiştirebilir. İkinci olarak yüzyüze iletişime kıyasla daha anonim olması; üçüncü olarak kendini sunması ve başkalarının üzerinde bıraktığı izlenim üzerinde daha fazla kontrolün oluşması son olarak da daha az sosyal tehdit algılaması, bireylerin teknolojik araçlar aracılığıyla iletişimi tercih etmelerinin nedenleri arasında gösterilmektedir.

2.2. Sosyal Bağlılık

Sosyal etkileşim, insan olmanın temel bir bileşenidir. İnsanların başkalarıyla deneyimlerini paylaşmak, kabullenilmek, anlaşılacak ve yalnız olmadıklarını bilmek için başkalarıyla bağlantı kurmaya çalıştıkları ifade edilmektedir (Bowlby, 1969, s.38). Baumeister ve Leary (1995, s.497), kişiler arası bağlanma arzusunun temel bir insan motivasyonu olduğu belirtmektedirler. Aidiyet duygusunun duygusal, bilişsel ve fizyolojik refah üzerinde çok yönlü etkileri olduğunu ve aidiyet eksikliğinin çeşitli yan etkilerle ilişkili olduğunu ifade etmektedirler.

İnsanların zamanlarını çoğunlukla arkadaş edinmek, yeni ilişkiler kurmak, grup aktivitelerine katılmak, olumsuz yaşantılardan kaçınmak, kayıpların yasını tutmak amacıyla sosyal yaşantılara katılım göstererek geçirdikleri belirtilmektedir. Bu sosyal deneyimlerin en temel psikolojik ihtiyaçlardan biri olan aidiyet ihtiyacının karşılanması ve sürdürülmesi için gerekli olan günlük girişimleri yansıttığı belirtilmektedir (Lee ve Robbins, 2000, s.484).

Kohut (1984) aidiyeti bir kişinin duygularını başkalarına aktarma, başkalarıyla yakın ilişkiler kurma, daha büyük grupların ve örgütlerin bir parçası haline gelme yeteneğini geliştirme olarak tanımlamıştır. Hagerty, Lynch-Sauer, Patusky, Bouwsema ve Collier (1992) ise aidiyeti "sistem veya çevreye kişisel olarak dahil olmanın deneyimi, insanların kendilerini bu sistemin veya çevrenin ayrılmaz bir parçası olarak hissetmeleri" olarak tanımlamıştır (akt Hagerty ve Williams, 2000, s.173). Aidiyet ihtiyacının iki temel özelliği olduğu bilinmektedir. Birincisi, insanlarla sık sık kişisel iletişim kurmak ve bu kurulan iletişimin de çoğunlukla olumlu ve pozitif olması olarak belirtilmektedir. İkinci özelliğin ise insanlar arasında kurulan iletişimin istikrarlı olması, duygusal kaygının olması ve gelecekte de devam edeceği yönünde bireylerde algı oluşması olduğu belirtilmektedir. Ayrıca insanlar arasında hem düzenli temasın olması hem de devam eden bir bağ olması gerektiği vurgulanmıştır (Baumeister ve Leary, 1995, s.501).

Lee ve Robbins (1995, s.234) aidiyeti sosyal bağlılık duygusunun temeli olarak tanımlamışlardır. Sosyal bağlılığın, aidiyet duygusunun gelişiminin son basamağı olduğu ve duygusal yakınlık derecesinin bilişsel temsili olduğu belirtilmektedir (Lee ve Robbins, 1995, s.233; Lee ve Robbins, 1998, s.338). Kohut (1984) sosyal bağlılığın gelişimini bir kişinin niteliklerinin, amaçlarının ve ideallerinin başkaları tarafından

anlaşılması ve kabul edilmesi olarak ifade edilmektedir (Akt. Banai, Mikulincer ve Shaver, 2005, s.225).

Kohut'un benlik psikolojisi kuramı, sosyal bağlılığın kökenlerini benlik kavramının gelişmesine dayandırmaktadır (Lee ve Robbins, 1995, s.232). Bireylerin kendilerini çevresine ait hissetmesi, çevresiyle yakın ilişkiler kurması, çevresiyle güvenli bağlar oluşturması durumlarının Kohut' un çalışmalarında önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Kohut benlik gelişimini, aidiyetin gelişimini ve sosyal bağlılığın gelişimini benlik psikolojisi kuramına göre açıklamaktadır (Satıcı, 2016, s.84).

2.2.1. Benlik gelişimi

Kohut (1984), aidiyet ihtiyacını ve sosyal bağlılığın içselleştirilmiş temsili, benliğin çekirdek bir kişiler arası yönü olarak tanımlamıştır. Sosyal bağlılığın ise Kohut (1984) tarafından geliştirilen çok boyutlu aidiyet yapısının bir parçası olduğu belirtilmektedir (Akt. Hothcock, 2012, s.1). Sosyal bağlılığın bebeklik döneminde başlayıp yaşam boyu gelişmeye devam ettiği ifade edilmektedir. Çocukluk ve ergenlik döneminde bireyin aidiyete yönelik gelişimsel ihtiyaçları başarılı bir şekilde karşılandığında, bireyin sosyal bağ kurmayı, bu bağ sürdürme yeteneğini ve benliğinin değerli olduğu hissini içselleştirebileceği vurgulanmaktadır (Williamson, Sandage ve Lee, 2007, s.2160).

Kuramın temelinde benlik bulunmaktadır. Benliğin yaşamın ilk yıllarında gelişmeye başladığı belirtilmektedir. Benliğin bireyin psikolojik varlığının özü olduğu ve bireyin kendine, dünyaya ilişkin duygu, düşünce ve tutumlarını içerdiği belirtilmektedir. Bebeğin benliğinin tümlük duygusunun, süreklilik ve esneklik kazanabilmesi için başkalarına gerek duyduğu belirtilmektedir. Bu başkaları, Kohut'un kuramında "benlik nesnesi" olarak tanımlanmaktadır (Çuhadaroglu-Çetin, 2004, s. 310). Benlik nesnesinin gelişimi için dışsal figürlere ihtiyaç olduğu açıklanmıştır. Benlik nesnesinin gelişimi ile uyumlu bir benlik oluşumu arasında dinamik bir ilişki olduğu belirtilmektedir. Kohut (1971) bebeklerin benliğinin sağlıklı sürdürülmesi ve güçlendirilmesi açısından bakıcılara tamamen bağımlı oldukları dönem olan bebeklik döneminde benlik nesnesi rolünün kritik bir öneme sahip olduğunu belirtmektedir. Bebeğin benlik nesnesi ihtiyaçlarının bakıcısı, annesi ya da babası tarafından karşılandığı ifade edilmektedir. Bireylerde benlik nesnesi ihtiyaçlarının karşılanmasıyla birlikte ergenlikte, arkadaşlık kurma ve gruba üye olma, ilgi ve yeteneklerinin benzer

olduğu bireylerle özdeşim kurma; yetişkinlikte ise yakın ilişki kurma, bağıllık ve aidiyet oluşumunun gerçekleştiğı bilinmektedir (Akt. Banai, Mikulincer ve Shaver, 2005, s.226).

2.2.2. Sosyal bağıllık gelişimi

Sosyal bağıllığın bireyin hayatında erken dönem deneyimleriyle şekillendiğı ve ilişkilerin istikrarlı bir şekilde devam etmesiyle ilgili olduğı belirtilmektedir (Whittaker, 2008, s.1). İnsanların aidiyet duygusu ihtiyaçlarını karşılamak için bağlanma (attachment), duygusal yakınlık (affiliation) ve bağıllık (connectedness) gibi üç temel bileşene ihtiyacı olduğı belirtilmektedir. Bebeğin doğumundan itibaren annesi, babası ya da bakıcısıyla bağ oluşturduğı ve bu yakın temasın bebeğe güvenlik ve benzerlik hissi verdiği, böylece bebekte *bağlanma (attachment)* oluştuğı ileri sürülmektedir. İkinci çocukluk ve ergenlik döneminde *duygusal yakınlığın (affiliation)* oluşmaya başladığı ifade edilmektedir. Çocukların akranlarıyla yakın ilişki kurmaya başlamasının ve görünüş, düşünce, değer bakımından benzer özelliklere sahip olanlarla birlikte zaman geçirmesinin ergenliğe geçiş döneminde önemli bir rolü olduğı vurgulanmaktadır. Bu deneyimler sayesinde çocuğun kendine olan güveninin güçlendiğı ve ebeveyninden uzakta olduğunda bile kendini rahat hissettiğı belirtilmektedir. *Bağıllığın (connectedness)* ergenlik döneminde oluşmaya başladığı ve yetişkin yaşamı boyunca devam ettiği ifade edilmektedir (Lee ve Robbins, 1995, s.233).

Yetişkinlik döneminde ise sosyal bağıllığın bireyin geçmiş ve şimdiki deneyimlerinin toplamından oluştuğı ifade edilmektedir (Lee, Draper ve Lee, 2001, s. 310). Kendine güvenen ve olgunlaşmış bir bireyin benlik saygısını tehdit etmeden, aileden veya arkadaşlardan daha geniş bir toplumsal bağlamda rahat edebildiğı ve kendine güvenebildiğı belirtilmektedir. Bu bağıllık duygusunun insanlara "insanlar arasında insan" olma hissini sürdürebilmelerini ve kendilerinden farklı olarak algılanabilecek kişileri tanımlamalarını sağladığı ileri sürülmektedir (Lee ve Robbins, 1995, s.234). Bu bağlamda sosyal bağıllık duygusuna sahip bireyin aidiyet eksikliğini, ilişkilerini yeniden değerlendirmekle, yeni sosyal bağlar aramakla ve sosyal faaliyetlere katılmakla geçirilen geçici, tatsız bir deneyim olarak göreceğı belirtilmektedir (Lee, Draper ve Lee, 2001, s. 310).

2.2.3. Sosyal bağıllık-sosyal destek ilişkisi

Sosyal bağıllık, benliğin sosyal dünyayla yakınlığına ilişkin farkındalığını yansıtan benliğin bir yönü olarak tanımlanmaktadır (Lee ve Robbins, 1995, s. 234; 1998 s.338). Bu yakınlık duygusunun, kişinin aidiyet duygusunun kritik bir bileşeni olduğu, yakın ve uzak ilişkileriyle olan sosyal deneyimlerine (ebeveynler, arkadaşlar, akranlar, yabancılar, topluluklar ve toplum) dayandığı ileri sürülmektedir. Bu bağlamda, sosyal destek daha güncel ilişkileri temsil ederken sosyal bağıllık benliğin dünya ile ilişkisinde sürekli ve her yerde olan bir deneyimdir. Bir başka ifadeyle sosyal bağıllığın, arkadaşlıktan veya yakın ilişkilerden daha fazlası olan geniş kişisel karşılaşmalarla ve topluluklarla kurulan bir bağ olduğu belirtilmektedir (Lee ve Robbins, 2000, s.484). Örneğin, sosyal desteğin eksikliği, belirli bir kaynaktan alınan destek eksikliği olarak ifade edilirken, sosyal bağıllık eksikliğinin, sosyal dünyadan daha geniş bir kopukluk hissi anlamına geldiği ifade edilmektedir (Williams ve Galliher, 2006; Murphy, 2017, s.24). Sosyal bağıllığın bireye kişisel bir kimlik hissi ve toplumda kendine yer açma duygusu verdiği belirtilmektedir (Lee ve Robbins, 1998, s.339).

Sosyal bağıllık, Bowlby'nin bağlanma kuramına benzese de bağlanmadan daha geniş bir kavram olarak açıklanmaktadır. Bağlanmanın belirli bir alanda (birincil bakıcı) bağıllığı ifade ettiği ya da bağıllığın bir yönü olduğu belirtilmektedir. Bir başka ifadeyle bağlanmada belirli türden ilişkiler kurarak karşılanan duygusal ihtiyaç ve duyulan memnuniyet vurgulanırken, sosyal bağıllığın farklı ilişkilerle de kurulabileceği belirtilmektedir. Williams ve Galliher (2006) bağlanma ve sosyal bağıllığın gelişiminde yaşamın ilk yıllarının etkisinin olduğunu vurgulamaktadırlar. Fakat sosyal bağıllığın doğumdan itibaren oluşan bir bağıllık olduğu ve yetişkinlik döneminde kurulan tüm sosyal ilişkileri içine aldığı belirtilmektedir (Akt. Ergün-Başak, 2013, s.28).

Sosyal bağıllığın kişiler arası yakınlığın bilişsel ve öznel değerlendirmesine dayandığı vurgulanmaktadır (Lee vd, 2008, s.419). Lee ve Robbins (2000, s.484) sosyal bağıllık kavramını, bireyin sosyal dünyayla kişiler arası yakınlık bilinci oluşturmaları olarak tanımlanmaktadır. Daha basit ifadeyle bireyin dünyanın geri kalanıyla ilgili olarak kendisini nasıl gördüğü ve kendisini nasıl hissettiği üzerinde durulmakta ve bireyin yaşadığı dünyaya kendini ait hissedip hissetmediği sorgulanmaktadır (Hatchcock, 2012, s.1). Bu bağlamda sosyal bağıllık duygusunun insanlara yaşadıkları dünyayı algılayacakları sosyal bir lens sağladığı belirtilmektedir. Dolayısıyla sosyal

bağlılığın öznel olduğu ifade edilmekte ve bireyin dünyaya bakış açısı vurgulanmaktadır(Lee ve Robbins, 1998, s.338).

Bireyin sosyal bağlılık düzeyinin, farklı sosyal durumlarda nasıl hissettiğini, nasıl düşündüğünü ve nasıl davrandığını yönlendirdiği ileri sürülmektedir (Yeh ve Inose, 2003, s.15). Sosyal bağlılığı yüksek bireylerin çevresini olumlu ve pozitif algılama eğiliminde oldukları belirtilmektedir (Lee, Keough ve Sexton, 2002, s.355). Bu bireylerin kendilerini başkalarına yakın hissettikleri, başkalarıyla kolaylıkla tanıştıkları ifade edilmekte; başkalarını samimi ve erişilebilir olarak algıladıklarından grup etkinliklerine katıldıkları açıklanmaktadır (Lee, Draper ve Lee, 2001, s.310). Bundan dolayı bu bireylerin sosyal bağlılıklarını güçlendirecek sosyal fırsatlardan yararlanabilmelerini sağlayan yüksek düzeyde kişiler arası güvene sahip oldukları ifade edilmektedir (Lee ve Robbins, 1998, s.339). Sosyal bağlılığı düşük bireylerin ise çevresini olumsuz, düşmanca ve tehdit edici algılama eğiliminde oldukları belirtilmektedir. Bağlılığı düşük olan insanlar, diğer insanlardan ve dünyadan uzakta olma eğilimindedir. Bu bireyler, sıklıkla kendilerini yabancı gibi görürler, başkaları tarafından yanlış hissedilirler, sosyal dünyayla ilgili zorluk çekerler ve sosyal durumlarda rahatsızlık duyarlar (Lee, Draper ve Lee, 2001, s.310). Ayrıca, bu bireyler düşük düzeyde bir kişiler arası güvene sahiptirler ve bu bireylerin zayıf bağlanma duygusunu güçlendirebilecek sosyal fırsatlardan uzak durma veya geri çekilme olasılıkları daha yüksektir (Lee ve Robbins, 1998, s.343).

Üniversite yılları, aidiyet gelişiminin son basamağı olan sosyal bağlılığın oluşumunu sağlamak için kritik bir gelişimsel dönemi temsil etmektedir (Lee ve Robbins, 1995, s.234, Lee, Keough ve Sexton, 2002, s.356). Üniversite öğrencileri hayatında ilk kez evinden ve ailesinden ayrıldığı için; yeni sosyal normlara uyum sağlama ve yeni ilişkiler kurma becerileri gerektiren yeni bir sosyal çevreye girmektedir. (Lee, Keough ve Sexton, 2002, s.356). Sosyal bağı olmayan, çevresindeki insanlarla yakın ilişki kuramayan öğrencilerin mesleki, akademik ya da duygusal zorluklar yaşadıklarında çevrelerinden herhangi bir destek almadıkları için yeni çevreye uyum sağlamada sorun yaşamaya başladıkları ifade edilmektedir (Eraslan-Çapan, 2016, s.937).

2.3. Bağlanma Stilleri

En derin ve görünüşte en doğal arzularımız arasında, istikrarlı ve tatmin edici ilişkiler kurmanın özlemi vardır. İlişkide her iki insan için de amaç; iyi olan ortaklıklar içerisinde gelişmektir. John Bowlby'nin bağlanma kuramı sayesinde partnerlerin yaşadığı gerilimlere ve çatışmalara, erken dönemdeki bebek ve bakıcı arasındaki deneyimine göre açıklama getirildiği belirtilmektedir. Bağlanmanın bebek ve bakıcı arasında, doğumu izleyen günlerden itibaren gelişen bir bağ olduğu bilinmektedir. Bebeklik döneminde bakıcıyla kurulan bağın, yetişkinlik dönemi bağlanma stillerinin de temelini oluşturduğu ifade edilmektedir.

Bağlanma kuramını ilk ortaya atan John Bowlby'dir. 1950 yılında Londra'daki evsiz çocukların ruhsal sağlığı üzerine yapılan araştırmaların; Bowlby'nin bağlanma kuramını geliştirmesinin başlangıç noktası olduğu belirtilmektedir. Bowlby, erkek çocukların annelerinden erken yaşta ayrılmasının; ergenlik dönemlerinde ve ileriki yaşlarda suç işleme oranlarını arttırdığını belirtmiş ve anne/baba-çocuk iletişimini ön plana çıkartmıştır (Hazan ve Shaver, 1994, s.1).

Robertson ve Bowlby (1952), bebeklerin davranış kalıplarını annelerinden ayrılmasının ardından gösterdikleri gözlemlenmiştir. Bu gözlemlerin, bebekle bakım veren arasındaki bağın önemine dikkat çekmek için Bowlby'yi yönlendirdiği belirtilmektedir. Ayrıca Bowlby'in (1960, 1969), bağlanma kuramını oluştururken Erikson (1968), Lopez (1995), Lorenz (1952) ve Piaget (1950, 1972), ve gibi birçok kuramcının çalışmalarından yararlandığı açıklanmıştır (Akt. Keklik, 2004, s.4).

Bowlby (1988, s.1) bağlanma kuramını oluştururken duygu düzenleme, psikolojik iyi olma, ilişkisel bağlar ve zihinsel sağlık ile mevcut, duyarlı ve destekleyici kişilerle olan ilişkilerin önemini vurgulamıştır. Bowlby bu insanlara “bağlanma figürleri” adını vermiştir. Bu ilişkisel bağlara sahip olmanın, her yaşta insanın stresli olaylarla yapıcı bir şekilde başa çıkmasına, benlik saygısını ve duygusal istikrarını sürdürmesine izin verdiği, özerkliği ve psikolojik gelişmeyi teşvik ettiği belirtilmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2007, s.116).

Bowlby'nin, bebeklerin bakıcılarını arama ve onlarla yakınlığı sürdürme davranışlarının insan türünün evrimsel olarak hayatta kalmasının anahtarı olduğu sonucuna vardığı ifade edilmektedir. Bu tür davranışların gelişimsel olarak olgunlaşmamış, dışarıya bağımlı çocukların hayatta kalmasına yardımcı olan hayati stratejiler olduğu belirtilmektedir (Simpson, 1999, s.91). Bebeklerin bakıcılarına

yakınlık aramasını sağlayan, türe özgü ve organize davranışlar dizisine atıfta bulunmak için bağlanma sistemi terimi kullanılmıştır. Bağlanma kuramcıları, bağlanma davranış sistemine özel önem vermişlerdir (Cassidy, 2000, s.112).

Bowlby, bağlanma davranış sistemini, çocuğun bağlanma figürü ya da bakıcı ile ilişkisiyle bebeklik ve çocukluk döneminde güvenlik ve güvende hissetmeyi destekleme amacına sahip bir motivasyonel kontrol sistemi olarak tanımlamıştır (Bowlby, 1969, s.384). Bağlanma davranışlarının sistemin gözlemlenebilir unsurları (ağlama, arama, tutunma, vb) olduğu belirtilmektedir. Sistemin tehlike, stres ve yenilik zamanlarında aktif hale geldiği ve bağlanma figürü ile yakınlık kazanma, bu yakınlığı sürdürme, bağlanma figürüne temas etme sonucunu doğurduğu ifade edilmektedir. Bir tehdit veya stresin kendini göstermesi durumunda; bağlanma figürünün uygun, duyarlı, koruyucu ve rahatlatıcı olarak bağlanma davranışını teşvik ettiği ileri sürülmektedir (Waters, Kondo-Ikemura, Posada, ve Richters, 1991, s.3). Bakım verenin uygunluğunun, cevap verme yeteneğinin ve aktif desteğinin, çocuğun olağan koşullar altında çevreyi güvenli bir şekilde keşfetmesine izin verdiği belirtilmektedir (Crowell ve Treboux, 1995, s.2). Bu sayede çocuk tarafından keşfedilen "güvende olma" hissiyle bağlanma sisteminin sürekli olarak işlev gördüğü ileri sürülmektedir (Sroufe ve Waters, 1977, s.3). Erken bağlanma ilişkilerinin kalitesinin, bebeğin güvenlik kaynağı olan bağlanma figürüne ne ölçüde güveneceğine bağlı olduğu belirtilmektedir (Ainsworth ve ark., 1978, s.774' den akt. Cassidy, 2000).

Ainsworth' un erken yaşta bağlanma biçimleri konusunda çalışmalar yaptığı bilinmektedir. Bağlanmayı laboratuvar ortamında gözlemlendiği, anne ile bebek birbirinden ayrıldıktan sonra ve tekrar bir araya geldiklerinde bebeklerin vermiş oldukları duygusal tepkileri incelediği ve bunun sonucunda deneysel olarak üç bağlanma türü ortaya koyduğu belirtilmektedir. Bu üç bağlanma türünün; *güvenli bağlanma*, *kaygılı-kararsız bağlanma* ve *kaçınan bağlanma* olduğu ifade edilmektedir. *Güvenli bağlanma* türünde en yaygın görülen davranış biçimlerinin; bebeklerin anneleri odayı terk ettiğinde huzursuz olmaları, anneleri geri döndüğünde rahatlamaları ve anneleri yanlarında olduğu sürece etkin keşfe girişmeleri olduğu belirtilmektedir. *Kaygılı- kararsız bağlanan* bebeklerin anneleri odayı terk ettiğinde huzursuz oldukları, ağladıkları; fakat anneleri geri döndüğünde rahatlamadıkları, yine sık sık ağlamaya devam ettikleri ifade edilmektedir. *Kaçınmacı bağlanan* bebeklerin ise anneleri odayı terk ettiğinde etkilenmedikleri ya da huzursuz olmadıkları görülmüştür, anneleri odaya

geldiğinde de temastan kaçındıkları ve dikkatlerini oyuncaklarına verdikleri belirtilmektedir. Bu sınıflandırmanın daha sonra yetişkinlik dönemi bağlanma stillerinin oluşturulmasında kullanıldığı bilinmektedir (Ainsworth, 1985, s.775).

Bağlanma sisteminin oluşmasında yaşamın ilk yıllarının en kritik dönem olduğu bilinmesine rağmen, Bowlby (1988) bağlanma sisteminin tüm yaşam süresi boyunca aktif olduğunu vurgulamış ve yetişkinlikte ilişkisel bağların oluşumunun ve sürdürülmesinin önemi üzerinde durmuştur (Mikulincer ve Shaver, 2007). Bağlanmanın çoğunlukla bebekler ve anneler arasında incelenmesine rağmen, Bowlby (1969, s.129) bağlanmanın "beşikten mezara" kadar önemli olduğunu ve her yaştan insanın tehdit altında olduğu zamanlarda dönebileceği bir ya da birkaç güvenli bağlanmanın olmasının sağlıklı olduğunu belirtmiştir (Cassidy, 2000, s.121).

Bowlby'nin teorisine göre, çocukların zamanla, bakıcılarla olan deneyimlerini, erken bağlanma ilişkilerini ailenin dışındaki ilişkiler için bir prototip oluşturacak şekilde içselleştirdikleri ifade edilmektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991, s.226). Çocukların bakım vericisiyle kurdukları ilişkiyi zamanla içselleştirmesinden dolayı bağlanma biçimlerinin çevresiyle ilişkilerinde örnek oluşturduğu söylenebilir. Erken dönemde bağlanma figürleriyle ilgili deneyimleri Bowlby'nin *içsel çalışma modelleri* olarak adlandırdığı belirtilmekte ve bu modellerin özerkliğin, ilişki beklentilerinin gelişmesine neden olduğu ileri sürülmektedir (Collins, 2003, s.17). İçsel çalışma modellerinin bireyin beklentilerini, duygularını, davranışlarını ve bilişsel süreçlerini yönlendirdiği belirtilmektedir. Örneğin duyarlı ve derhal yanıt verilen bir çocuğun anneye duyarlı bir temsilci model oluşturması muhtemeldir (Cassidy, 2000, s.113). Bowlby (1973), bu içsel çalışma modellerinin iki temel özelliği olduğunu ifade etmektedir. Bunlardan birincisi, bireyin başkalarına yönelik imgesiyle ilgili olup, bağlanma figürünün destek ve koruma çağrılarına duyarlı olup olmadığına karar verilmesi olarak belirtilmiştir. İkincisi ise bireyin kendilik imgesini ilgilendiren kısım olup, bireyin kendisini, özellikle bağlanma figürü ve herkes tarafından sevmeye değer olan biri olarak algılayıp algılamayacağı olarak ortaya konmuştur (Bartholomew, ve Horowitz, 1991, s.226). Bu bağlamda duyarlı bağlanma figürleri olan çocukların, dünyaya güvenle yaklaşmayı veya kendi başlarına idare edemedikleri takdirde yardım aramayı öğrenecekleri ileri sürülmüştür (Grossman vd, 2005, s.103). Öte yandan çocukların reddedilip sevilmezlerse kendilerini değersiz olarak görmeye başladıkları ifade edilmektedir (Cassidy, 2000, s.113).

Bağlanma teorisinin temel ilkesinin, bağlanma ilişkilerinin ömür boyu önemli olmaya devam etmesi olduğu ifade edilmektedir (Bowlby, 1969, 1988, 1998; Bartholomew ve Horowitz, 1991, s.227). Bebeklik döneminde birincil bakıcıların (anne, baba ya da dadı) bağlanma figürü olabildiği belirtilirken, ergenlik ve yetişkinlik döneminde daha geniş çapta ilişkilerin kurulduğu kişilerin (kardeş, akraba, öğretmen, romantik partner) bağlanma figürü olabildiği belirtilmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2007, s.18). Araştırmacılar, romantik ilişkilerde partnerin bağlanma figürü olması nedeniyle, yetişkin ilişkilerini incelemek için romantik ilişkilerin iyi bir ortam olduğunu ileri sürmüşlerdir (Hazan ve Shaver, 1987, s.513). Nitekim Weiss (1994), bebek ve bakıcısı arasındaki bağlanma ile yetişkin romantik bağlanma arasındaki benzerliğin ifadesinin, bazı davranışların gözlemlenmesiyle yapılabileceğini öne sürerek bu fikri desteklemiştir. Bu davranışlar:

- (a) özellikle stres zamanında, bağlanma figürüne yakınlığı istemek;
- (b) bağlanma figüründen rahatlık ve güvenlik istemek;
- (c) ayrılıkta protesto etmek veya edilmek olarak ifade edilmiştir (Akt. Collins, 2003, s.14).

Bebek bağlanma davranışlarının doğal ortamlarda ve laboratuvar ortamlarında kolayca gözlemlenebildiği belirtilmekte; kolay gözlenebilmesinin sebepleri ise, bağlanma davranışının bebeklik döneminde kolayca tetiklenmesi ve dilden ziyade eylem yoluyla ifade edilmesi olarak gösterilmektedir. Bunun yanında bağlanma davranış sistemini, yetişkin ilişkilerinde gözlem yaparak değerlendirmenin kolay olmadığı ifade edilmektedir. Bu yüzden yetişkin ilişkilerinde davranışsal gözlemlerden ziyade, dil ve algılardan, yani görüşmelerden ve öz bildirim raporlarından yararlanılan değerlendirmeler yapıldığı vurgulanmaktadır (Crowell, ve Treboux, 1995, s.5).

2.3.1. Yetişkinlik dönemi bağlanma stilleri

Hazan ve Shaver (1987, s.521) yetişkinlik dönemi bağlanma stillerini ilk olarak romantik ilişkiler ve çift bağlanması üzerine yapılan çalışmalarla ortaya koymuşlar daha sonra bu çalışmaları genişletmişlerdir. Bowlby (1969, s.208) erken bağlanma deneyimlerinin, “beşikten mezara” kadar insan deneyiminin belirgin ve önemli bileşenleri olduğunu ortaya koymuştur. Yetişkin bağlanma stilleri, çocukluktan erişkinlik dönemine kadar olan birincil figürlerle kararlı bir bağ yaşandığı takdirde daha kararlı hale gelir. Bu tür deneyimler, istikrarlı bir benlik duygusunun gelişmesini (yani,

benliğin istikrarlı içsel çalışma modelleri aracılığıyla) sağlamaktadır (Kesner ve McKenry, 1998, s.417). Yetişkinlikte bağlanma için özel olarak geliştirilen bağlanma modelleri olduğu bilinmektedir. Bu modellerden bazılarının yetişkin bağlanması araştırmaları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu ileri sürülmektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991, s.227; Fraley ve Shaver, 2000, s.133; Hazan ve Shaver, 1987, s.512).

Hazan ve Shaver (1987, s.511) bebeklik dönemi bağlanma stillerinin yetişkinlik dönemi romantik bağlanma stillerinin belirleyicileri arasında olduğunu belirtmektedirler. Bununla birlikte içsel çalışma modellerinin sürekliliğinin olmasına güvenerek, üçlü bebek bağlanma stilini (güvenli, kaygılı, kaçınan) (Ainsworth ve ark, 1978); yetişkinlik dönemi romantik bağlanma stillerine uyarladıkları ifade edilmektedir (Hazan ve Shaver, 1987, s.512). Yetişkin romantik bağlanma stillerine göre; *güvenli bağlanan bireylerden*, romantik ilişkilerini tanımlayan ifadeyi seçmeleri istendiğinde; bu bireylerin "Başkalarına yakın olmak çok kolaydır ve ben onlara bağlı olarak rahat ediyorum ve onlar bana güveniyorlar, terk edilme konusunda ya da bana çok yaklaşan biri hakkında endişelenmiyorum. " açıklamasını onayladıkları belirtilmektedir. *Kaçınan bağlanan bireylerden* romantik ilişkilerini tanımlayan ifadeyi seçmeleri istendiğinde, bu bireylerin "Başkalarına yakın olmaktan biraz rahatsızım; onlara tamamen güvenmekte ve bağlanmakta zorlanıyorum. Birisi çok yaklaştığında sinirlenirim ve sık sık, sevgilim kendimi rahat hissetmemi ve daha çok samimi olmamı ister." açıklamasını uygun buldukları ifade edilmektedir. *Kaygılı bağlanan bireylerden* romantik ilişkilerini tanımlayan ifadeyi seçmeleri istendiğinde; bu bireylerin "Başkalarının onlara istediğim kadar yakın olmam konusunda isteksiz olduklarını düşünüyorum. Sıklıkla eşimin beni gerçekten sevmediğini veya benimle kalmayı istemediğini düşünüyorum. Tamamen başka biriyle beraber olmak istiyorum ve bu arzu bazen insanları korkutuyor." açıklamasını onayladıkları ortaya konmuştur. Sonuç olarak, bağlanma stilleri arasındaki farklılıkların bebeklik döneminde olduğu kadar yetişkinlik döneminde de yaygın olduğu ileri sürülmüştür (Hazan ve Shaver, 1987, s.515).

Daha sonra, Bartholomew ve Horowitz (1991, s.227) dört kategorili yetişkin bağlanması modelini önermişlerdir. Bu sınıflandırma, bireylerin kendileri ve başkaları modellerine dayanmaktadır. Bu modele göre güvenli, saplantılı, korkulu ve kayıtsız bağlanma stillerinin olduğu belirtilmektedir. 1. kategoride güvenli bağlanma yer almaktadır. Güvenli bağlanan bireylerin hem kendileri hem de başkaları hakkında

olumlu görüŖe sahip oldukları ifade edilmektedir. 2. kategoride saplantılı bağlanma yer almaktadır. Saplantılı bağlanan bireylerin kendileri hakkında olumsuz, başkaları hakkında ise olumlu bir görüŖe sahip oldukları açıklanmaktadır. Bundan dolayı bu bireylerin başkaları tarafından kabul edilmek ve onaylanmak için çaba gösterdikleri ileri sürölmektedir. 3. kategoride korkulu bağlanma yer almaktadır. Korkulu bağlanan bireylerin hem kendileri hem de başkaları hakkında olumsuz görüŖe sahip oldukları belirtilmektedir. 4. kategoride kayıtsız bağlanma yer almaktadır. Kayıtsız bağlanan bireylerin kendileri hakkında olumlu, başkaları hakkında ise olumsuz görüŖe sahip oldukları ifade edilmektedir (Bartholomew ve Horowitz 1991, s.240; Bartholomew ve Shaver, 1998, s.30).

2.3.1.1. Güvenli bağlanma

Güvenli bağlanan bireylerin yakın ilişkiler kurmada ve karşılıklı bağlanmada rahat oldukları ifade edilmektedir. Başkalarına aşırı bağımlı olmadıkları; fakat samimi ortak oldukları belirtilmektedir. Kendi ilgi alanlarına ve faaliyetlerine devam etmek için kimi zaman bağlanma figüründen ayrılmayı isteyebildikleri, özerklik duygusuyla birlikte güvenlik duygusunu da hissettikleri ifade edilmektedir. Bu bireylerin ihtiyaçları olduğunda başkalarından yardım istedikleri ve gerektiğinde başkalarına destek sağladıkları belirtilmektedir. Kendilerine pozitif benlik modeli, diğerlerine yönelik pozitif model oluşturmuşlardır (Collins, 2003, s.20). Ayrıca güvenli bağlanan bireylerde kaygının ve kaçınmanın düşük olduğu belirtilmektedir (Bartholomew ve Horowitz 1991, s.227).

2.3.1.2. Saplantılı bağlanma

Bu bireylerin ilişkilerinde sıkıcı, sıkıntılı ve muhtaç olarak algılandığı belirtilmektedir. Bağlanma figürlerine nasıl ulaşıldığına bakılmaksızın yakınlık istedikleri ileri sürölmektedir. Bu bireylerin bağımlı olduğu, her zaman diğerleriyle özellikle de bağlanma figürüyle birlikte olmak istedikleri belirtilmektedir. Güvensizlik duygusu yaşadıkları, sürekli uyanık olma ve ilişkilerini takip etme ihtiyacı duydukları ifade edilmektedir. Bu bireylerin ilişkilerinde istedikleri etkiyi elde etmek için bağlanma figürü ile sürekli yakınlık kurma girişimleri olduğu veya belirli kişiler arası ilişkilere ilişkin sürekli düşündükleri vurgulanmaktadır. Kendilerine negatif benlik modeli, başkalarına pozitif model oluşturmaktadırlar (Collins, 2003, s.21). Bunun da bireylerde

değersizlik hissine yol açtığı bu yüzden bu bireylerin, değerli diğer kişilerin kabulünü kazanmak için kendilerini sürekli başkalarına kabul ettirme ihtiyacında oldukları belirtilmektedir. Bununla birlikte saplantılı bağlanan bireylerde kaygı seviyesinin yüksek olduğu, insanlardan kaçınmanın ise düşük olduğu ifade edilmektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991, s.240).

2.3.1.3. Korkulu bağlanma

Bu bireylerin yakın ilişki kurmak istedikleri ama bu isteklerini açığa çıkaramamaktan ve başkalarının kendileriyle yakın ilişki içinde olmaya istekli olmayacağından korktukları belirtilmektedir. Hem bağlanma hem de karşılıklı bağlanmadan rahatsız olmakla birlikte, özerklik duygusunu da hissedemedikleri ifade edilmektedir. Korkulu bağlanan bireylerin keşifte bulunma ve başarılı olma davranışlarının, kendileri ile ilgili kaygılarından ve çevresindekilerin kendilerine karşı olumsuz görüşlerinin olacağını düşünmeye harcadıkları çabadan ve enerjiden dolayı kısıtlanabildiği vurgulanmaktadır. Bu kişilerin kendisi veya başkaları aracılığıyla hissedilen bir güven duygusuna sahip olmadığı ifade edilmektedir. Bu nedenle, bu kişilerin kaçınılmaz olan reddedilmeyi önlemek için başkalarına yakın olmadıkları belirtilmektedir (Keklik, 2004). Ancak bu kişilerin diğerleriyle aralıklı ve tutarsız kurulan yakın etkileşimler yoluyla kendini güvende hissetmeye çalıştıkları ileri sürülmektedir. Kendilerine negatif model, başkalarına negatif model oluşturmaktadırlar (Collins, 2003 s.22). Korkulu bağlanan bireylerde kaygı seviyesinin ve kaçınmanın yüksek olduğu ortaya konmuştur (Bartholomew ve Horowitz, 1991, s.227).

2.3.1.4. Kayıtsız bağlanma

Kayıtsız bağlanan bireylerin yakın ilişki olmadan kendilerini en rahat hissettikleri belirtilmektedir. Başkalarına bağlı kalmadan kendi gereksinimlerini karşılayabilmelerinin önemi vurgulanmaktadır. Bu bireylerin sosyal veya duygusal ilişkilerden kaçınmak amacıyla keşif yapmayı ve yüksek mesleki başarıya sahip olmayı hedef haline getirebildikleri belirtilmektedir. Başkalarıyla yüzeysel etkileşime izin veren bireyler sosyal etkinliklere katılabilmektedirler. Bu bireylerin ilişkisel ihtiyaçlarıyla ilgili kendilerinde tam bir bağımsızlık hissi olduğunda, iç güvenlik duygusunu hissettikleri dile getirilmektedir. Güvenlik duygusunun, kendine tam yeterlilik duygusunda yattığı ifade edilmektedir. Kayıtsız bağlanmanın, bireyin ilişkilerinde tam

bağımsızlığa yönelik istenen etkiyi elde etmek için hedefe yönelik davranışları göstermeyi ve yakın ilişkilere karşı direnç oluşturmayı içerdiği belirtilmektedir(Collins, 2003, s.21). Buna göre, bu bireylerin, algılanan bağımsızlık duygusunu ve sağlamlılığını korumak için ilişkilerinde belirli bir mesafeyi korumaya çalıştıkları ileri sürülmektedir(Keklik, 2004, s. 40). Bu bireylerin yakın ilişkilerden kaçınmak ve bağımsızlığını hissetmek suretiyle hayal kırıklığına karşı kendilerini korudukları belirtilmektedir. Bundan dolayı kayıtsız bağlanan bireylerde kaygı seviyesinin düşük, kaçınmanın ise yüksek olduğu ortaya konmuştur (Bartholomew ve Horowitz, 1991, s.240). Kendilerine pozitif benlik modeli, diğerlerine negatif model oluşturdukları ifade edilmektedir (Collins, 2003, s.21).

Üniversite döneminde evden ayrılmanın, bireyleşme yolunda kimlik oluşumu için zorlu bir deneme olduğu ifade edilmektedir. Başka bir ifadeyle, evden ayrılmanın bireyleşmeyi arttırmaya yönelik bir eylem olduğu belirtilmektedir. Öğrencilerin bu süreçte geçmiş deneyimleri, güncel ilişkileri ve gelecek beklentileri bağlamında kimlik duygusunu oluşturmaya çalıştıkları ifade edilmektedir. Bağlanma kuramı ise yaşam boyunca özellikle de üniversiteye geçiş gibi stres dönemlerinde destekleyici ve karşılıklı bağlılığı olan ilişkilerin önemini vurgulamaktadır (Kanney ve Rice, 1995, s. 433'den akt Keklik, 2004, s.47). Genç yetişkinlerin akademik, sosyal ve kişisel hayatlarında risk alma ve keşif yapma davranışını geride bıraktığı ebeveynini güvenli bir üs olarak algılayıp algılamamasının etkilediği ifade edilmektedir. *Güvenli bağlanan öğrencilerin*, güvenli bir üs işlevi görecektir yeni ilişkiler kurmasının daha olası olduğu ileri sürülmektedir. Dolayısıyla, bu tür bireylerin destekleyici kişiler arası ilişkiler kurma ve bu ilişkilerden yararlanma olasılıklarının daha yüksek olduğu ifade edilmektedir. Güvenli bağlanan öğrencilerin, güvensiz bağlanan öğrencilerden daha az sıkıntı yaşadıkları ve daha yüksek düzeyde sosyal destek aldıkları ortaya konmuştur. Güvenli bağlanan bireylerin durumsal stres yaşadığında (akranları tarafından reddedildiğinde ya da arzu edilmeyen şekilde davranıldığında) daha az savunmasız oldukları, yapıcı stres yönetimi stratejisi kullandıkları ve gerektiğinde destek aldıkları belirtilmektedir (Creasey ve Hesson-McInnis, 2001, s.85). *Güvensiz bağlanan öğrencilerin* güvenli bağlanan öğrencilere göre ilk yıl baharında ailelerinden daha az sosyal destek aldıkları ve daha fazla yalnızlık bildirdikleri belirtilmiştir (Crowell, ve Treboux, 1995, s.11). Bununla birlikte güvensiz bağlanan öğrencilerin, anlaşmazlıklar sırasında daha büyük olumsuz etkiler bildirme olasılıklarının yüksek olduğu ve bu tür anlaşmazlıklar ile baş

etmede daha az güven duydukları ortaya konmuştur (Creasey ve Hesson-McInnis, 2001, s.85). Ayrıca etkisiz başa çıkma stratejilerinin öğrencilerde psikolojik sıkıntıda doğrudan artışa neden olduğu ileri sürülmektedir (Lopez ve ark. 2001'den akt. Morsümbül, 2011, s. 565).

2.4. Problemlı İnternet Kullanımı, Sosyal Bağlılık ve Bağlanma Stilleri

Problemlı internet kullanımı, sosyal bağlılık ile ilgili alanyazın incelendiğinde sınırlı sayıda araştırma olduğu görölmektedir. Mesch (2001) arkadaşlarına bağlılık düzeyi düşük olan, sosyal olarak yalıtılmış, yalnız bireylerin problemlı internet kullanımı puanlarının daha yüksek olduğunu belirtmektedir. Cheng-Wang(2017) ise sosyal olarak yalıtılmış ve yabancılaşmış bireylerin sosyalleşme ihtiyaçlarını internet aracılığıyla karşılamaya çalıştıklarını ifade etmektedir. Bu bağlamda insanların sosyal ilişki kurmasının bir istek olamsından ziyade bir ihtiyaç olduğu, bu anlamda sosyal beceri eksiliğı yaşayanların sosyal ilişki kurmakta ve bu ilişkiyi sürdürmekte zorlandıkları bildirilmektedir (Baumeister ve Leary, 1995, s.499). Dolayısıyla bu bireylerin anlamlı ve destekleyici ilişkiler kuramaması, kişilerarası yakınlık kurmaktan kaçınmaları sebebiyle sosyal bağlılık düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir. Caplan (2005) sosyal ilişkilerinde sorun yaşayan bireylerin problemlı internet kullanımına daha yatkın olduklarını belirtmektedir. Bununla birlikte problemlı internet kullanımının zayıf sosyal bağlarla ilişkili olduğu, dolayısıyla internet kullanım düzeyi düşük olan bireylerin yüksek olan bireylere göre ailesi ve arkadaşlarıyla ilişkilerinin daha iyi olduğu olduğu ortaya konulmuştur(Sanders vd, 2000). Problemlı internet kullanımının özellikle kişilerarası kullanıma yönelik etkinliklerde ortaya çıktığı belirtilmektedir (Morahan-Martin ve Schumacher, 2000, s.18). Bireylerin interneti bir gruba ait oldukları, onaylandıkları ve kabul edildiklerini hissedebilecekleri yeni sosyal bir ortam olarak algıladıkları belirtilmektedir (Balkaya-Çetin, 2014). Bundan dolayı da problemlı internet kullanıcıları sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılamak için sosyal paylaşım siteleri, hızlı mesajlaşma gibi uygulamaları tercih etmektedirler (Kim vd, 2009). Sosyalleşmenin temellerinin bebeklik ve çocukluk yıllarında atıldığı belirtilmektedir (Lee ve Robbins, 1995). Bu bağlamda bebek bağlanma stilleri arasındaki farklar, çoğunlukla, bakım kalitesindeki değişikliklere ve dolayısıyla bireylerin *içsel çalışma modelleri* arasındaki farklara dayandırılmaktadır. Bebeğin bağlanma figürü ile ilgili deneyiminin, bağlanmanın *içsel çalışma modellerine* yol açtığı, adından da anlaşılacağı gibi, bunların

bebeğin başkalarının davranışlarını tahmin etmek ve uygun tepkiler planlamak için dayandığı bağlanma ilişkisinin küçük ölçekli zihinsel sunumları olduğu bildirilmektedir(Cassidy, 2008'den Akt. Okan, 2013). Dolayısıyla bebeğin tehdit altında olduğunu hissettiğinde yakınlık arama ve sürdürme isteğinin bağlanma figürü tarafından reddedilmesi ya da görmezden gelinmesi bebeklerin kendilerine ve dünyaya ilişkin olumsuz bakış açısına sahip olmasına, sonuç olarak da güvensiz bağlanmanın oluşumuna zemin hazırlayabilir (Bartholomew ve Horowitz, 1991, s.227).

Bağlanma ve problemli internet kullanımı arasındaki ilişki incelendiğinde güvensiz bağlanma ile çevrimiçi iletişim tercihi arasında pozitif korelasyon olduğu sonucuna varılmıştır (Eichenberg vd, 2017, s.11; Severiona ve Craparob, 2013, s.9). Buna göre güvensiz bağlanan bireylerin başkalarıyla kolayca etkileşime girmek, onaylanma ihtiyaçlarını karşılamak ve terk edilme korkusundan kurtulmak için internetin sosyal yönlerine çekildikleri belirtilmektedir. Örneğin sosyal paylaşım siteleri (Whatsapp, Instagram, Twitter) ve sohbet odalarının diğerleriyle bilgi alış-verişi yapma fırsatını artırdıkları bu sayede güvensiz bağlanan bireylerin başkalarıyla sürekli temas halinde oldukları ve kendilerini güvende hissettikleri bildirilmiştir (Quinn, Oldmeadow, ve Kuwert, 2013). Bu bağlamda önceki araştırmalarda bağlanma stillerinin bir kişinin sosyal ilişki geliştirme ve sürdürme yeteneklerine olan inancının gelişimini etkilediği ortaya konulmuştur (Debenardi, 2012) Bununla tutarlı olarak bireylerin ilişkilerini geliştirme ve sürdürme yeteneklerini nasıl gördükleri ile problemli internet kullanımları arasında doğrudan bir ilişki olduğu belirtilmektedir (Yuen ve Lavin, 2004).

2.5. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde ilk olarak üniversite öğrencilerinin, sosyal bağlılık ve bağlanma stilleri ile problemli internet kullanımı arasındaki ilişkiler üzerine yapılan araştırmalara değinilmiştir. Daha sonra üniversite öğrencilerinin internet kullanım davranışlarıyla ilgili araştırmalara değinilmiştir. Bu çerçevede üniversite öğrencilerinin internet kullanım sürelerine ve etkinliklerine ilişkin araştırmalara yer verilmiştir. Ayrıca üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanımlarına, sosyal medyada aktif olma ve pasif kalma sürelerine, cinsiyetlerine, yüzyüze iletişim kurdukları arkadaşlıklarına ilişkin araştırmalara yer verilmiştir.

2.5.1. Problemlı internet kullanımı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkilere yönelik araştırmalar

Bu başlık altında problemlı internet kullanımı ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye yönelik üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

Ceyhan, Boysan ve Kadak (2019, s.134), üniversite öğrencileri arasında yaptıkları çalışmada internet bağımlılığı ile bağlanma stili, duygu düzenleme, depresyon ve kaygı arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Çalışmaya 754 üniversite öğrencisi katılmıştır. Tek yönlü varyans analizi ve lojistik regresyon analizi sonucunda elde edilen bulgulara göre; korkulu ve saplantılı bağlanma stili ile patolojik internet kullanımı arasında anlamlı bir ilişki olduğu ifade edilmiştir.

Eichenberg vd.(2017, s.11) tarafından insanların bağlanma stilleri ile ilişkili olarak problemlı internet kullanımına yönelik eğilimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 245 kişi katılmıştır. Katılımcılara çevrimiçi anket düzenlenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre; güvensiz bağlanma tarzı olan katılımcıların, güvenli bağlanan katılımcılar ile karşılaştırıldığında problemlı internet kullanımına daha yüksek bir eğilim gösterdikleri belirtilmiştir. Özellikle kaygılı bağlanma stili; problemlı internet kullanımı ile ilişkili bulunmuştur. Problemlı internet kullanımı olan kişilerin sosyal gruplarda sıklıkla çocukça ilişki yapısı belirtileri gösterdikleri ifade edilmektedir. Dolayısıyla problemlı internet kullanımın, güvensiz bağlanmanın ve sınırlı kişiler arası ilişkilerin işlevi olduğu belirtilmiştir.

Özteke-Kozan vd. (2017, s.81), üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerinin problemlı internet kullanımının yordayıcısı olup olmadığını incelemişlerdir. Çalışmaya 481 üniversite öğrencisi katılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre; güvenli bağlanma stili ile problemlı internet kullanımının alt boyutu olan sosyal fayda / sosyal rahatlık arasında negatif bir ilişki olduğu belirtilmiştir. Buna karşın saplantılı bağlanma stili ile sosyal fayda / sosyal rahatlık arasında pozitif bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Bağlanma stillerinin problemlı internet kullanımını yordaması dikkate alındığında; saplantılı, güvenli ve kayıtsız bağlanma biçimlerinin sosyal faydanın / sosyal rahatlığın anlamlı yordayıcıları olduğu sonucuna varılmıştır.

H.Jia ve R. Jia (2016, s.5) ABD Midwest'teki bir devlet üniversitesinde okuyan 243 lisans öğrencisinin katıldığı araştırmada babaya bağlanma ve cinsiyet ile problemlı internet kullanımı arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada demografik bilgilerin yanı sıra “Problemlı İnternet Kullanımı Anketi” ve “Ebeveyn Bağlanması (Anne-Baba)

Anketi” kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; kaygılı bağlanma ile problemli internet kullanımı arasında anlamlı bir ilişki olduğu; fakat kaçınmacı bağlanma ile problemli internet kullanımı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirtilmiştir. Araştırmanın diğer bir sonucuna göre; cinsiyetin ebeveyn bağlanması ile problemli internet kullanımı arasındaki ilişkiyi yönlendirdiği ifade edilmektedir. Bu bağlamda babaya bağlanma kaygısının kız öğrencilerde problemli internet kullanımına yol açtığı, erkek öğrencilerde ise anneye bağlanma kaygısının problemli internet kullanımına katkısı olduğu belirlenmiştir.

Tavakoli, Jomehri ve Farrokhi (2014, s.302) İran’ da üniversite öğrencilerini kapsayan bir çalışmada bağlanma stilleri ve sosyal öz-yeterlilik ile internet bağımlılığı arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bu çalışmaya Tahran Araştırma ve Fen Bilimleri Üniversitesinden 161 yüksek lisans öğrencisi (%40 erkek ve %60 kadın) katılmıştır. Pearson korelasyon katsayısı ve doğrusal regresyon analizi sonucunda elde edilen bulgulara göre kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stilleri ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir. Buna karşın güvenli bağlanma stili ile internet bağımlılığı arasında anlamlı düzeyde ilişkili olmadığı ortaya konmuştur

Morsümbül (2014, s.358), yaptığı araştırmada cinsiyetin, bağlanma stillerinin, kişilik özelliklerinin, yalnızlığın ve yaşam doyumunun internet bağımlılığını ne yönde yordadığı incelemiştir. Çalışmaya 350 (203 kadın, 147 erkek) üniversite öğrencisi katılmıştır. Hiyerarşik regresyon analizine göre, internet bağımlısı olarak tanımlanan bireylerin daha çok kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stiline sahip oldukları belirtilmektedir. Buna göre; güvenli bağlanma stili problemli internet kullanımını olumsuz yönde yordadığı ifade edilmektedir. Buna karşın kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stillerinin problemli internet kullanımını olumlu yönde yordadığı sonucuna varılmıştır.

Odacı ve Çıkrıkçı (2014, s.61) üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanımı ile cinsiyetleri, bağlanma stilleri ve öznel iyi oluşları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmaya Karadeniz Teknik Üniversitesi’nin ve Artvin Çoruh Üniversitesi’nin farklı fakültelerinde eğitim gören 380 öğrenci katılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre; problemli internet kullanımının kayıtsız bağlanma stili ve saplantılı bağlanma stili ile pozitif yönde ilişkisi olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca problemli internet kullanımının cinsiyete ve bağlanma stillerine göre önemli ölçüde farklılaştığı belirtilmektedir.

Severiona ve Craparo (2013, s.9) İtalya’da üniversite öğrencilerini kapsayan bir çalışmada, olumsuz sosyal öz-yeterlik algısının ve güvensiz bağlanma stilinin internet bağımlılığı gelişimi için risk faktörü olup olmadığı incelenmiştir. Çalışmaya Enna Üniversitesi’nde okuyan 500 öğrenci katılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre; olumsuz sosyal özyeterlik algısı, internet bağımlılığı ve güvensiz bağlanma arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir. Buna göre; güvensiz bağlanma ve olumsuz sosyal öz-yeterlik algısının, internet bağımlılığı gelişimi için risk faktörü olduğu sonucuna varılmıştır.

Debenardi (2012, s.83) üniversite öğrencilerini kapsayan çalışmada; yetişkinlik döneminde bağlanma, sosyal yetkinlik ve problemlili internet kullanımı ile bağlantılı bir arabuluculuk modeli incelenmiştir. Çalışmaya 277 lisans öğrencisi katılmıştır. Araştırmada hem bağlanmanın problemlili internet kullanımı üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkilerinin hem de yetişkinlik dönemindeki bağlanma ile problemlili internet kullanımı arasındaki sosyal yetkinlik yapılarının aracı etkilerinin incelendiği belirtilmektedir. Çalışmanın genel bulgularına göre; kaçınmacı ve kaygılı bağlanmanın problemlili internet kullanımına yol açtığı ifade edilmektedir. Bununla birlikte kaygılı bağlanmanın ve düşük sosyal öz yeterlik düzeyinin, bireylerde problemlili internet kullanımının gelişiminde önemli faktörler olduğu belirtilmektedir.

Üniversite öğrencilerinin problemlili internet kullanım düzeyleri ile bağlanma stillerine ilişkin araştırmalar özetlenecek olursa bu araştırmalarda problemlili internet kullanımı ile saplantılı bağlanma, korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanma stilleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu; güvenli bağlanma stiliyle ise ya negatif yönde anlamlı ilişki olduğu ya da anlamlı ilişki olmadığı görülmektedir.

Sığırlı (2017, s.1) tarafından lise öğrencilerinde internet bağımlılığı ile bağlanma biçimleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmaya 13-19 yaş aralığında bulunan 1377 öğrenci katılmıştır. Bulgulara göre: öğrencilerin %85’inin normal internet kullanıcısı olduğu, %10.8’inin problemlili internet kullanıcısı olduğu ve %3.7’sinin ise internet bağımlısı olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %29.2’sinin güvenli bağlanma stiline sahip olduğu; buna karşılık öğrencilerin %70.8’inin güvensiz bağlanma stiline sahip olduğu ifade edilmektedir. Bağlanma stiline göre internet bağımlılığı ölçek grupları arasında ileri düzeyde anlamlı bir fark olduğu belirtilmektedir. Sonuç olarak öğrencilerin normal internet kullanıcısı olduğu ve güvensiz bağlanma stiline sahip oldukları açıklanmıştır. Problemlili internet kullanım düzeyinin en düşük olduğu öğrencilerin güvenli bağlanma stiline sahip olduğu belirlenmiştir.

Kaçar (2017, s.1) çalışmasında ergenlerin problemli internet kullanımının bağlanma stilleri ve bazı psiko-sosyal değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 9, 10, 11 ve 12. sınıflarda eğitim gören 576 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucuna göre; problemli internet kullanımı ile güvensiz bağlanma stillerinden olan korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stilleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Regresyon analizi sonucunda korkulu bağlanma stiline problemli internet kullanımını anlamlı düzeyde yordadığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte kayıtsız bağlanma stiline problemli internet kullanımının alt boyutu olan aşırı kullanımı yordadığı; aynı zamanda saplantılı bağlanma stiline de problemli internet kullanımının alt boyutu olan sosyal faydayı/rahatlığı yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Cinsiyet değişkeni bakımından ise problemli internet kullanımının alt boyutu olan sosyal fayda/sosyal rahatlık açısından erkeklerin kızlardan anlamlı düzeyde farklılaştığı belirtilmektedir.

Ceritli ve Nedim-Bal (2017, s.69) lise öğrencilerinin bağlanma stillerinin problemli internet kullanımına etkisini incelemişlerdir. Çalışmaya Konya ilinin çeşitli liselerinde eğitim gören 200 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucuna göre; bağlanma stillerinin problemli internet kullanımını etkilediği belirtilmektedir. Ayrıca saplantılı ve korkulu bağlanma stiline sahip öğrencilerin problemli internet kullanım düzeyinin, kayıtsız ve güvenli bağlanma stiline sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Saplantılı bağlanma stiline sahip öğrencilerin problemli internet kullanma düzeyinin, korkulu bağlanma stiline sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Problemli internet kullanım düzeyi en düşük öğrenciler ise güvenli bağlanma stili gösterenler olmuştur. Ayrıca internetin olumsuz sonuçlarından en çok etkilenen öğrencilerin saplantılı bağlanan öğrenciler olduğu ve bu öğrencilerin sosyal fayda sağlamak için interneti kullandıkları görülmüştür. İnterneti aşırı kullananların ise korkulu bağlanan öğrenciler olduğu belirtilmiştir.

Schimmenti (2014, s.592) tarafından genç ergenler arasında güvensiz bağlanma tutumlarının problemli internet kullanımı gelişimine ne kadar katkıda bulunduğu incelenmiştir. Çalışmaya lise son sınıfa devam eden 18-19 yaş aralığında 310 öğrenci katılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre; kaçınmacı ve kaygılı bağlanma tutumlarının genç ergenler arasında problemli internet kullanımının başlamasında ve devam etmesinde önemli bir rol oynayabileceği belirtilmektedir. Regresyon analizine göre;

özellikle saplantılı bağlanma stiline problemli internet kullanımını yordadığı sonucuna varılmıştır.

Problemli internet kullanımı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye yönelik araştırmalar incelendiğinde; genel olarak problemli internet kullanımı ile güvensiz bağlanma stilleri arasında pozitif ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu ilgili araştırmalarda ortaya konulmuştur (Debenardi, 2012; Monacis vd. 2017; Odacı ve Çıkrıkçı, 2014; Severiona ve Craparob, 2013). Bununla birlikte güvensiz bağlanma stiline sahip bireylerin gerçek etkileşimlerden korktukları ve kişiler arası ilişkilerde başarısızlık hissi yaşadıkları ifade edilmektedir. Bu bireylerin interneti, yalnızlık duygularından kurtulmak, daha iyi bir ilişki kurmak ve yetkinlik duygusu geliştirmek için diğer insanlarla etkileşime girmeyi deneyebilecekleri güvenli bir ortam olarak görme olasılıklarının yüksek olduğu ileri sürülmektedir (Schimmenti vd. 2014, s.589). Bazı araştırmalarda problemli internet kullanımı ile güvenli bağlanma stili arasında anlamlı ilişki bulunmadığı, bazı araştırmalarda ise negatif yönlü anlamlı ilişki bulunduğu belirlenmiştir.

2.5.2. Problemli internet kullanımı ve sosyal bağlılık arasındaki ilişkiye yönelik araştırmalar

Bu bölümde sosyal bağlılık ve problemli internet kullanımına ilişkin araştırmalara yer verilmiştir. Savcı (2017, s.172) ergenlerin sosyal zekaları, sosyal kaygıları, akran ilişkileri, internet bağımlılığı ve sosyal bağlılık düzeyleri arasındaki ilişki araştırmıştır. Araştırmaya 991 ergen katılmıştır. Yapısal eşitlik modeli analiz sonuçlarına göre; hem genel örnekleme hem de kız-erkek örnekleminde akran ilişkileri ve internet bağımlılığının sosyal bağlılığı anlamlı düzeyde ve doğrudan etkilediği belirtilmektedir. Ayrıca sosyal zekânın akran ilişkilerini, internet bağımlılığını ve sosyal bağlılığı anlamlı düzeyde ve dolaylı olarak etkilediği sonucuna varılmıştır.

Savcı ve Aysan (2017, s.1) internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı olmak üzere dört teknolojik bağımlılığın sosyal bağlılığı ne yönde yordadığını araştırmıştır. Çalışmaya son bir yıldır internet kullanan, dijital oyun oynayan, sosyal medya kullanan ve en az bir sosyal medya hesabı ve akıllı telefonu olan 201 ergen katılmıştır. Analiz sonucuna göre; internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının sosyal

bağlılığın %25'ini anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir. Ayrıca sosyal bağlılığın açıklanmasında en güçlü yordayıcının internet bağımlılığı olduğu belirtilmiştir.

Nie (2001, s.434), internet kullanımının potansiyel olarak izole edici bir etkinlik mi olduğunu, yoksa insanlar arasında büyük ölçüde daha fazla iletişim kurulmasına yol açan, insanlar arasında bağlılığı ve sosyalleşmeyi arttıran bir etkinlik olup olmadığını araştırmıştır. Kısaca bu araştırmada; internetin kişiler arası ilişkileri şekillendirmedeki rolünün anlaşılmasına çalışıldığı belirtilmektedir. Çalışmanın bulgularına göre; internet kullanımının insanları sosyalleştirmede, kişiler arası iletişimi ve etkileşimi azalttığı belirlenmiştir.

Hırlak vd (2016, s.98) tarafından üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ve sosyal bağlılık arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde okuyan 326 öğrenci katılmıştır. Korelasyon analizi sonuçlarına göre; internet bağımlılığı ile sosyal bağlılık arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir. Ayrıca internet bağımlılığının ve sosyal bağlılık düzeylerinin akademik not ortalamasına göre farklılaştığı; internet bağımlılık düzeyinin ise interneti kullanım amaçlarına göre anlamlı farklılaştığı ifade edilmiştir.

McIntyre vd (2015, s.569) sosyal bağlılık ve içedönük kişilik özelliği ile kompulsif internet kullanımı arasındaki ilişkiye odaklanarak kompulsif internet kullanımına neden olan faktörleri belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışmaya Avustralyalı 168 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; kompulsif internet kullanımı ile zayıf sosyal bağlılık arasında anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. İçedönük kişilik özelliği olan bireylerde dışadönük kişilik özelliği olan bireylerden daha fazla kompulsif internet kullanımı olduğu belirtilmektedir. Kompulsif internet kullanımı ile sosyal bağlılık arasındaki ilişkiye içedönük kişilik özelliğinin kısmen aracılık ettiği ifade edilmektedir.

Chayko (2014, s.976) tarafından dijital teknoloji ve sosyal bağlılık arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada internette, cep telefonlarında ve sosyal medyada sürekli olarak birbirine yakın olmanın olumlu ve olumsuz sonuçları üzerinde durulmuştur. Çalışmanın sonucuna göre; insanların dijital iletişim teknolojilerini kullanmalarının sosyal bağlılığı güçlendirdiği ve geliştirdiği ifade edilmektedir. Ayrıca dijital iletişimin yüz yüze etkileşimi ve yerel topluluk bağlarını engellemediği belirtilmektedir.

Mesch (2002, s.329) İsrail'de yapılan çalışmada gençlerin boş zaman etkinlikleri, akran ilişkileri ve olumlu tutumları ile internet kullanım sıklığı arasındaki ilişkiyi

incelemiştir. Çalışmaya İsrail’de yaşayan 927 genç katılmıştır. Yüz yüze uygulanan anketten elde edilen veriler analiz edilmiştir. Analiz sonucuna göre; yakın arkadaşlara bağlanma düzeyi düşük olan, daha az olumlu davranış ifade eden bireylerin yoğun internet kullanıcısı olma olasılığının yüksek olduğu bildirilmiştir. Bununla birlikte sosyal olarak yalıtılmış ergenlerin yüksek internet kullanıcısı olabileceği ifade edilmiştir.

Problemlı internet kullanımı ve sosyal bağıllık arasındaki ilişkiye yönelik araştırmalar incelendiğinde; internet kullanımının sosyal bağıllığı olumlu ya da olumsuz etkilediğine yönelik tartışmanın devam ettiğı görölmektedir. Bazı araştırmalarda internet kullanımının sosyal bağıllığı güçlendirdiğı, kişiler arası iletişim ve etkileşim kurmayı kolaylaştırdığı ifade edilirken (Chayko, 2014; Quinn ve Oldmeadow, 2013), bazı araştırmalarda ise internet kullanımının sosyal bağıllığı, kişilerarası iletişimi ve sosyalleşmeyi olumsuz yönde etkilediğı belirtilmektedir (Hırlak vd, 2016; Mesch, 2002; McIntyre, 2015; Savcı, 2017).

Problemlı internet kullanımı ile sosyal bağıllık arasındaki ilişkiye yönelik araştırmalar özetlenecek olursa problemlı internet kullanımının sosyal bağıllığı yordama rolü üzerinde durulduğı görölmektedir. Buna karşılık sosyal bağıllık düzeyinin problemlı internet kullanımını yordamasına ilişkin sınırlı sayıda araştırma olduğı fark edilmiştir. Ayrıca sosyal bağıllığı düşük olan bireylerin problemlı internet kullanımına ilişkin risk altında oldukları belirtilmektedir.

2.5.3. Problemlı internet kullanımı ve çeşitli değışkenler arasındaki ilişkiye yönelik araştırmalar

Bu başlık altında üniversite öğrencilerinin internet kullanım davranışlarının ve sosyal medyayı kullanma durumlarının betimsel olarak incelenmesine ilişkin araştırmalara; cinisyetlerine, yüzyüze iletişim kurdukları arkadaş sayılarına, bu arkadaşlarla geçirdikleri süreye göre problemlı internet kullanım düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığına ilişkin araştırmalara yer verilmiştir.

Üniversite öğrencilerinin günlük internet kullanım sürelerine ilişkin araştırmalara göre (Anderson, 2001 s.24) interneti normal kullanan üniversite öğrencilerinin günlük internet kullanım süre ortalamasının 100 dakika olduğı sonucuna varılmıştır. Ayrıca günlük internet kullanım sürelerinin ortalama 1,7 saat (Ersun vd. 2012), 1,93 saat (Ata, Akpınar ve Kelleci, 2011), 2.79 saat (Eraslan-Çapan ve Sarıçalı, 2016), 3,3 (Kuss ve

ark, 2013; Rotunda vd, 2003) olduğu belirtilmektedir. Sevindik (2011, s.71) üniversite öğrencilerinin % 50.6'sının günlük ortalama 1 saatten az, %21.4'ünün ortalama 2 saat, %11.3'ünün ortalama 3 saat, %16.6'sının ortalama 4 saat ve üzerinde internet kullandığını ortaya koymuştur. Sırakaya (2011, s.39) öğretmen adaylarının internet kullanımlarına yönelik çalışmasında, öğretmen adaylarının %50.9'unun günlük ortalama 1 saatten az, %41.5'inin ortalama 1-4 saat arası, %7.6'sının ise günde ortalama 4 saatten fazla internet kullandığını belirtmiştir. İnternetin haftalık normal kullanım süresinin ortalama 5 saat (Young, 1998), 3-6 saat (Ceyhan, Ceyhan ve Gürcan, 2007), 9 saat (Chen ve Chou, 1999), 8 saat (Scherer,1997), 2,4 saat (Morahan-Martin Schumacher, 2000), 12.1 saat (Yang ve Tung, 2007), 2-5 saat (Keser-Özcan, 2005), 14,72 saat (DiNicola, 2004), 3,84 saat (Kubey, Lavin ve Barrows, 2001) olduğu ifade edilmektedir.

İnterneti kullanım süresi ile problemlili internet kullanımı arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok araştırmada problemlili internet kullanımı ile internet kullanım süresi arasında doğrudan ilişki olduğu ifade edilmektedir (Anderson, 2010; DiNicola, 2004; Morahan-Martin Schumacher, 1997; Ceyhan, 2011; Sevindik, 2011; Uzun ve Ünal, 2018). Buna göre; günlük internette geçirilen süre arttıkça (günlük 4 saat ve üzeri) öğrencilerin problemlili internet kullanım davranışı sergileme eğiliminin arttığı belirtilmektedir (Uzun ve Ünal, 2018, s. 94)

Problemlili internet kullanımının günlük internet kullanım süresine göre incelendiği araştırmalarda; 3 saat ve üzeri (Oktan, 2015), 4 saat ve üzeri (Sırakaya, 2011; Uzun ve Ünal, 2018), 5 saat ve üzeri (Odacı ve Kalkan, 2010; Tekinarslan ve Gürer, 2009; Tekinarslan, 2017), 6 saat ve üzeri (Anderson, 2010), 12 saat ve üzeri (Smito ve Azhar, 2018), 20 saat ve üzeri (Mayda vd, 2015) günlük internet kullanımı olan bireylerin problemlili internet kullanımı açısından risk altında oldukları ortaya konmuştur.

Problemlili internet kullanımının haftalık internet kullanımıyla ilişkili araştırmalarına göre; bireylerin haftalık internet kullanım sürelerinin ortalama 8,5 saat (Morahan-Martin Schumacher, 2000), 11 saat (Scherer, 1997), 11,18 saat (Kubey, Lavin ve Barrows, 2001), 15 saat ve üzeri (Durak-Batıgün ve Hasta, 2010), 19 saat (Brenner, 1997), 20 saat (Lin ve Tsia, 1999), 20-25 saat (Chou ve Hsiao, 2000), 25,88 saat (DiNicola,2004), 39 saat (Young, 1998) olduğu bulgulara mevcuttur. Ancak,

araştırmaların sonuçları kapsamında haftalık internette geçirilen süreye göre problemli internet kullanımının belirlenmesine yönelik bir fikir birliği olmadığı söylenbilir.

Üniversite ğrencilerinin internet uygulamalarını kullanma davranışlarına ilişkin araştırmalar incelendiğinde, bazı internet uygulamalarının problemli internet kullanımına neden olduğu; bazı internet uygulamalarının ise normal internet kullanımını sağladığı belirlenmiştir. Araştırmalara göre; niversite ğrencilerinin problemli internet kullanımına neden olan internet uygulamalarının e mail (Chou ve Hsiao, 2000; Kandell, 1998; Kraut vd, 1999; Leung, 2004), sosyalleşme (Anderson, 2001; Campbell vd.; Caplan, 2005; Chak ve Leung, 2004; Hall ve Parson, 2001; Kuss vd, 2016; Sevindik, 2011; Wang, 2001; Young, 1998), oyun (Griffiths, 1999; Kubey, Lavin ve Barrows, 2001; Tsai ve Lin, 2003; Young, 1998), eğlence, dizi-film izleme etkinliği (Ceyhan, 2011; Ceyhan ve Ceyhan, 2007; Morahan-Martin Schumacher, 2000; Oğuz vd. 2009; zcan-Keser ve Buzlu, 2007; ztrk ve zmen, 2011; Tekinarslan, 2009) olduğu belirtilmiştir. Daha nceki çalışmalara göre, problemli internet kullanıcısı olan niversite öğrencileriyle problemli internet kullanıcısı olmayan öğrenciler karşılaştırıldığında kişilerarası iletişim uygulamalarını problemli internet kullanıcısı olan öğrencilerin daha fazla kullandıkları belirtilmektedir (Kubey, Lavin ve Barrows, 2001, s.366; Wang, 2001, s.925). Ayrıca Keser-zcan ve Buzlu (2007 s.767) internet uygulamalarından sohbet, finansal işlemler ve oyun gibi etkileşimli ve eğlenceli aktivitelerin interneti kullanım oranlarını arttırdığını belirtmektedir. Problemli internet kullanıcısı olmayan bireylerin www gibi internet üzerinden bilgi toplama (Anderson, 2001; Aslan ve Yazıcı, 2016; Cengizhan, 2005; Chou ve Hsiao, 2000; Lee, 2009; Leung, 2004; Nie ve Erbring, 2000; Wolfradt ve Doll, 2001; Young, 1998), haber okuma (Ceyhan, 2007; Sevindik, 2011) uygulamaları kullandıkları belirtilmektedir.

Üniversite ğrencilerinin sosyal medyayı kullanma durumlarına bakıldığında yapılan bir çalışmada sosyal medya kullanıcısı olanların oranının %97.6 olduğu, en sık kullanılan sosyal medya sitelerinin ise %79 oranında Facebook ve %16.4 oranında Twitter olduğu görülmüştür (Solmaz vd., 2013, s.27). Başka bir çalışmada ise en sık kullanılan sosyal medya sitelerinin % 48.6 oranında Facebook, %25.6 oranında Twitter ve %11.1 oranında Youtube olduğu belirtilmektedir (Koçer, 2012, s.79). Farklı bir çalışmada ise niversite ğrencilerinin %94 oranında Facebook uygulamasını, %19 oranında Twitter uygulamasını ve %12.7 oranında diğer sosyal medya uygulamalarını tercih ettikleri belirtilmektedir (ztrk ve Akgün, 2012, s.54). Sepetci ve Mencet (2017,

s.209) ise üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada; en çok tercih edilen sosyal ağların %81 oranında Facebook, %90 oranında Instagram ve %63 oranında Twitter olduğunu açıklamıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında üniversite öğrencilerinin sıklıkla Facebook, Instagram, Whatsapp ve Twitter gibi sosyal ağları tercih ettikleri görülmektedir.

Sosyal medyanın aktif kullanım süresine ilişkin araştırmalar incelendiğinde: çoğunlukla sosyal ağlardan biri olan Facebook kullanımıyla ilgili araştırmaların olduğu görülmüştür. Facebook uygulamasının aktif kullanım sürelerinin, günlük ortalama 3.12 saat (Teppers vd., 2014), 1.7 saat (Burke, Marlow ve Lenta, 2010), 0.62 saat (Jin, 2013) olduğu ortaya konmuştur. Aktan (2017 s.412) üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanımlarını değerlendirdiği çalışmasında, katılımcıların % 8'inin günlük ortalama 1 saatten az, %27.2'sinin ortalama 1-2 saat, %32.5'inin ortalama 3-4 saat, % 32.1'inin ortalama 5 saat ve üzerinde sosyal medya sitelerinde zaman geçirdiklerini ortaya koymuştur. Krasnova vd (2013, s.10), üniversite öğrencileriyle yaptıkları araştırmanın analiz sonuçlarında, 584 Facebook kullanıcısının % 5'nin günlük beş dakika ve daha az, %45.8'inin 5-30 dakika, %22'sinin 31 dk - 1 saat, %26.4'ünün 1 saatten daha fazla aktif paylaşım yaptığını belirtmektedir. Koroleva vd (2011, s.1) sosyal ağ sitelerinin sosyal yararını deneysel olarak inceledikleri çalışmada; 253 katılımcıdan %80'inin günlük 10 dakika ve daha fazla aktif paylaşım yaptığını ifade etmiştir. Ryan ve Xenos (2011, s.1661) tarafından; Facebook kullanıcılarıyla yapılan araştırmanın analiz sonuçlarına göre 18-44 yaş arasındaki katılımcıların %17'sinin 10 dakika ya da daha az, %24'ünün 10-30 dakika, %23'ünün 31-30 dakika, %17'sinin 1-2 saat ve %19'unun 2 saat ve daha fazla Facebook'ta zaman geçirdikleri belirtilmektedir. Ayrıca Facebook'ta aktif paylaşım yapan bireylerin, Facebook'un en çok durum güncellemesi, yorum yapma, sohbet etme ve fotoğraf paylaşma özelliklerini kullandıkları ifade edilmektedir.

Sosyal medyanın pasif kullanım süresine ilişkin araştırmalar incelendiğinde, pasif kullanım süresiyle ilgili sınırlı sayıda araştırma olduğu görülmüştür. Verduyn vd. (2015, s.486) bireylerin Facebook'u pasif kullanma sürelerinin aktif kullanma sürelerinden %50 daha fazla olduğunu belirtmiştir. Ayrıca sosyal medyayı pasif kullanmanın duygusal iyi oluşun azalmasına neden olduğu sonucuna varılmıştır. Burke, Marlow ve Lento (2010, s.4), sahip oldukları sosyal etkileşimlerle arzu ettikleri arasında tutarsızlık hisseden bireylerin, başkalarının etkileşimlerini gözlemlemek için sosyal medyada daha fazla zaman harcama eğiliminde olduklarını belirtmektedir. Ryan ve

Xenos (2011, s.1663), Facebook kullanıcılarıyla yapılan araştırmanın analiz sonuçlarına göre; nevrotik ve yalnız bireylerin Facebook'ta aktif paylaşım yapmak yerine pasif kalmayı tercih ettiklerini bundan dolayı bu bireylerin sosyal medyayı sosyal bağ kurmak amacıyla kullanmadıklarını ileri sürmüştür. Bununla birlikte pasif zaman geçirme ile Facebook'un özelliklerinden olan gruplara üyelik, oyun oynama ve fan sayfalarını takip etme arasında pozitif korelasyon olduğu ortaya konmuştur. Koroleva vd (2011, s.1), sosyal medya kullanımı üzerine yaptıkları çalışmanın analiz sonuçlarına göre; sosyal medyada başkaları tarafından paylaşılan bilgileri okuyarak pasif zaman geçiren bireylerin duygusal destek almaktan ziyade paylaşımları gördükçe rahatsız olma ihtimallerinin yüksek olduğunu ifade etmektedir. Krasnova (2013, s.1), pasif zaman geçirmenin yaşam doyumunu azalttığını ve kıskançlığı şiddetlendirdiğini ifade etmektedir.

Cinsiyete göre problemlili internet kullanım düzeylerinin incelendiği araştırmalarda farklı sonuçların ortaya konulduğu görülmüştür. Araştırmaların çoğunluğunda üniversite okuyan erkek öğrencilerinin problemlili internet kullanımına daha yatkın oldukları belirtilmektedir (Anderson, 2001; Canan vd. 2012; Berber-Çelik ve Odacı, 2011; DiNicola, 2004; Durmuş vd, 2018; Babacan-Gümüş vd, 2015; İkiz vd, 2015; Keser-Özcan ve Buzlu, 2007; Lee, 2009; Sırakaya, 2011; Sevindik, 2011; Scherer, 1997; Oktan, 2015; Öztürk ve Özmen, 2011; Tekinarslan ve Gürer, 2009). Bunun yanında, üniversite okuyan kız ve erkek öğrencilerinin problemlili internet kullanım düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığını belirten çalışmalar da bulunmaktadır (Bayraktar ve Eroğlu, 2017; Ceyhan, 2010; Malik ve Rafiq, 2016). Ayrıca üniversite okuyan sınırlı sayıda kız öğrencilerin problemlili internet kullanım düzeylerinin üniversite okuyan erkek öğrencilerden daha yüksek olduğunu belirten çalışmalar olduğu gözlemlenmiştir (Leung, 2004; Young, 1998).

Yüzyüze iletişim kurulan arkadaşlıklara göre problemlili internet kullanım düzeylerinin incelendiği araştırmalarda farklı sonuçların ortaya konulduğu görülmüştür. Caplan, Williams ve Yee (2009, s.1312), yüzyüze iletişim kurmaktan ziyade çevrimiçi iletişimi tercih etmenin problemlili internet kullanımının anlamlı bir yordayıcısı olduğunu ve bu kişilerin interneti problemlili kullanımlarından dolayı sosyal ve kişisel hayatlarıyla ilgili olumsuzluklar bildirme eğiliminde olduklarını iddia etmektedir. Bessiere, Kiesler, Kraut ve Boneva (2008, s.15), çalışmalarında çevrimdışı ilişkileri zayıf olan bireylerin interneti eğlenmek, sorunlarından kaçmak ya da yeni insanlarla tanışmak için

kullandıklarını; sosyal ilişkileri güçlü olan bireylerin ise interneti bilgi almak amacıyla kullandıklarını belirtmektedir. Buna karşın Lee (2009, s.526), 12-18 yaş arasındaki ergenlere yönelik yaptığı çalışmada çevrimiçi iletişimin sıklıkla kullanımını, uyumlu arkadaşlıklarla ilişkilendirdiğini belirtmiştir. Çevrimiçi iletişim kurmanın yüzyüze iletişim kurulan arkadaşlarla geçirilen süreyi artırmadığı ya da azaltmadığı belirtilmektedir. Sosyal ilişkileri güçlü olan ergenlerin varolan ilişkilerini sürdürmek amacıyla sıklıkla interneti kullandıkları sonucuna varılmıştır. Reich, Subrahmanyam ve Espinoza (2012, s.356) tarafından lise öğrencilerine ilişkin yapılan bir çalışmada ergenlerin yüzyüze iletişim kurdukları arkadaşlarıyla bağlarını güçlendirmek amacıyla interneti kullandıkları belirtilmektedir.

3. YÖNTEM

Bu çalışma, üniversite öğrencilerinde farklı değişkenler arasındaki ilişkileri incelediği için betimsel; internet bağımlılığı, sosyal bağlılık ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkileri incelediği için ilişkisel bir araştırmadır. Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, araştırma verilerin toplanması ve bu verilerin nasıl analiz edildiği hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma, üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri ve sosyal bağlılık düzeylerinin problemleri internet kullanımını yordayıcı rolünün incelendiği ilişkisel bir tarama modelidir. İlişkisel tarama modeli iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkinin herhangi bir şekilde bu değişkenlere müdahale edilmeden incelendiği araştırmalardır.

3.2. Örneklem

Bu araştırmanın örneklemini 2017-2018 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Anadolu Üniversitesinde bulunan Eğitim, İletişim, İşletme, Fen, Edebiyat, Eczacılık, Hukuk, Mühendislik, Mimarlık, Turizm ve Spor Bilimleri Fakültelerinde örgün programlarına devam eden 1012 öğrenciden oluşturulmuştur.

Örneklem oluşturulurken, her fakülteden, farklı sınıf düzeylerinden ve farklı cinsiyetten öğrencilere ulaşacak şekilde belirlenmiştir. Uygulama çalışmaları sırasında 1054 öğrenciye ulaşılabilmiştir. Ölçek uygulama çalışmaları tamamlandıktan sonra yapılan incelemelere göre; eksik ya da hatalı doldurulduğu fark edilen 42 veri seti değerlendirmeye alınmamıştır. Böylece toplam 1012 veri seti değerlendirmeye alınmıştır. Analize dahil edilen öğrencilerin yaş dağılımı 18 ile 48 arasında olup yaş ortalaması 21.29 ve standart sapması 2.24'tür.

Analizlere dahil edilen öğrencilerin cinsiyete, sınıf düzeyine ve programlara göre dağılımı Tablo 3.1'de gösterilmiştir. Tablodaki dağılımdan anlaşıldığı gibi örneklemin 613'ü (%60) kadın, 399'u (%40) erkektir. Örneklemin sınıflara göre dağılımı ise şu şekildedir: 280'i (%27.7) birinci sınıf öğrencileri, 249'u (%24.6) ikinci sınıf öğrencileri, 236'sı (%23.3) üçüncü sınıf öğrencileri, 202'si (%20) dördüncü sınıf öğrencileri, 45'i (%4.2) beşinci sınıf öğrencileridir.

Tablo 3.1.Örneklemin demografik özellikleri

Değişkenler		N	%
Cinsiyet	Kadın	613	%60.6
	Erkek	399	%39.3
Toplam		1012	%100
Sınıf	1	280	%27.7
	2	249	%24.6
	3	236	%23.3
	4	202	%20.0
	5	45	%4.2
Toplam		1012	%100
Program	Edebiyat F.	93	%9.2
	İşletme F.	69	%6.8
	Fen F.	22	%2.2
	Mimarlık F.	48	%4.7
	Mühendislik F.	133	%13.1
	İletişim F.	76	%7.5
	Eczacılık F.	63	%6.2
	Hukuk F.	32	%3.2
	Eğitim F.	358	%35.4
	Turizm F.	67	%6.6
	Spor Bil. F.	51	%5
Toplam		1012	%100

Örneklemdaki öğrencilerin öğrenim gördükleri programlara göre dağılımları ise: %9.2'si Edebiyat, %6.8'i İşletme , %2.2'si Fen , %4.7'si Mimarlık, %13.1'i Mühendislik , %7.5'i İletişim , %6.2' si Eczacılık , %3.2'si Hukuk , %35.4'ü Eğitim , %6.6'sı Turizm , %5'i Spor Bilimleri fakülteleri şeklindedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, katılımcıların problemli internet kullanım düzeylerini belirlemek amacıyla Problemli İnternet Kullanım Ölçeği (Ceyhan, Ceyhan ve Gürçan, 2007), bağlanma stillerini belirlemek amacıyla İlişki Ölçekleri Anketi (Griffin ve Bartholomew, 1994; Sümer ve Güngör, 1999), sosyal bağıllık düzeylerini belirlemek amacıyla Sosyal Bağıllık Ölçeği (Lee ve Robbins, 1995; Duru, 2007) ve araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

3.3.1. Problemli internet kullanım ölçeği

Problemli İnternet Kullanımı ölçeği üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanım düzeylerini belirlemek amacıyla Ceyhan, Ceyhan ve Gürçan (2007) tarafından geliştirilmiştir. Çalışmanın örneklemini 1658 üniversite öğrencisinden oluşturulmuştur. Ölçek 33 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri beşli likert (1=Hiç uygun değil, 5=Tamamen uygun) biçiminde puanlanmaktadır. Ölçekten 33 ile 165 arasında puan

alınabilmektedir. Ölçek üç faktörlü bir yapı göstermektedir. Ölçekteki 9,14-25, 27-29, 31. maddelerin ölçeğin birinci faktörü olan internet kullanımının olumsuz sonuçlarını belirlemeye yönelik olduğu; 3, 4, 5, 8, 10,11,13, 26, 32, 33. maddelerin ölçeğin ikinci faktörü olan sosyal fayda/sosyal rahatlık boyutunu belirlemeye yönelik olduğu; 1, 2,6,7,12,30. maddelerin ölçeğin üçüncü faktörü olan internetin aşırı kullanımı belirlemeye yönelik olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte 7. ve 12. maddeler tersten puanlanmaktadır.

Ölçeğin geliştirilme aşamasında, haftada 2 saatten fazla internet kullanan 1658 öğrencinin faktör analizi çalışmasına alındığı ifade edilmektedir. Bu çalışmadan elde edilen verilere göre; ölçeğin üç faktörden oluştuğu vurgulanmıştır. Bu faktörlerden ilki olan *internetin olumsuz sonuçları*, tek başına varyansın % 25.36'sını açıklamakta ve 17 maddeden oluşmaktadır. Bu faktörün yükleri 0.75 ile 0.51 arasında bulunmuştur. *Sosyal fayda/ sosyal rahatlık* olarak adlandırılan ikinci faktör ise tek başına varyansın %14.62'sini açıklamakta ve 10 maddeden oluşmaktadır. Bu faktörün faktör yüklerinin 0.73 ile 0.50 arasında olduğu belirtilmiştir. *Aşırı kullanım* olarak adlandırılan üçüncü faktör ise tek başına varyansın % 8.98'ini açıklamakta ve 2'si olumlu (tersten puanlanan) ve 4'ü olumsuz toplam 6 maddeden oluşmaktadır. Bu faktörün yüklerinin 0.66 ile 0.52 arasında olduğu belirlenmiştir. Toplam 33 maddeden oluşan bu üç faktörün birlikte toplam varyansın % 48. 96'sını açıkladığı belirtilmektedir.

Problemlili İnternet Kullanımı Ölçeği'nin geçerliliğini belirleyebilmek amacıyla Davis'in İnternette Bilişsel Durum Ölçeği, UCLA Yalnızlık Ölçeği, Beck Depresyon Envanteri ile Problemlili İnternet Kullanımı Ölçeği arasındaki ilişki incelenmiştir. Buna göre; Davis'in Bilişsel Durum Ölçeği ile Problemlili İnternet Kullanımı Ölçeği arasında olumlu bir ilişki olduğu ($r=0.61$, $p<.0001$) sonucuna ulaşılmıştır. Beck Depresyon Envanteri ile Problemlili İnternet Kullanımı Ölçeği arasında olumlu bir ilişki olduğu ($r=0.29$, $p<.001$) açıklanmıştır. UCLA Yalnızlık Ölçeği ile Problemlili İnternet Kullanımı Ölçeği arasında da olumlu bir ilişki olduğu ($r = 0.27$, $p<.001$) ifade edilmektedir.

Ölçeğin güvenirliğini belirlemeye yönelik yapılan çalışmalarda iç tutarlılık katsayısının 0.95 olduğu belirtilmiştir. Ölçeğin birinci faktörünün (internetin olumsuz sonuçları) iç tutarlılık katsayısının 0.94, ikinci faktörünün (sosyal fayda/sosyal rahatlık) iç tutarlılık katsayısının 0.85 ve üçüncü faktörünün (aşırı kullanım) iç tutarlılık katsayısının 0.75 olduğu belirtilmektedir. Ölçeğin dört hafta ara ile test tekrarı

puanlarının korelasyonunun 0.81 olduğu ifade edilmektedir. Bu araştırmada ölçeğin cronbach alfa değeri .94 bulunmuştur.

3.3.2. İlişki ölçekleri anketi

İlişki Ölçekleri Anketi, Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından geliştirilmiştir. Örneklem 69 üniversite öğrencisinden oluşturulmuştur. Ankette bireylerin yakın ilişkilere karşı genel yönelimlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu anket dört bağlanma stilini değerlendirmektedir. Bunlar güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanmadır.

İlişki Ölçekleri Anketi Hazan ve Shaver (1987) bağlanma ölçütlerinden, Bartholomew ve Horowitz (1991) ilişki anketinden ve Collins ve Reads (1990) yetişkin bağlanma ölçeğinden alınan maddelerden oluşturulmuştur. Anket, 30 maddeden oluşmaktadır. Her bir maddede katılımcıların kendilerini ve yakın ilişkilerdeki genel tutumlarını ne derece tanımladığı 7' li likert (1=Beni hiç tanımlamıyor, 7=Tamamıyla beni tanımlıyor) biçiminde puanlanmaktadır. Güvenli ve korkulu bağlanma stilleri 9'ar madde ile ölçülürken, kayıtsız bağlanma stili 7, saplantılı bağlanma stili 5 madde ile ölçülmektedir. Katılımcıların her bir alt ölçekten aldıkları puanların, onların bağlanma stillerinin gruplandırılmasında kullanıldığı ifade edilmektedir.

İlişki Ölçekleri Anketinin iç tutarlılık katsayısının .41 ile .71 arasında değiştiği belirlenmiştir. Buna göre ölçeğin iç tutarlılığının düşük olduğu belirtilmiştir. Buna rağmen alt ölçeklerin test tekrar test güvenirliğinin kadınlarda .53 erkeklerde ise .49 olduğu açıklanmıştır. Sonuç olarak bu değerlerin kabul edilebilir düzeyde olduğu vurgulanmıştır.

Griffin ve Bartholomew (1994), İlişki Ölçekleri Anketi'nin alt ölçeklerinin iç tutarlılık katsayısının düşük olmasının nedeninin; alt ölçeklerin az sayıda maddeden oluşmasından ya da ölçeklerin psikometrik kalitesinin düşük olmasından değil; alt ölçeklerin hem benliğe hem de başkalarına yönelik iki modeli içermesinden kaynaklandığını belirtmektedir.

Ölçeğin Türk kültürüne uyarlaması Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılmıştır. Türkçe uyarlaması yapılan İlişki Ölçekleri Anketinin geçerlilik çalışmaları kapsamında faktör yapısını belirlemek için varimax rotasyonu kullanılmıştır ve yapılan analizlerde özdeğeri 1'in üzerinde olan iki faktör elde edilmiştir. Birinci faktör varyansın %43'ünü ikinci faktör ise varyansın %33'ünü açıklamaktadır. Birinci

faktörde güvenli stil (-.84) ve korkulu stil (.80) yer alırken; ikinci faktörde kayıtsız stil (.76) ve saplantılı stil (-.84) yer almaktadır.

İlişki Ölçekleri Anketi iç tutarlılık katsayısı .27 ile .61 arasında değişmektedir. Test tekrar test güvenilirliği ise .54 ile .78 arasında değişmektedir.

Geçerlik çalışması kapsamında, bağlanma stillerinin Türk örneklemini üzerinde yapı geçerliliğinin sınanması amaçlanmıştır. Türk örnekleminin yapı geçerliliğini belirlemek için 301 üniversite öğrencisinin dahil olduğu bir araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmada; bağlanma stillerinin yapı geçerliliği, kategorik bağlanma grupları üzerinde test edilmiştir. Yapılan ANCOVA ve discriminant analizi sonuçlarına göre; bağlanma gruplarının ele alınan sonuç değişkenleri tarafından kuramsal olarak beklenen yönde olduğu sonucuna varılmıştır (Sümer ve Güngör, 1999). Bu çalışmada cronbach alfa değeri .66 olarak bulunmuştur.

3.3.3. Sosyal bağlılık ölçeği

Sosyal Bağlılık Ölçeği, Kohut'un (1984) psikanalitik benlik psikolojisi kuramına göre geliştirilmiştir (Lee ve Robbins, 1995). Ölçek, birey ile onun sosyal dünyası (örn. arkadaşlar, akranlar, toplum) arasında yaşanan kişiler arası yakınlık derecesini ve bu yakınlık duygusunun sürdürülmesindeki zorluk derecesini ölçmek için geliştirilmiştir (Lee ve Robbins, 1995, 1998). Çalışmanın örneklemini 626 üniversite öğrencisinden oluşturulmuştur.

Sosyal Bağlılık Ölçeği, 6 puanlık bir likert ölçeği ile değerlendirilmekte ve 8 maddeden oluşmaktadır (1=kesinlikle katılıyorum 6=kesinlikle katılmıyorum). Madde içeriğinde olumsuz ifadeler yer almaktadır. Bu ifadelerin negatif yönde olması, ölçeğin adı ile derecelendirme sisteminin yönü arasındaki ters ilişkiyi doğru yansıtmaktadır. Böylece güçlü bir sosyal bağlılık duygusu daha yüksek puanlarla ifade edilirken; sosyal bağlılık duygusu eksikliği daha düşük puanlarla ifade edilmektedir

Sosyal Bağlılık Ölçeğinin geçerliliğini belirlemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Yapılan analize göre; aidiyet ve sosyal güvence arasında güçlü bir uyum olduğu, bunun sonucunda ölçeğin tek faktörden oluştuğu belirlenmiştir (Incremental Fit Index = .92). Sosyal bağlılık ölçeğinin benlik saygısı, sosyal destek ve kaygı ölçekleriyle arasında anlamlı bir ilişki olduğu ileri sürülmektedir (Lee ve Robbins, 1998).

Ölçeğin iç tutarlılık katsayısının .91 olduğu ve buna göre ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğu açıklanmıştır. 2 haftalık aralıklarla uygulanan test tekrar test güvenilirliğinin .96 olduğu belirtilmiştir (Lee ve Robbins, 1995).

Sosyal Bağlılık Ölçeği, Duru (2007) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Çalışmanın örneklemini 588 üniversite öğrencisinden oluşturulmuştur. Ölçeğin yapı geçerliliğini ve faktör yapısını belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Buna göre 8 maddenin toplam varyansın %59'unu açıklayan ve özdeğeri 4.70 olan tek faktör altında toplandığı gösterilmiştir. Ölçeği oluşturan maddelerin faktör yüklerinin .63 ile .85 arasında değiştiği belirtilmektedir. Sosyal Bağlılık Ölçeğinden elde edilen puanlar ile Yalnızlık Ölçeği'nden elde edilen puanlar arasında $r = -.67$, Sosyal Provizyon Ölçeği'nden elde edilen puanlar arasında $r = .58$ ve Yaşam Doyum Ölçeği'nden elde edilen puanlar arasında $r = .40$ düzeyinde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur (Duru, 2007).

Ölçeğin iç tutarlılık katsayısının .90 olduğu belirtilmiştir. Bu sonuca göre; maddelerin birbirine benzer olmadığı ve maddelere verilen yanıtların tutarlı olduğu ifade edilmektedir. Test tekrar test güvenilirliği için dört hafta arayla uygulama yapılmış ve analiz sonucuna göre .90 düzeyinde anlamlı bulunmuştur (Duru, 2007).

Bu çalışmada ölçeğin cronbach alfa değeri .93 bulunmuştur.

3.3.4. Kişisel bilgi formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu ile katılımcıların kişisel bilgileri toplanmıştır. Bu form ile katılımcıların cinsiyetleri, öğrenim gördükleri bölümleri, sınıfları, yaşları, interneti bir günde kaç saat kullandıkları, interneti sosyalleşme amaçlı aktif ve pasif kullanım süreleri, yüz yüze iletişim kurdukları arkadaş sayıları ve internette bir haftada ne kadar zaman geçirdikleri belirlenmiştir. Kişisel bilgi formunda günlük interneti kullanım süresi ve amacının sorulmasıyla üniversite öğrencilerinin internet kullanım davranışlarının betimlenmesi amaçlanmıştır. Alanyazında problemlili internet kullanımının önemli belirleyicilerinin aşırı internet kullanımı ve internette sosyalleşmeye ilişkin etkinliklerin kullanılması olduğu bildirilmektedir (Young, 1998). Sosyal medyayı kullanma davranışları, aktif-pasif zaman geçirmeye ilişkin sorular öğrencilerin sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılamak için hangi ağların tercih edildiğinin betimlenmesini sağlamak, ayrıca öğrencilerin sosyal medyada aktif paylaşım yapıp sosyalleşiyorlar mı yoksa pasif kalarak sadece

yalnızlıklarını mı hafifletmeye çalışıyorlar bu sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır. Araştırmanın alt amaçların birisi üniversite öğrencilerinin yüzyüze iletişim kurdukları arkadaşlıklarına göre problemleri internet kullanım düzeylerinin belirlenmesidir. Bu çerçevede yüzyüze iletişim kurdukları arkadaş sayıları, yüzyüze iletişim kurdukları arkadaşlarıyla haftalık geçirilen sürenin ortaya konulması amaçlanmıştır. Nitekim alanyazında sosyal ilişkilerinde sorun yaşayan, utangaç, yalnız bireylerin yüzyüze iletişimden ziyade çevrimiçi iletişimi tercih ettikleri; çünkü çevrimiçi iletişim kurduklarında kendilerini daha etkin ve güvende hissettiklerini belirtmektedirler (Caplan, 2005).

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri toplama sürecinde öncelikle ölçme araçları bir set haline getirilmiştir. Daha sonra verilerin toplanabilmesi için Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne etik kurul izni için başvuru yapılmıştır. Uygulama izinleri alındıktan sonra uygulamanın yapılacağı üniversitelerin ilgili öğretim üyeleriyle irtibata geçilmiştir. İlgili öğretim elemanları ile uygulamanın yapılış biçimi ve uygulama saati konularında fikir birliğine varılmıştır.

Araştırmacı, veri toplama esnasında, elde edilen verilerin ne işe yarayacağı konusunda ve çalışmanın amacı hakkında bilgi vermiştir. Bu sorulara sağlıklı cevaplar verebilmek ve çalışmanın ne olduğunu tam anlatabilmek için veriler, bizzat araştırmacı tarafından toplanmıştır. Veri toplama esnasında gizliliğin korunmasına ve gönüllü katılımın sağlanmasına yönelik önlemler alınmıştır. Kişisel bilgi formunda katılımcıların kimlik bilgilerini ortaya çıkarabilecek sorular yer almamıştır. Ayrıca her uygulamadan önce araştırmacı kendisini tanıtır, araştırmanın önemine ve amacına değinmiştir. Bununla birlikte, uygulama esnasında bireysel değerlendirme yapılmayacağı, kimlik bilgilerine ihtiyaç duyulmadığı ve verilerin yalnızca bilimsel amaçlı kullanılacağı ifade edilerek, verilerin gizli tutulacağı vurgulanmıştır. Gönüllü katılımı sağlamak için; araştırmacı uygulama esnasında araştırmaya isteyen üniversite öğrencilerinin katılabileceğini vurgulamıştır. Ayrıca “kişisel bilgi formunda” üniversite öğrencilerinin çalışmaya gönüllü katıldıklarını onaylayacak bir kutucuk açılmıştır. Gönüllü olmayan öğrencilere ölçme araçları dağıtılmamıştır. Gönüllülüğün ve gizliliğin vurgulandığı araştırma gönüllü katılım formunda, araştırmanın ne olduğu, ne için

gerçekleştirildiği açık bir şekilde belirtilmiştir. Ek olarak araştırmacının iletişim bilgileri de bu formda yer almıştır.

Elde edilen verilerin geçerliğini en üst seviyeye çıkartabilmek için de bazı önlemler alınmıştır. Çalışmada kişisel bilgi formu ile birlikte dört adet ölçme aracı kullanılmıştır. Ölçme araçları tek bir kitapçık haline getirildiğinde ve tüm veri toplama esnasında da hep bu aynı kitapçık kullanıldığında sonda kalan ölçme aracının geçerliği öğrencilerin dikkati dağıldığı için düşmektedir. Bu bağlamda her 100 uygulamada bir ölçme araçlarının sırası değiştirilerek daima bir ölçeğin son sırada kalması önlenmiştir. Karşıt dengeleme (counterbalancing; Howitt, 2011) denilen bu yöntem ile çalışmanın geçerliği arttırılmaya çalışılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Toplanan verilerin çözümlenmesi “SPSS/WINDOWS 21” paket programı kullanılarak bilgisayar ortamında gerçekleştirilmiştir. Üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri ve sosyal bağlılığın problemli internet kullanımındaki yordayıcı rolünün incelendiği bu araştırma amacı doğrultusunda hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Analiz uygulanmadan One Way Anova (Tek Yönlü Varyans) ve regresyon için parametrik test varsayımları incelenmiştir. Öncelikle örneklem 30 dan büyük olduğu için Kolmogrov-Smirnov testi yapılmıştır, sonrasında çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmış değerlerin -1,5 ve +1,5 arasında olduğu gözlemlenmiştir. Hiyerarşik regresyon analizinin normallik, doğrusallık, teklik varsayımları incelenmiştir. Çoklu doğrusallık problemine karar vermek için tolerans ve VIF değerleri incelenmiştir. Analizde VIF değerinin 10’un altında, tolerans değerinin ise 0.2’nin üstünde olması çoklu doğrusallık probleminin olmadığını işaret etmektedir (Field, 2009 s.242; Pallant, 2017). Bu çalışmada her bir bağımsız değişken için VIF değerinin 1.08 ile 1.18 arasında değişmekte olduğu ve tüm değerlerin 10’un altında olduğu sonucuna varılmıştır. Tolerans değerinin ise .84 ile .91 arasında değişmekte olduğu ve tüm değerlerin .2’nin üstünde olduğu görülmektedir. Ayrıca analizde bir diğer varsayım hata terimleri arasında ilişki (otokorelasyon) olup olmadığının belirlenmesidir. Durbin-Watson testi sonucunun 1 ile 3 arasında olmasının otokorelasyon olmadığı anlamına geldiği belirtilmiştir (Field, 2009 s.236). Bu çalışmada Durbin-Watson testi sonucunun 1.9 olması sebebiyle otokorelasyon bulunmadığı söylenebilir. Bağımlı

değişken ile bağımsız değişkenler arasındaki hiyerarşik regresyon analizi varsayımlarının karşılanmasıdan sonra analiz gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca araştırmada, üniversite öğrencilerinin interneti günlük kullanım sürelerini, temel kullanım amaçlarının ve sosyal medyayı kullanım davranışlarının belirlenmesi için betimsel istatistik yöntemleri kullanılmıştır.

“Üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine, yüzyüze iletişim kurdukları arkadaş sayılarına ve yüzyüze iletişim kurdukları arkadaşlarıyla geçirdikleri süreye göre problemlili internet kullanımları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı” farklı istatistik yöntemlerle incelenmiştir. Cinsiyete göre problemlili internet kullanımları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz örneklemeler için t testi ile; yüzyüze iletişim kurulan arkadaş sayısına, yüzyüze iletişim kurulan arkadaşlarla geçirilen süreye göre anlamlı bir fark olup olmadığı ise tek yönlü varyans analizi(One Way Anova) ile analiz edilmiştir.

4. BULGULAR

Bu başlık altında; üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri ve sosyal bağlılığın problemli internet kullanımındaki yordayıcı rolüne ilişkin bulgulara; internet kullanım davranışlarının ve sosyal medyayı kullanma durumlarının betimsel olarak incelenmesine ait bulgulara; cinisyetlerine, yüzyüze iletişim kurdukları arkadaş sayılarına, bu arkadaşlarla geçirdikleri süreye göre problemli internet kullanım düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığına ait bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Üniversite Öğrencilerinin Problemli İnternet Kullanımları, Bağlanma Stilleri ve Sosyal Bağlılık Düzeyleri Tarafından Yordanmakta Mıdır?

Üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanımlarının bağlanma stilleri ve sosyal bağlılık düzeyleri tarafından yordanıp yordanmadığının anlaşılması için öncelikle değişkenler arası ilişkilere perason korelasyonu ile bakılmıştır.

Tablo 4.2.Değişkenler arasındaki pearson korelasyonları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	$\bar{X}$	Ss
Olumsuz sonuçlar1	-									31.36	12.30
Sosyal fayda/ Rahatlık2	.71**	-								19.47	7.23
Aşırı kullanım3	.60**	.42**	-							19.24	5.00
Problemli kullanım toplam4	.95**	.84**	.72**	-						70.07	21.40
Sosyal bağlılık5	-.28**	-.37**	-.14**	-.32**	-					39.39	9.74
Güvenli6	-.12**	-.14**	-.12**	-.14**	.22**	-				20.84	4.78
Korkulu7	.17**	.18**	.14**	.19**	-.22**	-.37**	-			16.36	5.07
Saplantılı8	.17**	.17**	.19**	.20**	-.12**	-.02	.03	-		15.47	4.20
Kayıtsız9	-.05	-.03	.02	-.03	-.05	.03	.27**	.09**	-	23.33	4.36

**p<.01

Yapılan korelasyon analizine göre; problemli internet kullanımı ile yordayıcı değişkenlerden biri olan sosyal bağlılık arasında negatif yönde en yüksek anlamlı ilişkinin olduğu ($r=-.32$, $p<.01$) görülmektedir. Daha sonra problemli internet kullanımı ile saplantılı bağlanma stili arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu ($r=.20$, $p<.01$) saptanmıştır. Problemli internet kullanımı ile korkulu bağlanma stili arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu ($r=.19$, $p<.01$) belirlenmiştir. Ayrıca problemli internet kullanımı ile güvenli bağlanma stili arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu ($r=-.14$, $p<.01$) sonucuna varılmıştır. Yordayıcı değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde

en yüksek önemli ilişkinin korkulu bağlanma stili ve güvenli bağlanma stili arasında olduğu ($r=-.37$, $p<.01$) görülmektedir.

Tablo 4.2. incelendiğinde üniversite öğrencilerinin olumsuz sonuçların puan ortalamalarının 31.36, standart sapma değerinin 12.30; sosyal fayda/sosyal rahatlık puan ortalamalarının 19.47, standart sapma değerinin 7.3; aşırı kullanım puan ortalamalarının 19.24, standart sapma değerinin 5; problemleri internet kullanımı puan ortalamalarının 70.07, standart sapma değerinin 21.40; sosyal bağlılık puan ortalamalarının 39.39, standart sapma değerinin 9.74; güvenli bağlanma puan ortalamalarının 20.84; standart sapma değerinin 4.78; korkulu bağlanma puan ortalamalarının 16.36, standart sapma değerinin 5.07; saplantılı bağlanma puan ortalamalarının 15.47, standart sapma değerinin 4.20; kayıtsız bağlanma puan ortalamalarının 23.33 ve standart sapma değerinin 4.36 olduğu görülmektedir.

Hiyerarşik çoklu regresyon analizini gerçekleştirmek için yordayıcı değişkenlerden olan sosyal bağlılık (Model a), saplantılı bağlanma stili (Model b), korkulu bağlanma stili (Model c) ve güvenli bağlanma stili (Model d) değişkenleri sırasıyla dört blokta analize dahil edilmişlerdir. Elde edilen bulgular Tablo 4.3 te sunulmuştur.

Tablo 4.3. İnternet kullanımının yordanmasına ilişkin hiyerarşik çoklu regresyon analizi sonuçları

Yordayıcı Değişken	B	R	R ²	T	B	β^2	P
Sabit	75.62		-	13.57			.00
Sosyal Bağlılık	-.575	.315 ^a	.099	-8.596	-.262	-.069	.00
Saplantılı bağlanma	.838	.355 ^b	.126	5.595	.164	.027	.00
Korkulu bağlanma	.485	.377 ^c	.142	3.616	.115	.013	.00
Güvenli bağlanma	-.183	.378 ^d	.143	-1.285	-.041	-.002	.20
	F= 42.089	Sd= 4;1007		p= .000			

İnternet kullanımı = 42.089 + .575 sosyal bağlılık + .838 saplantılı bağlanma + .485 korkulu bağlanma + .183 güvenli bağlanma

^a Sosyal Bağlılık

^b Sosyal Bağlılık, Saplantılı Bağlanma

^c Sosyal Bağlılık, Saplantılı Bağlanma, Korkulu Bağlanma

^d Sosyal Bağlılık, Saplantılı Bağlanma, Korkulu Bağlanma, Güvenli Bağlanma

Tablo 4.3'te internet kullanımı değişkeninin yordanan değişken ve sosyal bağlılık, saplantılı, korkulu ve güvenli bağlanma değişkenlerinin yordayıcı değişken olduğu regresyon modelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($F_{(4;1007)}=75.627$; $p<.01$). Modelde yordayıcı değişkenler yordanan değişkendeki varyansın yaklaşık %14'ünü açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre yordayıcı değişkenlerin internet kullanımı üzerindeki göreceli önem sırası, sosyal bağlılık, saplantılı, korkulu ve güvenli bağlanma şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise tüm değişkenlerin internet kullanımı üzerinde anlamlı yordayıcılar olduğu görülmektedir.

4.2. Üniversite Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Çalışmada öncelikle üniversite öğrencilerinin internet kullanım davranışları ve sosyal medyayı kullanım davranışlarının betimlenmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede üniversite öğrencilerinin günlük internet kullanım süreleri ve internet uygulamalarına ilişkin kullanım süreleri, kullanıcı hesabı olan sosyal ağlar ve sosyal ağlarda aktif olunan ve pasif kalınarak geçirilen sürelerle ilgili bilgiler elde edilmiştir.

4.2.1. Günlük internet kullanım süresine ilişkin bulgular

Üniversite öğrencilerinin günlük internet kullanım süreleri frekans ve yüzdeliklerine göre gruplandırılmıştır. Üniversite öğrencilerinin günlük ortalama kaç saat internet kullandıklarına (bir saatten az, 1-5 saat, 6-10 saat, 11-15 saat ve 16-20 saat, 20 saatten fazla) ilişkin elde edilen bulgular Tablo 4.4'te sunulmuştur.

Tablo 4.4. Üniversite öğrencilerinin günlük internet kullanım süresine ilişkin bulgular

Günlük İnternet Kullanım Süresi												
	1 saatten Az		1-5 saat		6-10 saat		11-15 saat		16-20 saat		20 saatten Fazla	
Cinsiyet	f	%	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Kız	0	0.0	342	55.8	214	34.9	41	6.7	14	2.3	2	0.3
Erkek	1	0.3	212	53.3	145	36.4	28	7.0	10	2.5	2	0.5
Toplam	1	0.1	554	54.8	359	35.5	69	6.8	24	2.4	4	0.4

Tablo 4.4'te görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin günlük internet kullanım süreleri sıralandığında yarıdan fazlasının (%54.8) günlük 1-5 saat arasında internet kullandığı, %35.5'inin ise 6-10 saat arasında internet kullandığı görülmektedir. Günlük 20 saatten fazla internet kullananların %0.4 oranında az da olsa olduğu, günlük 1 saatten az internet kullananların ise %0.1 oranında olduğu belirlenmiştir.

Cinsiyet açısından değerlendirildiğinde hem kızların (%55.8) hem de erkeklerin (%53.3) günlük 1-5 arasında internet kullanım oranının yüksek olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında hem kızların (%0) hem de erkeklerin (%0.3) günlük 1 saatten az internet kullanım oranının düşük olduğu belirlenmiştir.

4.2.2. İnternet uygulamalarının günlük kullanım sürelerine ilişkin bulgular

Üniversite öğrencilerinin internet uygulamalarını günlük ortalama kaç saat kullandıkları frekans ve yüzdeliklerle verilmiştir.

Tablo 4.5. İnternet uygulamalarını günlük ortalama kaç saat kullandıklarına ilişkin bulgular

İnternet Uygulamaları		İnternet Uygulamaları Günlük Kullanım süresi													
		Hiç		1-30 dk		31-59 dk		1-2 saat		3-4 saat		5-6 saat		6 saatten fazla	
	Cinsiyet	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Eposta	Kız	227	37	108	17.6	102	16.6	158	25.8	11	1.8	2	0.3	5	0.8
	Erkek	135	33.9	74	18.6	62	15.6	119	29.9	3	0.8	1	0.3	4	1
	Toplam	362	35.8	182	18	164	16.2	277	27.4	14	1.4	3	3	9	0.9
Alışveriş	Kız	335	54.6	59	9.6	77	12.6	136	22.2	4	0.7	1	0.2	1	0.2
	Erkek	234	58.8	52	13.1	42	10.6	69	17.3	1	0.3	0	0	0	0
	Toplam	569	56.3	111	11	119	11.8	205	20.3	5	0.5	1	0.1	1	0.1
İnternet Bankacılığı	Kız	301	49.1	150	24.5	66	10.8	96	15.7	0	0	0	0	0	0
	Erkek	170	42.7	98	24.6	52	13.1	75	18.8	2	0.5	0	0	1	0.3
	Toplam	471	46.6	248	24.5	118	11.7	171	16.9	2	0.2	0	0	1	0.1
Dizi-müzik	Kız	49	0.8	17	2.8	47	7.7	322	52.5	132	21.5	23	3.8	23	3.8
	Erkek	29	7.3	17	4.3	25	6.3	230	57.8	68	17.1	15	3.8	14	3.5
	Toplam	78	7.7	34	3.4	72	7.1	552	54.6	200	19.8	38	3.8	37	3.7
Eğitim	Kız	70	11.4	22	3.6	86	14	372	60.7	48	7.8	12	2	3	0.5
	Erkek	67	16.8	29	7.3	67	16.8	201	50.5	27	6.8	6	1.5	1	0.3
	Toplam	137	13.6	51	5	153	15.1	573	56.7	75	7.4	18	1.8	4	0.4
Gazete	Kız	362	59.1	46	7.5	85	13.9	113	18.4	6	1	0	0	1	0.2
	Erkek	172	43.2	53	13.3	54	13.6	114	28.6	4	1	0	0	1	0.3
	Toplam	534	52.8	99	9.8	139	13.7	227	22.5	10	1	0	0	2	0.2

Oyun	Kız	380	62.1	19	3.1	30	4.9	163	26.6	15	2.5	3	0.5	2	0.3
	Erkek	143	35.9	25	6.3	32	8	142	35.7	35	8.8	8	2	13	3.3
	Toplam	523	51.8	44	4.4	62	6.1	305	30.2	50	5	11	1.1	15	1.9
Sosyalleşme	Kız	38	6.2	16	2.6	56	9.1	301	49.1	114	18.6	34	5.5	54	8.8
	Erkek	43	10.8	23	5.8	47	11.8	219	55	37	9.3	10	2.5	19	4.8
	Toplam	81	8	39	3.9	103	10.2	520	51.4	151	14.9	44	4.4	73	7.2
Diğer	Kız	595	97.1	0	0	1	0.2	14	2.3	3	0.5	0	0	0	0
	Erkek	376	94.5	1	0.3	5	1.3	16	4	0	0	0	0	0	0
	Toplam	971	96	1	0.1	6	0.6	30	3	3	0.3	0	0	0	0

Üniversite öğrencilerinin kişisel e-posta, alışveriş, internet bankacılığı, dizi-müzik, eğitim, gazete, oyun, sosyalleşme ve diğer uygulamalar için interneti günlük ortalama kaç saat kullandıklarına (hiç, 1-30 dk, 31-59 dk, 1-2 saat, 3-4 saat, 5-6 saat ve 6 saatten fazla) ilişkin elde edilen bulgular Tablo 4.3'te gösterilmiştir.

Üniversite öğrencileri arasında dizi-film için günlük 1-2 saat zaman ayıranların oranı %54.6'dır. Dizi-film için günlük 3-4 saat zaman ayıranların oranı %19.8'dir. Cinsiyet açısından değerlendirildiğinde dizi-film için günlük 1-2 saat zaman ayıran kızların oranı %52.5 iken erkeklerin oranı %57. 8'dir. Ayrıca dizi-film için günlük 3-4 saat zaman ayıran kızların oranı %21.5 iken erkeklerin oranı %17.1'dir. Kız ve erkek öğrencilerin günlük dizi-film izlemek için ayırdıkları zamanın birbirine yakın olduğu söylenebilir.

Üniversite öğrencileri arasında sosyalleşme için günlük 1-2 saat zaman ayıranların oranı %51.4 'tür. Sosyalleşme için 3-4 saat zaman ayıranların oranı % 14.9 iken 6 saatten fazla zaman ayıranların oranı %7.2 olduğu görülmektedir. Cinsiyete göre değerlendirildiğinde sosyalleşme için günlük 1-2 saat arasında kullanım oranı kızlarda %49.1 iken erkeklerde %55'tir. Sosyalleşme için günlük 6 saatten fazla kullanım oranı kızlarda %8.8 iken bu oran erkeklerde % 4.8'dir. Buna göre kızların interneti sosyalleşme amaçlı kullanma oranının oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4.5'te görüldüğü gibi üniversite öğrencileri arasında eğitim için günlük 1-2 saat zaman ayıranların oranlarının %56.7 dir. Eğitim için günlük 31-59 dk zaman ayıranlarının oranlarının %15.1 olduğu saptanmıştır. Cinsiyet açısından değerlendirildiğinde eğitim için günlük 1-2 saat zaman ayıran kızların oranı %60.7 iken erkeklerin oranı %50.5'tir. Eğitim için günlük 31-59 arasında zaman ayıran kızların

oranı %14 iken erkeklerin oranı %16.8'dir. Buna göre kızların eğitim için interneti kullanma oranının erkeklere göre yüksek olduğu söylenebilir.

Üniversite öğrencilerinin interneti temel kullanım amaçları değerlendirildiğinde en çok tercih ettikleri etkinliklerin sırasıyla dizi-film- müzik gibi eğlenceli etkinlikler, sosyalleşme ve eğitim olduğu söylenebilir. Buna karşılık üniversite öğrencilerinin günlük hiç zaman ayırmadıkları internet uygulamalarının oranlarının alışveriş %56.3, gazete %52.8 ve oyun %51.8 şeklinde olduğu görülmüştür.

Tablo 4.5'te görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinden internet uygulamalarından alışveriş için hiç zaman ayırmayanların oranı %56.3'tür. Alışveriş için günlük 1-2 saat zaman ayıranların oranı %20.3'tür. Cinsiyet açısından değerlendirildiğinde alışveriş için hiç zaman ayırmayan kızların oranı %54.6 iken erkeklerin oranı %58.8'dir. Ayrıca alışveriş için günlük 1-2 saat arasında zaman ayıran kızların oranı 22.2 iken erkeklerin oranı %17.3'tür. Buna göre kızların internetten alışveriş yapma oranının erkeklere göre yüksek olduğu söylenebilir.

Üniversite öğrencileri arasında internet uygulamalarından gazete için hiç zaman ayırmayanların oranı %52.8'dir. Günlük 1-2 saat arasında zaman ayıranların oranı %22.5'tir. Cinsiyete göre incelendiğinde gazete için hiç zaman ayırmayan kızların oranı %59.1 iken erkeklerin oranı %43.2'dir. Günlük 1-2 saat arasında gazete için zaman ayıran kızların oranı %18.4 iken erkeklerin oranı %28.6'dır. Erkeklerin internetten gazete okuma oranının kızlara göre yüksek olduğu söylenebilir.

Üniversite öğrencileri arasında internette oyun için zaman ayırmayanların oranı %51.8'dir. Oyun için günlük 1-2 saat arasında zaman ayıranların oranı %30.2'dir. Cinsiyete göre incelendiğinde oyun için hiç zaman ayırmayan kızların oranı %62.1 iken erkeklerin oranı %35.9'dur. Günlük 1-2 saat arasında zaman ayıran kızların oranı %26.6 iken erkeklerin oranı %35.7'dir. Ayrıca günlük oyun için 6 saatten fazla zaman ayıran erkeklerin oranı %3'tür. Buna göre oyun için internet kullanım oranının erkeklerde daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.2.3. Sosyal ağların kullanımına ilişkin bulgular

Çalışmada, üniversite öğrencilerinin sosyal ağları kullanma davranışlarına ilişkin bilgiler Tablo 4.6'da verilmiştir. Bu doğrultuda üniversite öğrencilerinin sosyal ağ kullanıcıları olup olmadıklarına, sosyal ağlarda günlük ortalama kaç saat paylaşım

yaptıklarına, sosyal ağlarda günlük ortalama kaç saat pasif kaldıkları sürelerle ilişkin bilgiler toplanmıştır.

Tablo 4.6. Üniversite öğrencilerinin sosyal ağlarda aktif oldukları ve pasif kaldıkları günlük kullanım süresi

	Sosyal Ağlarda Kullanıcı Hesabı Olan Öğrenciler		Aktif Kullanım süresi		Pasif Kullanım Süresi	
	f	%	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss
Facebook	620	61.3	,19	,731	,62	1,665
Whatsapp	938	92.8	2,14	3,259	1,48	2,956
Twitter	457	45.2	,34	,976	,64	1,760
Instagram	836	82.7	,91	1,961	1,76	2,648
Foursquare	115	11.4	,06	,457	,08	,845
Linkedin	120	11.9	,02	,145	,09	,881
Diğer	56	5.5	,04	,653	,05	,386
Toplam			0.52		0.68	

Tablo 4.6’ da görüldüğü gibi genel olarak üniversite öğrencilerinin en çok tercih ettikleri sosyal ağlardan olan whatsapp uygulamasının kullanım oranı %92.8, ikinci olarak tercih ettikleri instagram uygulamasının kullanım oranı %82.7 ve üçüncü olarak tercih ettikleri facebook uygulamasının kullanım oranı %61.3’tür.

Üniversite öğrencilerinin kullanmayı en az tercih ettikleri sosyal ağların oranlarının linkedin %11.9, foursquare %11.4 şeklinde olduğu belirlenmiştir. Belirtilen sosyal ağların dışında kalan uygulamalarda kullanıcı hesabı olan öğrencilerin oranı %5.5’tir.

Tablo 4.6’ ya göre; üniversite öğrencilerinin sosyal ağlarda aktif oldukları ve pasif kaldıkları günlük ortalama süre genel olarak değerlendirildiğinde; öğrencilerin sosyal ağlarda günlük ortalama aktif oldukları süre ortalamasının $\bar{X}=0,52$ pasif kaldıkları süre ortalamasının ise $\bar{X}= 0,68$ saat olduğu sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla üniversite öğrencilerinin sosyal ağlarda pasif kaldıkları sürenin aktif oldukları süreden daha fazla olduğu söylenebilir.

Üniversite öğrencilerinin günlük en çok aktif paylaşım yaptıkları sosyal ağın Whatsapp olduğu ve bu uygulamaya ortalama $\bar{X}=2,14$ saat zaman ayırdıkları görülmektedir. İkinci olarak Instagram’da günlük aktif paylaşım yaptıkları sürenin

ortalama $\bar{X}=0,91$ saat olduğu ve üçüncü olarak Twitter’da aktif paylaşım yaptıkları sürenin ortalama $\bar{X}=0,34$ saat olduğu saptanmıştır.

Üniversite öğrencilerinin günlük en çok başkalarının paylaşımlarını izledikleri ve pasif kaldıkları sosyal ağın Instagram olduğu ve bu uygulamada pasif olarak günlük ortalama $\bar{X}=1.76$ saat zaman geçirdikleri görülmektedir. İkinci olarak Whatsapp’ta günlük pasif kaldıkları sürenin ortalama $\bar{X}=1,48$ saat olduğu ve üçüncü olarak Twitter’da günlük pasif kaldıkları sürenin ortalama $\bar{X}=0,64$ saat olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.6.’da görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin aktif ve pasif en az zaman geçirdikleri sosyal ağlardan Foursquare uygulamasının günlük aktif kullanım süresi ortalama $\bar{X}=0,06$ saat iken; bu uygulamanın pasif kullanım süresinin ortalama $\bar{X}=0,08$ saat olduğu görülmektedir. LinkedIn uygulamasının günlük aktif kullanım süresi ortalama $\bar{X}= 0,02$ saat iken; bu uygulamanın pasif kullanım süresinin $\bar{X}=0,09$ saat olduğu ; son olarak üniversite öğrencilerinin diğer sosyal ağları aktif kullanım süresi ortalama $\bar{X}=0,04$ iken; diğer sosyal ağların pasif kullanım süresinin $\bar{X}=0,05$ saat olduğu sonucuna varılmıştır.

Bu bulgulara göre; üniversite öğrencilerinin en çok aktif zaman geçirdikleri sosyal ağların sırasıyla Whatsapp, Instagram ve Twitter olduğu görülürken; en çok pasif zaman geçirdikleri sosyal ağların sırasıyla Instagram, Whatsapp ve Twitter olduğu görülmektedir.

4.2.4. Cinsiyetlerine göre üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeyleri arasındaki farklılığa ilişkin bulgular

Üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanımının cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Bağımsız Örneklem için t-testi uygulanmıştır.

Tablo 4.7. Üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre problemlı internet kullanımı puanlarına ilişkin bağımsız örneklem t testi sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	T	P
Kadın	613	68.22	19.92	1019	-3.49	.001
Erkek	398	72.99	22.22			

P<.01

Tablo 4.7’de, 613 kadın (% 60.6) ve 398 erkek (%39.3) katılımcıya ilişkin t-testi sonuçlarına yer verilmiştir. Tablo 4.7 incelendiğinde, bağımsız gruplar t testi sonuçlarına göre kadın ve erkek üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanımları

arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre; erkek üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanım düzeylerinin ($\bar{x}=72.99$), kadın üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanım düzeylerinden ($\bar{x}=68.22$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.2.5. Yüzyüze iletişim kurdukları arkadaş sayılarına göre üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanım düzeyleri arasındaki farklılığa ilişkin bulgular

Çalışmada, üniversite öğrencilerinin yüz yüze iletişim kurdukları arkadaş sayıları ile problemleri internet kullanımları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir.

Tablo 4.8. Yüzyüze iletişim kurduğu arkadaş sayısına göre üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanım puanlarına ilişkin betimsel istatistik değerleri

		N	$\bar{X}$	Ss
Yüzyüze iletişim kurulan arkadaş sayısı	Yok	54	70,15	19,895
	1-5 kişi	282	72,12	23,121
	6-10 kişi	363	69,29	19,903
	11-15 kişi	115	67,69	21,885
	16-20 kişi	83	69,73	18,163
	20'den fazla	115	70,11	23,839
Toplam		1012	70,07	21,403

Tablo 4.8 'de görüldüğü gibi; yüzyüze iletişim kurdukları arkadaş sayısı 1-5 kişi arasında olan üniversite öğrencileri en yüksek problemleri internet kullanım puan ortalamasına ($\bar{X}= 72.12$) sahipken; yüzyüze iletişim kurdukları arkadaş sayısı 11-15 kişi arasında olan üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanımı açısından en düşük puan ortalamasına ($\bar{X}=67.69$) sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4.9. Üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanımı puanları arasındaki farklılıklarla ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	2071,529	5	414,306	,904	,478	-
Grupiçi	461041,349	1006	458,292			
Toplam	463112,877	1011				

P<.01

Tablo 4.9’da görüldüğü gibi yüzyüze iletişim kurdukları arkadaş sayılarına göre üniversite öğrencilerinin problemlili internet kullanımı puan ortalamalarının karşılaştırıldığı tek yönlü varyans analizine göre; yüzyüze iletişim kurdukları farklı arkadaş sayısına sahip üniversite öğrencilerinin problemlili internet kullanım puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı($F_{5-1006} = .904$, $p > .01$) sonucuna varılmıştır.

4.2.6 Yüz yüze iletişim kurdukları arkadaşlarıyla geçirdikleri süreye göre üniversite öğrencilerinin problemlili internet kullanım düzeyleri arasındaki farklılığa ilişkin bulgular

Çalışmada, üniversite öğrencilerinin yüz yüze iletişim kurdukları arkadaşlarıyla geçirdikleri süre ile problemlili internet kullanımları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir.

Tablo 4.10. Yüzyüze iletişim kurduğu arkadaşlarıyla geçirdikleri süreye göre üniversite öğrencilerinin problemlili internet kullanım puanlarına ilişkin betimsel istatistik değerleri

		N	$\bar{X}$	Ss
Yüzyüze arkadaşlarla geçirilen süre	1 günden az	544	70,92	21,581
	1-2 gün	352	69,92	21,640
	3-4 gün	38	63,16	18,976
	5-6 gün	3	58,67	14,189
	Toplam	937	70,19	21,523

Tablo 4.10’da görüldüğü gibi yüzyüze iletişim kurdukları arkadaşlarıyla geçirdikleri haftalık süre 1 günden az olan üniversite öğrencileri en yüksek problemlili internet kullanım puan ortalamasına ($\bar{x}=70.92$) sahipken; yüzyüze iletişim kurdukları arkadaşlarıyla 5-6 gün zaman geçiren üniversite öğrencilerinin problemlili internet kullanımı açısından en düşük ortalama ($\bar{x}=58.67$) sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 4.11. Üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanımı puanları arasındaki farklara ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P	Anlamlı fark
Gruplararası	2591,334	3	863,778	1,870	,133	-
Grupiçi	430983,608	933	461,933			
Toplam	433574,941	936				

P<.01

Tablo 4.11’de görüldüğü gibi yüzyüze iletişim kurdukları arkadaşlarıyla geçirdikleri süre ile üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanımı puan ortalamalarının karşılaştırıldığı tek yönlü varyans analizine göre; yüzyüze iletişim kurdukları arkadaşlarıyla geçirdikleri sürenin farklı olduğu üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanımı puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ($F_{3-933} = 1,870$, $p > .01$) sonucuna varılmıştır.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu başlık altında araştırmanın sonucuna, bulgulardan elde edilen verilerin tartışılmasına ve son olarak önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç

Bu tez kapsamında araştırmanın iki temel amacı bulunmaktadır. Birincisi üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve sosyal bağlılık düzeyleri açısından problemli internet kullanımlarının incelenmesidir. İkincisi ise üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanımlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesidir.

Araştırmanın birinci amacı doğrultusunda üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri ve sosyal bağlılık düzeylerinin problemli internet kullanımını yordayıcı rolünü belirlememek için hiyerarşik çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Hiyerarşik çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre; üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanım düzeylerini yordamada sosyal bağlılık ve bağlanma stillerinin alt boyutlarından olan saplantılı bağlanma, korkulu bağlanma ve güvenli bağlanma değişkenlerinin önemli rol oynadığı sonucuna varılmıştır. Diğer yandan üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanım düzeylerini yordamada bağlanma stillerinin alt boyutlarından olan kayıtsız bağlanma değişkeninin önemli rol oynamadığı saptanmıştır.

Araştırmanın bir diğer amacı üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanımlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Bu doğrultuda üniversite öğrencilerinin günlük internet kullanım süreleri incelendiğinde; öğrencilerin yaklaşık olarak %55'inin günlük 1-5 saat arasında interneti kullandığı görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin interneti temel kullanım amaçları incelendiğinde; interneti ilk olarak eğlence amaçlı internet etkinliklerinden olan dizi-film-müzik için kullandıkları, daha sonra sosyalleşme ve bilgi edinme amacıyla interneti kullandıkları sonucuna varılmıştır. İnterneti temel kullanma amacının cinsiyet açısından farklılaştığı görülmektedir. Kız öğrencilerin sosyalleşme ve bilgi edinme amaçlı günlük kullanım sürelerinin erkeklerden daha fazla olduğu; erkeklerin ise dizi-film-müzik gibi eğlenceli etkinliklerde kızlardan daha fazla internette zaman geçirdikleri belirlenmiştir.

Üniversite öğrencilerinin sosyal ağları kullanma durumları incelendiğinde; en çok kullanıcı hesabı olan ağların Whatsapp, Instagram ve Facebook olduğu görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin sosyal ağlarda aktif oldukları ve pasif kaldıkları sürelerle ilişkin bulgulara bakıldığında; sosyal ağlarda günlük ortalama pasif zaman geçirme

süresinin aktif oldukları süreden daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Cinsiyetlerine göre üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanım düzeyleri incelendiğinde; erkeklerin problemli internet kullanım düzeylerinin kızlardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Üniversite öğrencilerinin yüzyüze iletişim kurdukları arkadaş sayısının farklılaşmasının problemli internet kullanım düzeylerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmüştür. Yüzyüze iletişim kurulan arkadaşlarla geçirilen sürenin farklılaşmasının üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanım düzeylerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı sonucuna varılmıştır.

5.2. Tartışma

Bu başlık altında; üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri ve sosyal bağlılığın problemli internet kullanımındaki yordayıcı rolüne ilişkin bulguların tartışılmasına; internet kullanım davranışlarının ve sosyal medyayı kullanma durumlarının betimsel olarak incelenmesine ait tartışmalara; cinsiyetlerine, yüzyüze iletişim kurdukları arkadaş sayılarına, bu arkadaşlarla geçirdikleri süreye göre problemli internet kullanım düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığına ait bulguların tartışılmasına yer verilmiştir.

5.2.1. Üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanımlarının sosyal bağlılık ve bağlanma stilleri değişkenleri tarafından yordanmasına ilişkin tartışma ve yorum

Araştırmanın alt amacında; üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanım düzeylerinin sosyal bağlılık ve bağlanma stilleri değişkenleri tarafından yordanıp yordanmadığı incelenmiştir. Analiz sonucuna göre; sosyal bağlılık, saplantılı bağlanma, korkulu bağlanma ve güvenli bağlanma değişkenlerinin üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanım düzeylerini anlamlı olarak yordadığı ve toplam varyansın yaklaşık olarak % 14'ünü açıkladığı görülmüştür.

Araştırmada elde edilen bulgular incelendiğinde sosyal bağlılığın üniversite öğrencilerinde problemli internet kullanımını en yüksek düzeyde yordadığı ve negatif yönde ilişki gösterdiği belirlenmiştir. Bu sonuca göre; üniversite öğrencilerinin sosyal bağlılık düzeyi azaldıkça problemli internet kullanımının artacağı söylenebilir. Araştırma bulguları, sosyal bağlılık ve problemli internet kullanımı arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermektedir (Chaney ve Chang, 2015; Savcı, 2017, s.172; Li vd,

2013, s.1238). McIntyre, Wiener ve Saliba (2015, s.569) yaptıkları çalışmada; sosyal bağıllık düzeyi düşük olan bireylerin problemli internet kullanımının oluşumuna karşı savunmasız olduklarını ileri sürmüştür. Nitekim yaşamında, kişiler arası ilişkilerde tekrar eden başarısızlıklar yaşayan bireylerin sosyal bağıllık düzeylerinin düşük olabileceği ifade edilmiştir. Bu bireylerin anlamlı ve destekleyici sosyal ilişkiler kurmakta ve sürdürmekte zorlandıkları; reddedilme ya da dışlanma korkusu nedeniyle sosyal faaliyetlerden kaçındıkları belirtilmektedir (Lee, Draper ve Lee, 2001, s.317). İnternetin özelliklerinden biri olan çevrimiçi iletişimin anonim olması, kullanıcılara kimliğini gizleme ve sosyal etkileşimlerini kontrol etme imkanı tanınması sebebiyle; kişiler arası ilişkilerinde sorun yaşayan bireylerin yüzyüze iletişim kurmaktan ziyade çevrimiçi iletişimi tercih edebildikleri belirtilmiştir (Morahan-Martin ve Schumacher, 2003, s.659). Mesch (2002, s.329), arkadaşlarına bağıllık düzeyi düşük olan ve sosyal anlamda izole olan ergenlerin problemli internet kullanımının yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Sonuçlar, bu araştırmaya ait bulguların desteklendiğini göstermektedir.

Araştırmada; bağlanma stillerinden saplantılı bağlanma stiline üniversite öğrencilerinde problemli internet kullanımını en yüksek düzeyde yordadığı ve pozitif yönde ilişki gösterdiği belirlenmiştir. Bu sonuca göre; üniversite öğrencilerinin saplantılı bağlanma stili arttıkça problemli internet kullanımının da artacağı söylenebilir. Bu konuda yapılan araştırma bulguları, bu araştırma bulgusunu destekler niteliktedir. Odacı ve Çıkrıkçı (2014, s.61), üniversite öğrencilerine ilişkin yaptıkları çalışmada saplantılı bağlanma stili olan öğrencilerin problemli internet kullanım riski oluşturma ihtimallerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bartholomew ve Horowitz (1991, s.227) tarafından yapılan çalışmada; saplantılı bağlanma stili olan bireylerin başkalarına karşı olumlu kendi benliklerine karşı olumsuz görüşe sahip oldukları, kendilerini değersiz hissettikleri ve değerli olan diğerlerinin kabulünü kazanmaya çalıştıkları ifade edilmektedir. Başka bir çalışmada Collins (2003, s.21), saplantılı bağlanan bireylerin sürekli başkalarıyla yakınlık kurmak istediklerini, düşük özerkliğe sahip olduklarını ve kişiler arası ilişkilerine yönelik takıntılı düşünme ve odaklanma eğiliminde olduklarını belirtmektedir. Yakınlık kurma isteğine rağmen insanların duygularına karşılık vermeyeceğinden çekinen saplantılı bağlanmış bireylerin, interneti yalnızlık duygularından kurtulmak, daha iyi bir ilişki ve yetkinlik duygusu geliştirmek için diğer insanlarla etkileşime girmeyi deneyimleyebilecekleri güvenli bir ortam olarak görme olasılıklarının yüksek olduğu ileri sürülmektedir.

(Schimmenti vd, 2014, s.589). Özteke-Kozan (2017, s.81), üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada; saplantılı bağlanma stili ile özellikle Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği'nin alt faktörü olan sosyal fayda/sosyal rahatlık arasında pozitif bir ilişkinin varolduğunu bulgulamıştır. Bir diğer çalışmada Monacis vd (2017, s.863), saplantılı bağlanan bireylerin başkalarının kendilerini kabul etmesi ve onaylaması için çaba gösterdiklerini belirtmektedirler. Aşırı istekleri olan, kabullenilme ve başkalarına bağımlı olma çabaları gösteren bireylerin onaylanmak ve olumlu geri bildirimler almak için teknoloji kullanma olasılıklarının daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Başka bir çalışmada Eichenberg, Decker ve Sindeler (2017, s.11), insanların bağlanma stilleri ile ilişki olarak patolojik internet kullanımına yönelik eğilimlerini incelemiştir. Araştırmanın bulgularına göre; saplantılı bağlanma stili olan bireylerin patolojik internet kullanımına daha yüksek eğilim gösterdikleri belirlenmiştir. Ayrıca çalışmada patolojik internet kullanımının; güvensiz bağlanmanın ve sınırlı kişiler arası ilişkilerin bir işlevi olduğu öne sürülmüştür. Morsümbül (2014, s.366), çalışmasında saplantılı bağlanan bireyler için internet, kendilerine göre değişim yapabilecekleri, kimliklerini gizleyebilecekleri, herhangi bir reddedilme durumu yaşadıklarında kendilerini ortamdan kolaylıkla çekebilecekleri bir alan sağladığından bu bireylerin yüzyüze iletişim kurmak yerine sanal ortamda iletişim kurmayı tercih edebilecekleri ifade etmiştir. Eroğlu (2013, s.160), benzer bir çalışmada saplantılı bağlanma stili olan bireylerin sosyal ağları kullanmaya başlamasıyla benlik algılarında sahte de olsa bir artışın olduğunu; bu nedenle de internete bağımlı olma ihtimallerinin yüksek olduğunu belirtmektedir. Çünkü bu bireylerin ihtiyacı olan değer internet kullanımıyla gördüğu ve kimliklerini gizleyebildikleri vurgulanmıştır. Aynı zamanda (Sığırlı, 2017; Ceritli, 2016; Özkan, 2013) araştırma bulguları bizim araştırma bulgularımızı desteklemiştir.

Araştırmada bağlanma stillerinden korkulu bağlanma stilinin üniversite öğrencilerinde problemlı internet kullanımını ikinci düzeyde anlamlı yordadığı ve pozitif yönde ilişki gösterdiği bulunmuştur. Bu sonuca göre üniversite öğrencilerinin korkulu bağlanma stili arttıkça problemlı internet kullanımının artacağı söylenebilir. Ceyhan, Boysan ve Kadak (2019, s.134) tarafından üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile patolojik internet kullanımı arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmanın bulgularına göre; korkulu bağlanma stili ile patolojik internet kullanımı arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Korkulu bağlanma stili olan bireylerin kendi benliklerine ve başkalarına karşı olumsuz görüşe sahip oldukları (Barholomew ve

Horowitz, 1991, s.227), yakın ilişki kurmak istedikleri; fakat başkalarının kendileriyle yakın ilişki içinde olmaya isteksiz olacaklarından korktukları (Collins, 2015, s.22), bundan dolayı olası bir kayıp yaşama ve reddedilme açısından kendilerini korumak için samimiyetten kaçındıkları belirtilmektedir (Griffin ve Bartholomew, 1994, s.227). Problemlili internet kullanımıyla ilgili yapılan araştırmalarda dikkat çekici bulgulardan biri, internet kullanımının olumsuz sonuçlarını bildiren kişilerin internetin kişiler arası iletişimi sağlayan yönlerine odaklandıkları şeklindedir (Caplan, 2005, s.721, Young ve Rodgers, 1998, s.4). Kişiler arası sorun yaşayan bireylerin çevrimiçi iletişimi yüz yüze iletişime göre daha az tehdit edici buldukları, başkalarıyla çevrimiçi etkileşim halindeyken kendilerini daha güvenli hissettikleri ve kendilerini sosyal olarak etkili gördükleri belirtilmektedir (Caplan, 2010, s.1090). Korkulu bağlanma stiline sahip olan bireylerin de başkaları tarafından reddedilmekten kendilerini korumak ve güvende hissetmek için interneti kullanabileceği söylenebilir. Kaçar (2017, s.1), ergenlerin bağlanma stillerine ilişkin problemlili internet kullanım düzeylerini incelediği çalışmada; problemlili internet kullanımı ile korkulu bağlanma stili pozitif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte korkulu bağlanma stili olan bireylerin sosyal ilişki ihtiyaçlarını karşılamak, kendilerini rahat hissedebilecekleri ilişkiler kurmak ve kısa süreli sohbetler için çevrimiçi iletişimi tercih edebilecekleri ileri sürülmüştür (Che-Wang, 2017, s.41). Başka bir çalışmada Özkan (2013, s.81), korkulu bağlanan bireylerin internet kullanımını, daha fazla yakınlık kurmakla ve sosyal destek almakla ilişkilendirmiştir. Ayrıca (Shin ve ark. 2011; Debenardi, 2012; Tavakoli, Jomehri ve Farrokhi, 2014; Severiona ve Craparob, 2013) bu araştırma bulguları da bizim araştırma bulgularımızı desteklemiştir.

Araştırmanın bir diğer bulgusunda, güvenli bağlanma stili üniversite öğrencilerinde problemlili internet kullanımını anlamlı yordadığı ve negatif yönde ilişki gösterdiği belirlenmiştir. Savcı ve Aysan (2016, s.423), bağlanma stilleri ile problemlili internet kullanımı arasındaki ilişkiye yönelik yaptıkları çalışmada; güvenli bağlanma stili problemlili internet kullanımını negatif yönde yordadığını ortaya koymuşlardır. Güvenli bağlanan bireylerin başkalarına ve kendi benliklerine ilişkin olumlu görüşe sahip oldukları, diğer insanlarla duygularını paylaşabildikleri, gerektiğinde sosyal destek aradıkları (Bartholomew ve Horowitz, 1991, s.227), başkalarıyla yakınlaşmaktan ve terk edilmekten endişelenmedikleri (Shaver, 1987, s.515), ilişkilerinde rahat, samimi ve özerk oldukları (Crowell ve Treboux, 1995, s.6), yüksek

benlik saygısına sahip oldukları, samimi ilişkilerden zevk aldıkları (Schimmenti, 2014, s.589), başkalarına güvendikleri ve uzun süreli ilişkileri sürdürme becerilerinin olduğu belirtilmektedir (Che-Wang, 2017, s.32). Monacis vd (2017, s. 863), çevrimiçi bağımlılıklar ile bağlanma stillerine ilişkin yaptıkları çalışmada; güvenli bağlanmanın çevrimiçi bağımlılıkları negatif yönde yordadığı sonucuna varmışlardır. Aynı zamanda güvenli bağlanmanın bireyleri bağımlılıklara karşı koruyan bir faktör olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bir diğer çalışmada Morsümbül ve Çok (2011, s.565), güvenli bağlanan bireylerin daha işlevsel baş etme stratejilerine sahip olduklarını açıklamıştır. Bundan dolayı güvenli bağlanan bireylerin kişiler arası ilişkilerinde yaşadıkları problemlerini çözmek için yüzyüze iletişim kurmayı tercih edebilecekleri söylenebilir. Özteke-Kozan vd (2017, s.79), güvenli bağlanma stillerinin problemli internet kullanımı ölçeğinin altboyutu olan sosyal faydayı/sosyal rahatlığı negatif yönde yordadığını ortaya koymuştur.

Araştırma bulgularına göre; sosyal bağıllık değişkeninin ve bağlanma stillerinin alt boyutları olan saplantılı bağlanma, korkulu bağlanma ve güvenli bağlanma değişkenlerinin problemli internet kullanımının önemli yordayıcıları olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinden sosyal bağıllık düzeyi düşük olan, anlamlı ve destekleyici ilişki kurmakta zorlanan, içinde bulunduğu arkadaş ortamından izole edilmiş hisseden öğrencilerin yakın ilişki kurmak ve aidiyet ihtiyacını karşılamak için interneti kullanabilecekleri söylenebilir. Saplantılı bağlanan üniversite öğrencilerinin kendilerini sevmeye değer olarak görmemeleri, çevresindeki insanları değerli görmeleri nedeniyle arkadaşları tarafından olumlu geribildirim almayı ve kabul edilmeyi kendilerini değerli hissetmelerinin bir koşulu olarak gördükleri söylenebilir. Dolayısıyla arkadaşlarıyla yakın ilişki kurmak isteyen; fakat reddedilmekten korkan öğrencilerin onaylanma ihtiyacını kendilerini daha rahat ve güvende hissedebilecekleri sanal ortamda karşılayabilecekleri söylenebilir. Korkulu bağlanma stiline sahip öğrencilerin arkadaşlarının kabulüne ve onayına ihtiyaç duydukları; ancak arkadaşlarının kendileriyle ilgili olumsuz değerlendirmesi olacağı endişesiyle yakın ilişki kurmaktan kaçındıkları söylenebilir. Güvensiz bağlanma stiline sahip öğrenciler, yakın ilişki kurma ve kabul görme ihtiyaçlarını çevrimiçi iletişimi kullanarak karşılayabilirler. Güvenli bağlanan öğrencilerin yakın ilişki kurmada rahat oldukları, duygularını kolay bir şekilde ifade edebildikleri ve gerektiğinde yakın arkadaşlarından destek alabildikleri belirtilebilir. Bu öğrencilerin yüzyüze iletişim kurduğu

arkadaşlarıyla anlamlı ve destekleyici ilişkileri olduğundan interneti iletişim kurmak için bir araç olarak gördükleri ileri sürülebilir.

5.2.2. Üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanımlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesine ilişkin tartışma ve yorum

Bu başlık altında üniversite öğrencilerinin interneti günlük kullanım süreleri ve amaçlarına ilişkin elde edilen bulgular, hangi sosyal ağlarda kullanıcı hesabının olduğu, sosyal ağları aktif ve pasif kullanımlarına ilişkin bulgular; ayrıca cinsiyetlerine, yüzyüze iletişim kurdukları arkadaş sayılarına ve yüzyüze iletişim kurdukları arkadaşlarıyla geçirdikleri sürelerle göre problemli internet kullanım düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığına ilişkin bulgular tartışılmaktadır.

5.2.2.1. Üniversite öğrencilerinin günlük internet kullanım sürelerine ilişkin tartışma ve yorum

Araştırmanın amaçlarından biri üniversite öğrencilerinin günlük internet kullanım sürelerini belirlemektir. Araştırmanın betimsel verilerine göre üniversite öğrencilerinin büyük kısmı günlük 1-5 saat arasında internet kullanmaktadır (%54.8). Daha sonra günlük 6-10 saat arasında internet kullandıkları görülmüştür (% 35.5). Günlük 20 saatten fazla internet kullananların %0.4 oranında olduğu, günlük 1 saatten az internet kullananların ise %0.1 oranında olduğu belirlenmiştir. Bu konuda yapılan araştırmalara bakıldığında bu çalışmanın bulgusunu destekleyen araştırmaların var olduğu görülmüştür. Tekinarslan (2017 s.169), üniversite öğrencilerinin yaklaşık %66'sının günlük 1-5 saat arasında interneti kullandığını ve yaklaşık %20'sinin 5 saat ve üzerinde internet kullandığını belirtmiştir. Sırakaya (2011 s.39), öğretmen adaylarının problemli internet kullanım düzeylerine ilişkin yaptığı çalışmasında; katılımcıların % 41.5'inin günlük 1-4 saat arasında internet kullandıklarını ifade etmektedir. Sevindik(2011 s.71), üniversite öğrencilerinin % 50.6' sının 1 saatten az, %21.4'ünün 2 saat, %11.3'ünün 3 saat, %16.6'sının 4 saat ve üzerinde internet kullandığını ifade etmiştir. Ayrıca günlük internet kullanım süresinin ortalama 3,3 saat (Rotunda vd, 2003), 3,3 (Kuss ve ark, 2013); 2.79 saat (Eraslan-Çapan ve Sarıçalı, 2016) olduğu belirtilmektedir. Bu araştırmaların bulgularının bizim araştırma bulgularıyla tutarlı olduğu söylenebilir.

Cinsiyet açısından değerlendirildiğinde, bu çalışmada hem kızların (%55.8) hem de erkeklerin (%53.3) büyük çoğunluğunun günlük 1-5 arasında internet kullandıkları

belirlenmiştir. Bunun yanında hem kızlarda (%0) hem de erkeklerde (%0.3) az bir oranının günlük 1 saatten az oranda internet kullandıkları görülmüştür. Bu bulgular kapsamında kız ve erkek öğrencilerin günlük interneti kullanım sürelerinin birbirine yakın olduğu söylenebilir. Konu ile ilgili Keser-Özcan(2004 s.80) tarafından yapılan araştırmalarda ortaya çıkan, kız ve erkek öğrencilerin haftalık internet kullanım sürelerinin birbirine yakın olduğu sonucu ve en fazla 2-5 saat arasında internet kullandıkları sonucu bu araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

5.2.2.2. *İnternet uygulamalarını kullanım sürelerine ilişkin tartışma ve yorum*

Araştırmanın alt amaçlarından biri de üniversite öğrencilerinin internet uygulamalarını günlük kullanım sürelerinin ortaya konulmasıdır. Araştırmanın bulgularına göre en fazla zaman ayrılan internet uygulamalarının %81.9 oranında dizi-film izleme, %77.9 oranında sosyalleşme ve %66.3 oranında eğitim olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışmada, üniversite öğrencilerinin günlük internette en çok eğlence, dizi-film izleme gibi etkinliklere zaman ayırdıkları belirlenmiştir. Bu konuda yapılan çalışma bulguları da bu araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Tekinarslan'ın (2009 s.599) çalışmasında öğrencilerin interneti en çok kullanım nedenlerinden birisinin dizi-film izleme olduğu belirtilmektedir. Ayrıca problemlili internet kullanıcısı olan bireylere uygulanan anketlerde ve bu bireylerle yapılan görüşmelerde bu bireylerin internette zaman geçirmekten memnun olma düzeylerinin yüksek olduğu ve interneti daha eğlenceli, etkileşimli buldukları ifade edilmektedir (Chou ve Hsiao, 2000, s.65). Konu ile ilgili yapılan araştırma bulguları, bu çalışma bulgularını desteklemektedir (Ceyhan, 2011; Ceyhan ve Ceyhan, 2007; Morahan-Martin Schumacher, 2000; Özcan-Keser ve Buzlu, 2007; Öztürk ve Özmen, 2011). Araştırma bulgularına göre interneti günlük kullanım amaçlarından ikincisinin sosyalleşme olduğu görülmektedir. Çalışmamız, üniversite öğrencilerinin interneti sosyalleşme amacıyla kullandıklarını belirten araştırma bulguları tarafından desteklenmiştir (Anderson, 2001; Campbell vd.; 2006; Caplan, 2005; Chak ve Leung, 2004; Hall ve Parson, 2001; Kuss vd, 2016; Sevindik, 2011; Wang, 2001; Young, 1998). Çevrimiçi geçirilen zaman arttıkça bireylerin duygusal destek alma, yeni insanlarla tanışma, başkalarıyla etkileşim içinde olma ihtimalinin yüksek olduğu belirtilmektedir (Chou vd, 2005, s.387). Araştırma bulgularına göre internetin günlük kullanım amaçlarından üçüncüsü eğitimidir. Çalışmamız, üniversite öğrencilerinin interneti eğitim amacıyla kullandıklarını belirten

araştırma bulgularıyla tutarlıdır (Anderson, 2001; Aslan ve Yazıcı, 2016; Cengizhan, 2005; Chou ve Hasio, 2000; Lee, 2009; Leung, 2004; Wolfradt ve Doll, 2001; Young, 1998). Önceki araştırmalar incelendiğinde; üniversite öğrencileri tarafından internetin genel olarak eğitim ve bilgi edinme amacıyla kullanılması, onların interneti bir araç olarak gördüklerine ve problemli internet kullanımına eğilimleri olmadığına işaret etmektedir. Ayrıca araştırmanın ilginç olan bulgusu; üniversite öğrencilerinin yaklaşık %50'sinin internet uygulamalarından alışveriş, gazete ve oyun gibi etkinliklere günlük hiç zaman ayırmamasıdır.

İnternet uygulamalarının günlük kullanım amaçları cinsiyet açısından değerlendirildiğinde, eğitim ve sosyalleşme amaçlı günlük interneti kullanma oranları erkeklere göre kızlarda daha yüksek çıkmıştır. Buna karşılık erkelerin dizi-film izleme gibi eğlenceli etkinliklere kızlara göre daha fazla zaman ayırdıkları bulunmuştur. Kraut vd (1998, s.1029), kızların interneti sosyalleşme ve bilgi arama amaçlı kullandıklarını, erkeklerin ise program yükleme, bilgi arama ve sex amaçlı kullandıklarını belirtmektedir. Young (1998, s.10), kızların interneti yakın dostluklar kurmak, aidiyet hissini yaşamak, duygularını paylaşmak için kullandıklarını belirtirken erkeklerin ise çevrimiçi eğlence amacıyla kullandığı sonucuna varmıştır. Keser-Özcan (2004, s.81), kız ve erkek öğrencilerin interneti yaygın olarak bilgi almak ve sosyalleşmek için kullandıklarını belirtmektedir. Canan (2010, s.45), kızların internette en çok yaptığı aktivitelerin sohbet (%73.4) ve video izleme (%10.5) olduğunu belirtirken erkeklerin en çok yaptığı aktivitelerin sohbet (%48) ve oyun (%22.8 9) olduğu sonucuna varmıştır. Bu bulguların araştırmamızı destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

5.2.2.3. Sosyal ağların kullanımına ilişkin tartışma ve yorum

Bu başlık altında üniversite öğrencilerinin sosyal medyayı kullanma durumları ve sosyal medyayı aktif ve pasif kullanma sürelerine ilişkin tartışmalara ve yorumlara yer verilmiştir.

Araştırmanın alt amaçlarından biri de üniversite öğrencilerinin sosyal ağları kullanma durumlarının belirlenmesidir. Betimsel verilere göre; üniversite öğrencilerinin %92.8 'inin Whatsapp kullanıcı hesabının olduğu, %82.7'sinin Instagram kullanıcı hesabının olduğu, %61.3'ünün Facebook kullanıcı hesabının olduğu, %45.2'sinin Twitter kullanıcı hesabının olduğu sonucuna varılmıştır. Konuyla ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında; Işıktaş (2016, s.571) sosyal medya kullanım alışkanlıklarını

belirlediği çalışmasında öğrencilerin en çok tercih ettikleri ağların %40 oranında Whatsapp, %28.4 oranında Facebook, %11.1 oranında Instagram ve %7.5 oranında Twitter olduğunu belirtmiştir. Sepetci ve Mencet (2017, s. 209) tarafından sosyal medya ve Instagram kullanımına ilişkin yapılan çalışmanın bulgularına göre; en çok kullanıcı hesabı olan sosyal ağların, %90 oranında Instagram, %81 oranında Facebook ve %63 oranında Twitter olduğu açıklanmıştır. Bir diğer çalışmada Solmaz vd (2013, s.27), sosyal medya kullanıcısı olanların oranının %97.6 olduğunu ortaya koymuştur.. Bununla birlikte en sık kullanılan sosyal medya uygulamalarının %79 oranında Facebook ve %16.4 oranında Twitter olduğu görülmüştür. Dolayısıyla bu araştırma bulgularının bizim araştırma sonucumuzla tutarlı olduğu söylenebilir.

Mobil iletişime uygun bir sosyal medya aracı olan Whatsapp uygulamasının akıllı telefonu olan öğrencilerin büyük çoğunluğu tarafından kullanıldığı söylenebilir. Öğrencilerin whatsapp'ta mesajlaşmanın yanında; whatsapp üzerinden dosya gönderebilmeleri, dünyanın neresinde olursa olsun ailesi ya da yakınlarıyla sınırsız mesajlaşabilmeleri, ses kaydı, resim ya da video gönderebilmeleri mümkün olmaktadır. Ayrıca bu uygulama sayesinde öğrenciler ilgi alanlarına göre grup oluşturabilir veya gruplara katılabilirler. Dolayısıyla alan yazınla tutarlı olarak (Hall ve Parson, 2001) üniversite öğrencilerinin daha çok sosyalleşmek, yakın ilişki kurmak ve aidiyet ihtiyacını karşılayabilmek amacıyla en çok bu uygulamayı tercih ettikleri söylenebilir.

Öğrencilerin en çok kullanmayı tercih ettikleri bir diğer uygulama ise Instagram uygulamasıdır. Instagram, kullanıcılarına anlık ve sınırsız fotoğraf paylaşım imkanı vermekte ve kullanıcılar paylaşımları için takipçilerinden beğeni ve yorum alabilmektedir. Bu özellikler sayesinde, öğrencilerin geribildirim alma ve onaylanma ihtiyaçlarını sosyal medaya üzerinde karşılamaya çalıştıkları söylenebilir

Araştırmanın alt amaçlarından bir diğeri de üniversite öğrencilerinin sosyal ağlarda günlük ortalama kaç saat aktif paylaşım yaptıklarının ve pasif kaldıkları sürelerin belirlenmesidir. Betimsel verilere göre; üniversite öğrencilerinin sosyal ağlarda günlük ortalama pasif kaldıkları sürenin aktif oldukları süreden daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Alanyazın incelendiğinde, alanyazında sosyal ağlarda günlük ortalama kaç saat aktif paylaşım yapıldığının ya da pasif kalınarak geçirilen sürelerin ayrı bir şekilde araştırıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte incelenen çalışmalardan; sosyal ağlarda günlük geçirilen süreye, sosyal ağları aktif ya da pasif kullanan bireylerin

özelliklerine, sosyal ağların aktif ve pasif özelliklerinin neler olduğuna ilişkin bulgular elde edilmiştir.

Çakar ve Yanlıç (2014, s.235) tarafından üniversite öğrencilerinin Facebook kullanım davranışlarının incelendiği çalışmanın bulgularına göre öğrencilerin % 26.7'sinin günlük 3 saatten fazla Facebook'ta zaman geçirmelerine rağmen ortalama 4-7 arasında paylaşım yapmalarının tezat olduğu sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla Facebook'ta geçirilen süre arttıkça öğrencilerin diğer kullanıcıların paylaşımlarına yönelmelerinin ve pasif kalmalarının kaçınılmaz olduğu ileri sürülmektedir.

Verduyn vd. (2015, s.486) bireylerin Facebook uygulamasını pasif kullanma sürelerinin aktif kullanma sürelerinden %50 daha fazla olduğunu belirtmiştir. Çakar ve Yanlıç (2014, s.242) yaptıkları çalışmada öğrencilerin Facebook'ta geçirdikleri zaman arttıkça başkalarının paylaşımlarını izleme ve pasif kalma durumlarının da arttığını belirtmektedir. Konuyla ilgili yapılan araştırma bulguları bu araştırma bulgusunu destekler niteliktedir.

Zhu ve Bao (2018) çalışmasında pasif sosyal medya kullanımının izlenim yönetimi kaygısı ve mahremiyet kaygısı tarafından doğrudan ve olumlu yönde etkilendiği sonucuna varılmıştır. Kaplan, Pourciau ve Reckers (1990) izlenim yönetimini, bireylerin arzu ettikleri kimlik ve imajı diğer bireylerde oluşturmak için kullandıkları taktikler olarak tanımlamışlardır (Akt. Tatar, 2013). Buna göre bireyler sosyal olarak arzu ettikleri görüntüleri başkalarına nasıl iletecekleriyle ilgili kaygı yaşadıklarında sosyal medyada aktif paylaşım yapmaktan ziyade başkalarının paylaşımlarını izlemeye eğilimlerinin olduğu saptanmıştır. Mahremiyet kaygısı yaşayan bireylerin ise sosyal medyada özel bilgilerini paylaşmaktan kaçınmak için kendini ifade etme, paylaşımda bulunma, yorum yapma gibi aktif kullanım davranışları olmadan başkalarının paylaşımlarına göz attıkları sonucuna varılmıştır (Zhu ve Bao, 2018).

Araştırma bulgularında üniversite öğrencilerinin sosyal medyada pasif kaldıkları, başkalarının paylaşımlarını izledikleri sürenin aktif oldukları süreden daha yüksek olması, öğrencilerin izlenim yönetimi kaygısı ya da mahremiyet kaygısı yaşamalarından kaynaklanıyor olabilir. Bu öğrencilerin sosyal medyada arkadaşlarının gözündeki imajlarını korumak için kendilerini en iyi şekilde sunmak istedikleri; fakat bunu nasıl yapacaklarıyla ilgili tereddüt yaşamaları sebebiyle pasif kalmayı tercih edebilecekleri söylenebilir. Bununla birlikte üniversite öğrencilerinden bazıları gizliliğin korunmasıyla ilgili daha hassas olabilirler, bu yüzden de kendisine ait özel bilgilerin başkaları

tarafından uygunsuz biçimde kullanılacağı ya da saklanacağı yönünde kaygı yaşayabilirler. Dolayısıyla bu öğrencilerin kişisel bilgilerini paylaşmamak ve sosyal medyada rahat hissetmek adına pasif kalarak zaman geçirecekleri ifade edilebilir. Sosyal olarak izole olmuş ya da yalnız hiseden üniversite öğrencilerinin zaman geçirmek ve yalnızlık duygularını rahatlatmak başkalarının paylaşımlarını izleyebilirler.

Ayrıca en çok pasif kullanım süresinin Instagram da olmasının birden çok nedeni olabilir. Öğrenciler pasif kalarak Instagram da takip ettiği insanların profilini inceleyebilir, paylaşımlarına ve takip ettiği insanlara kolaylıkla ulaşabilir (Burke ve Lento, 2010). Frison ve Eggermont (2015) sosyal olarak izole olmuş ya da kendini yalnız hisseden öğrencilerin günlük sıkıntılarından uzaklaşmak için pasif sosyal medya özelliklerini (başkalarının profilini görüntüleme, paylaşımlarını izleme) ideal bir araç olarak gördükleri ve bu şekilde yalnızlık duygularını hafifletmeye çalıştıkları sonucuna varılmıştır. İkinci olarak üniversite öğrencilerinin gerçek hayatta var olan sosyal ilişkileri ile arzu ettikleri arasında tutarsızlık hissettiklerinde başkalarının paylaşımlarını gözlemlemek için pasif zaman geçirme eğiliminde oldukları belirtilmektedir (Burke ve Lento, 2010).Bu nedenle Instagramda insanların olumlu yaşam gelişmelerini (özel günler, gezilen yerler, kutlamalar) olumsuz gelişmelerden daha sık bildirmeleri (Krasnova, 2013) üniversite öğrencilerinin sosyal karşılaştırma yapabilmesi için dikkat çekici bir ağ olabilir.

Sosyal medyada pasif kalarak zaman geçirme üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde; pasif kalmanın duygusal refahı olumsuz yönde etkilediği (Krasnova, 2013), kıskançlık duygularının ortaya çıkmasına neden olduğu (Verduyn vd, 2015), yalnızlık düzeylerinde artış ile pozitif yönde ilişkili olduğu (Burke ve Lento, 2010; Frison ve Eggermont, 2015; Ryan ve Xenos, 2011), öznel iyi oluş ile negatif yönde ilişkili olduğu (Chen vd, 2016) sonucuna varılmıştır. Shaw vd. (2015) çalışmasında pasif olarak Facebook kullanımının bireylerin başkaları tarafından dışlanma hissi veya kendilerini başkalarıyla karşılaştırma gibi çeşitli kişilerarası kaygılar hakkında düşünmeye yönlendirerek sosyal kaygı belirtilerini artırdığı ortaya konulmuştur. Koroleva vd (2011, s.1) sosyal medyada başkaları tarafından paylaşılan bilgileri okuyarak pasif zaman geçiren bireylerin duygusal destek almaktan ziyade paylaşımları gördükçe rahatsız olma ihtimallerinin daha yüksek olduğu ifade edilmektedir. Dolayısıyla pasif kullanımın öğrencilerin duygusal durumlarını olumsuz yönde etkileyebileceğine dair bulgular mevcutken pasif kullanıma devam etmeleri; sosyal

medyanın bağımlılık yapıcı özelliklere sahip olması (Ryan vd, 2016), öğrencilerin sosyal medya ile etkileşime geçmesinin başkalarıyla bağlantı kurmasına, gruplarındaki olayları takip etmesine yardımcı olduğu (Ellison, Steinfield ve Lampe, 2007), öğrencilerin “irtibatta kalma” motivasyonlarının yüksek olması ile açıklanabilir (Verduyn vd, 2015).

5.2.2.4. Cinsiyetlerine göre üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanım düzeylerine ilişkin tartışma ve yorum

Araştırmanın amaçlarından biri, üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanım düzeylerinin cinsiyete göre değişkenlik gösterip göstermediğini incelemektir. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, problemli internet kullanım düzeyleri açısından kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı derecede farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Erkeklerin problemli internet kullanım puan ortalamaları, kızların problemli internet kullanım puan ortalamalarından anlamlı derecede yüksektir.

Alanyazın incelendiğinde, cinsiyet ile internet kullanımı arasındaki ilişkiye yönelik farklı bulgulara rastlanmıştır. Araştırma bulguları, erkeklerin problemli internet kullanımı yaygınlığının daha yüksek olduğunu ortaya koyan önceki çalışmalarla tutarlıdır (Ceyhan, 2008a; Chou ve Hsiao, 2000; Çakır-Balta ve Horzum, 2008; Krishnamurthy ve Chetlapalli, 2018; Kuss, 2016; Morahan-Martina ve Schumacher, 2000; Morrison ve Gore, 2010; Tunalioglu, 2013). Buna karşın cinsiyet ve problemli internet kullanımı arasında anlamlı bir farklılık olmadığını belirten araştırmalar da bulunmaktadır (Brenner, 1997; Ceyhan, 2011; Duffour vd, 2016).

Bu araştırmalar sonucunda, problemli internet kullanımının kızlarda mı yoksa erkeklerde mi daha fazla olduğu konusunda net bir cevap olmadığı fark edilmiştir. Bu nedenle; “Kızlar ve erkekler interneti aynı amaçlarla mı yoksa farklı amaçlarla mı kullanmaktadır?” sorusuna yanıt vermenin daha net olabileceği belirtilmektedir (Siyez ve Uz-Baş, 2013). Nitekim Young (1998), erkeklerin internette baskın olabilecekleri aktiviteleri kızlara göre daha fazla tercih ettiğini; kızların ise internette yakın arkadaşlıklar arayışına daha fazla girdiğini ifade etmektedir. Bu araştırmalarla tutarlı olarak Morahan-Martina ve Schumacher (2000, s.13), erkeklerin problemli internet kullanımına daha yatkın olduğunu belirtmektedir. Çünkü erkeklerin internet oyunları gibi daha zorlayıcı kullanımla ilişkili olan uygulamaları kullanmalarının yaygın olduğu bilinmektedir. Buna karşılık kadınların ise interneti yakın dostluklar kurmak, aidiyet

hissetmek için ve duygularını paylaşmanın bir yolu olarak kullandıkları açıklanmıştır (Chou vd, 2005 s.387; Griffiths, 1993). Nitekim araştırma bulguları değerlendirildiğinde önceki araştırma bulgularıyla tutarlı olarak; erkek üniversite öğrencilerinin dizi-film, müzik gibi eğlenceli etkinliklere ve oyun oynamaya kız öğrencilere göre daha fazla zaman ayırdıkları görülmektedir. Dolayısıyla erkek öğrencilerin problemli internet kullanımının nedeni; çok kullanıcıli internet oyunlarına daha fazla zaman harcamalarından kaynaklanıyor olabilir.

5.2.2.5. Yüz yüze iletişim kurdukları arkadaş sayılarına ve bu arkadaşlarıyla geçirdikleri süreye göre üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanım düzeyleri arasındaki farklılığa ilişkin tartışma ve yorum

Araştırmanın alt amaçlarından bir diğeri de üniversite öğrencilerinin yüzyüze iletişim kurdukları arkadaş sayılarına göre problemli internet kullanım puanlarının farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesidir. Gerçekleştirilen analizlerde, üniversite öğrencilerinin yüzyüze iletişim kurduğu arkadaş sayıları ile problemli internet kullanım düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır. Araştırmada elde edilen betimsel veriler incelendiğinde yüzyüze iletişim kurdukları arkadaş sayıları 6-10 kişi arasında olan öğrencilerin problemli internet kullanım puan ortalamaları 69.29 iken görüştükleri kişi sayısı 20 kişiden fazla olan öğrencilerin problemli internet kullanım puan ortalamalarının 70.11 olduğu belirlenmiştir. Her iki grup öğrencilerinin problemli internet kullanım puan ortalamalarının birbirine çok yakın olması sebebiyle her iki grup öğrencilerinin de problemli internet kullanıcısı olabileceği söylenebilir.

Araştırmanın amaçlarından bir diğeri de üniversite öğrencilerinin yüzyüze iletişim kurdukları arkadaşlarıyla geçirilen süreye göre problemli internet kullanım puanlarının farklılık gösterip göstermediğinin saptanmasıdır. Gerçekleştirilen analizlerde, üniversite öğrencilerinin yüzyüze iletişim kurduğu arkadaşlarıyla geçirilen süre ile problemli internet kullanım düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır. Araştırmanın betimsel verileri incelendiğinde yüzyüze iletişim kurdukları arkadaşlarıyla haftalık 1 günden az zaman geçiren öğrencilerin oranı %58.5 iken, 5-6 gün zaman geçiren öğrencilerin oranının %0.5 olduğu görülmektedir. Bu analizler sonucunda yüzyüze iletişim kurulan arkadaşlarla geçirilen sürenin dengeli bir dağılım göstermediği görülmektedir. Bu nedenle yüzyüze iletişim kurdukları arkadaşlarıyla haftalık 1 günden

az zaman geçirenlerin arasında da; 3-4 gün zaman geçirenlerin arasında da problemlili internet kullanıcısı öğrencilerin olabileceği söylenebilir.

Araştırmada yüzyüze iletişim kurulan arkadaş sayısı ve bu arkadaşlarla geçirilen zaman ile problemlili internet kullanımı arasında anlamlı bir ilişki olmaması; Valkenburg vd (2005, s.387)'nin sosyal zenginlik yaklaşımına ve sosyal telafi yaklaşımına göre açıklanabilir. Sosyal zenginlik yaklaşımına göre; sosyal açıdan yetenekli, girişken bireylerin halihazırda varolan çevrimdışı arkadaşlık ilişkilerini güçlendirmek amacıyla çevrimiçi iletişimi kullandıkları belirtilmektedir (Zyveca ve Danowski, 2008, s.1). Chen'in (2014, s.264) çalışmasında çevrimdışı ilişkileri zengin olan dışadönük bireylerin varolan arkadaşlıklarını sürdürmek amacıyla daha fazla çevrimiçi iletişimi tercih ettikleri sonucuna varılmıştır. Ryan ve Xenos (2011), dışadönük insanların çevrimiçi iletişimi daha fazla kullandıklarını belirtmiş; bunun sebebi olarak da bu insanların çevrimiçi iletişimi sosyal ilişkilerinin uzantı aracı olarak gördüğünü ifade etmiştir. Kraut vd (2002, s.1019), yaptıkları çalışmada sosyal olan ve mevcut arkadaşlıkları bulunan bireylerin çevrimdışı arkadaşlıklarını artırmak için çevrimiçi iletişimi kullandıklarını ortaya koymuştur. Ayrıca interneti daha çok kullananların arkadaşlarıyla yüzyüze iletişimlerinin de arttığı belirtilmiştir. Lee (2009, s.527), 12-18 yaş arasındaki ergenlere yönelik çalışmasında çevrimiçi iletişimin sıklıkla kullanımının uyumlu arkadaşlıklarla ilişkilendirildiğini ifade etmektedir. Çevrimiçi iletişim kurmanın yüzyüze iletişim kurulan arkadaşlarla geçirilen süreyi artırmadığı ya da azaltmadığı belirtilmektedir. Reich, Subrahmanyam ve Espinoza (2012, s.356) tarafından lise öğrencilerine ilişkin yapılan çalışmada; ergenlerin yüzyüze iletişim kurdukları arkadaşlarıyla bağlarını güçlendirmek amacıyla interneti kullandıkları belirtilmektedir. Valkenburg ve Peter (2007; 2013) başka bir çalışmasında benzer olarak öğrencilerin internette geçirdikleri zamanın çoğunu mevcut dostluklarını korumak ve derinleştirmek için kullandığını, bundan dolayı da öğrencilerin arkadaşlıklarıyla yakınlığının arttığını ifade etmişlerdir. Bu araştırmanın bulgularına göre yüzyüze iletişim kurduğu arkadaş sayısı 6-10 kişi ve daha fazla olan, yüzyüze iletişim kurdukları arkadaşlarıyla haftada 3-4 gün ve daha fazla zaman geçiren öğrencilerin sosyal ilişkilerinin güçlü olduğu, dışadönük oldukları, sosyal ortamına uyum sağlayabilmiş oldukları, yalnızlık düzeylerinin düşük olduğu belirtilmekte; bu sebeple bu öğrencilerin varolan ilişkilerini güçlendirmek ve devam ettirmek için çevrimiçi iletişimi kullanabilecekleri söylenebilir (Kujath, 2011; Lampe, Ellison ve Steinfield, 2006; Yang ve Brown, 2013).

Araştırma bulguları sosyal telafi yaklaşımına göre açıklanacak olursa; Valkenburg vd (2005 s.387), yüzyüze iletişim kurdukları ilişkilerini yetersiz olarak görenlerin kendilerini çevrimiçi iletişimle telafi ettiklerini belirtmektedir. Utangaç yalnız, sosyal ilişkilerinde problem yaşayan bireylerin çevrimiçi iletişimi gerçekte karşılayamayacakları sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için kullanma eğiliminde oldukları ifade edilmektedir (Eraslan-Çapan, 2015). Caplan (2003), yüzyüze iletişim ve problemlili internet kullanımıyla ilgili çalışmasında; yalnızlık düzeyi yüksek olan bireylerin çevrimiçi iletişimi tercih ettiğini; buna bağlı olarak problemlili internet kullanımları nedeniyle ailevi, mesleki, kişisel ilişkilerinde sorun yaşadığını ortaya koymuştur. Morahan-Martin ve Schumacher (2003), yalnız üniversite öğrencilerinin duygusal destek almak için e-posta ve interneti daha sık kullandıkları sonucuna varmıştır. Utangaçlık düzeyi yüksek olan (Anderson, 2001; Chak ve Leung, 2004; Yuen ve Lavin, 2004), sosyal ilişkilerinde problem yaşayan (Casale ve Fiaravanti, 2015; Ervin ve ark., 2004; Lin, Su ve Potenza, 2018) bireylerin çevrimiçi iletişimde kendilerini daha güvende hissetmelerinden dolayı arkadaşları ile yüzyüze iletişim kurmaktan daha fazla internette zaman geçirdikleri söylenebilir (Casale ve Fiaravanti, 2015). Caplan, Williams ve Yee (2009, s.1312) yaptıkları çalışmada; yüzyüze iletişim kurmaktan ziyade çevrimiçi iletişimi tercih etmenin problemlili internet kullanımının anlamlı bir yordayıcısı olduğunu ve bu kişilerin interneti problemlili kullanımlarından dolayı sosyal, kişisel hayatlarıyla ilgili olumsuzluklar bildirme eğiliminde olduklarını iddia etmektedirler. Buna ilaveten Bessiere, Kiesler, Kraut ve Boneva (2008, s. 15) yaptıkları çalışmada; çevrimdışı ilişkileri zayıf olan bireylerin interneti eğlenmek, sorunlarından kaçmak ya da yeni insanlarla tanışmak için kullandıklarını belirtmektedir. Lemieux, Lajoie ve Trainor (2013), üniversite öğrencilerinin sosyal yalnızlık düzeyleri ile Facebook'ta zaman geçirmeleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Araştırma bulgularına bakıldığında; yüzyüze iletişim kurdukları arkadaş sayısı 1-5 arasında olan, yüzyüze iletişim kurduğu arkadaşlarıyla geçirdikleri süre haftalık 1 günden az olan üniversite öğrencilerinin problemlili internet kullanımı puan ortalamalarının en yüksek olduğu görülmektedir. Yüzyüze görüştüğü az sayıda arkadaşı olan ya da yüzyüze görüştüğü arkadaşı hiç olmayan öğrencilerin yakın ilişki kurma, destek alma ve onaylanma gibi önemli sosyal ihtiyaçlarını, daha az tehdit edici buldukları sanal ortamda karşılamaya çalıştıkları söylenebilir. Bu öğrencilerin kişiler

arası ilişkilerinde problem yaşadıkları, içedönük kişilik özelliğine sahip oldukları, yalnızlık ve utangaçlık düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir; bu yüzden bu öğrenciler, gerçek hayatlarında karşılayamadıkları sosyal ilişkileri, çevrimiçi iletişimle telafi etmeye çalışıyor olabilirler (Casale ve Fiaravanti, 2015). Aynı zamanda yüzyüze iletişim kurdukları arkadaşlarıyla ilişkilerinde kendini ifade etmekte güçlük yaşayan üniversite öğrencilerinin interneti, yeni ilişkiler başlatmak ve yeni insanlarla tanışmak için kullanabilecekleri; bunun sonucunda da internet bağımlısı olmaya eğilimli olabilecekleri söylenebilir (Yang ve Brown, 2013, s.412).

Üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanımlarının açıklamasında; yüzyüze iletişim kurulan arkadaş sayısının ve bu arkadaşlarla geçirilen sürenin önemli bir rolünün olmadığı gözlemlenmektedir. Bu nedenle üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanımına yol açan faktörlerin incelenmesinde; yüzyüze iletişim kurulan arkadaş sayısının ya da yüzyüze iletişim kurulan arkadaşlarla geçirilen sürenin tek başına değil de bireylerin çeşitli kişilik özellikleri ile birlikte dikkate alınması bulgunun daha açık hale gelmesine yardımcı olabilir.

5.3. Öneriler

- Üniversite öğrencilerinin sosyal paylaşım sitelerini aktif ya da pasif kullanımlarının problemleri internet kullanımıyla ilişkisi incelenebilir. Literatür incelendiğinde kişilerarası ilişkilerinde problem yaşayan bireylerin sosyal medyada aktif paylaşım yaparak, arkadaşlarıyla mesajlaşarak sosyalleşme ihtiyaçlarını karşıladıkları belirtilmektedir. Fakat sosyal medyada pasif kalarak başkalarının paylaşımlarını izleyen bireylerin sosyalleşmeden ziyade yalnızlık ve kıskançlık duygularında artış olduğu, öznel iyi oluşları ve duygusal refahlarında düşme olduğu alanyazında belirtilmektedir. Dolayısıyla sosyal medyada aktif olma ve pasif kalma ile problemleri internet kullanımı arasındaki ilişkinin belirlenmesi üniversite öğrencilerinin interneti kullanma davranışlarını ortaya koymakta yardımcı olabilir.
- Üniversite öğrencilerinin sosyal paylaşım sitelerinde aktif olma ve pasif kalma motivasyonlarının neler olduğu incelenebilir. Bu motivasyonların belirlenmesi internetin yarar sağlayan ya da olumsuz etkileri olan alanlarının daha açık bir şekilde anlaşılmasına katkı sağlayabilir.
- Üniversite öğrencilerinin yüzyüze iletişim kurdukları arkadaşlık oranlarıyla problemleri internet kullanımı arasındaki ilişki niteliksel araştırma bulgularıyla daha

ayrıntılı incelenebilir. Alanyazında Caplan ve Valkenburg gibi kuramcılara göre sosyal ilişkilerinde problem yaşayan bireylerin yüzyüze iletişim kurmaktan ziyade çevrimiçi iletişimi kullanmayı tercih ettikleri dolayısıyla da bu bireylerin problemli internet kullanımı için risk altında oldukları belirtilmektedir. Yüzyüze iletişim kurulan arkadaşlıklar ile sosyal olarak yetenekli olma ve kişilik özellikleri gibi değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi alanyazına daha geniş bir bakış açısı kazandırabilir.

- Alanyazın incelendiğinde sosyal bağlılık düzeyinin problemli internet kullanımı ile ilişkisini inceleyen sınırlı sayıda araştırma olduğu görülmüştür. Sosyal bağlılık düzeyi ile cinsiyet ve problemli internet kullanımı üzerine çalışma yapılabilir; çünkü alanyazında kızlar ve erkeklerin sosyal bağlılık ihtiyaçlarını farklı biçimlerde karşılamaya çalıştıklarına ilişkin araştırmaların olduğu görülmektedir (Lee ve Robbins, 2000). Örneğin kızların samimiyet ve yakınlığa önem verirken erkeklerin sosyal karşılaştırma ve güce önem verdikleri belirtilmektedir.
- Problemli internet kullanımı hakkında psikolojik danışmanların, öğrencilerin interneti hangi amaçla kullandığını anlaması yararlı olabilir. Nitekim bir öğrencinin interneti kullanım süresi ve amacı, onun başkalarıyla nasıl iletişim kurduğu ve ilgi alanları hakkında; çevrimiçi olarak gerçekleştirmeye çalıştığı ihtiyaçlarının neler olduğuyla ilgili danışmana birçok bilgi sağlayabilir (DiNicola, 2004).
- Psikolojik danışmanlar, sosyal bağlılığı düşük olan danışanlarına içinde bulundukları ortama sağlıklı bakış açısı ve uygun kişiler arası davranışlar geliştirmesine yardımcı olabilir. Özellikle psikolojik danışmanların sosyal bağlılığı düşük olan danışanlarla çalışırken danışanların cinsiyetini dikkate almaları yararlı olabilir. Nitekim sosyal bağlılıkla ilgili yapılan araştırmalarda kadınların ilişkilerinde daha bağlı oldukları, samimiyet ve fiziksel yakınlığa önem verdikleri; erkeklerin ise ilişkilerinde daha bağımsız oldukları, güç ve statüye dayanan birliktelikleri olduğu vurgulanmaktadır (Lee ve Robbins, 1995; 2002).
- Güvensiz bağlanan bireylerin yakın ilişki kurmaya istekli oldukları; fakat kendilerinin sevgi görmeye layık olmadıkları ve başkalarının kendilerini reddedeceği yönünde olumsuz algıları olduğu bilinmektedir. Bu bireyler, reddedilmekten kaçınmak amacıyla daha güvenli buldukları çevrimiçi iletişimi tercih edebilmektedirler. Psikolojik danışmanlar, danışanlarının gelişim görevleriyle ilgili korkularının ve kaygılarının neler olduğunu keşfedip ifade etmelerine

yardımcı olabilirler. Bu sayede danışanların interneti problemlı bir şekilde kullanımları azaltılabilir.

- Kampüslerde yöneticilere, akademisyenlere ve öğrenci yurdunda görevli uzmanlara üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanımı hakkında farkındalığının artması ve belirtilerinin tanınması için sağlık ya da danışma merkezleri tarafından eğitim verilmesi yararlı olabilir.
- Kampüsler, problemlı internet kullanımı olan öğrencilere müdahale ve sağlıklı internet kullanım davranışları kazandırmada öğrencilere yardımcı olmak için imkan sağlayabilir; çünkü öğrencilerin çoğunluğu zamanının tamamını kampüste geçirmektedir.
- Problemlı internet kullanımının erken tanınması, öğrencinin probleminin niteliğine bağlı olarak psikolojik danışma, sağlık hizmetleri, sosyo-kültürel faaliyetler gibi uygun kampüs hizmetine yönlendirilmesinde yardımcı olabilir. Sonuç olarak, erken müdahale öğrencilerin sağlıklı olmasına ve kampüse bağlılığının artmasına yardımcı olabilir.
- Problemlı internet kullanımına karşı eğilimi olan öğrencilere yönelik danışma merkezlerinde stresle baş etme becerilerine ve kişiler arası ilişkileri geliştirmeye yönelik grup danışmaları ya da seminerler düzenlenebilir.
- Kampus yöneticilerinin ve danışma merkezlerinin sosyal bağlılığı düşük olan öğrencilere yönelik hem önleyici hem de iyileştirici çalışmalar yapmaları yararlı olabilir. Örneğin; 1. sınıfa yeni başlayıp uyum sürecinde olan öğrenciler için oryantasyon programları oluşturulabilir.
- Üniversiteyi tanıtırma etkinliklerinin ve ilgi alanlarına göre öğrencileri gruplandırma çalışmasının yapılması, sosyo-kültürel etkinliklerin tanıtılması faydalı olabilir.

KAYNAKÇA

- Abramson, L. Y., Metalsky, G. I., and Alloy, L. B. (1989). Hopelessness depression: A theory-based subtype of depression. *Psychological Review*, 96, 358-372.
- Ainsworth, M. D. S. (1985). Patterns of infant-mother attachment: Antecedents and effects on development. *Bulletin of the New York Academy of Medicine*, 61(9), 771-791.
- Aktan, E. (2018). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 405-421.
- Anderson, K. J. (2001). Internet use among college students: An exploratory study. *Journal of American College Health*, 50(1), 21-26.
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1, 55-67.
- Aslan, E., ve Yazıcı, S. (2016). Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ve ilişkili sosyodemografik faktörler. *Klinik Psikiyatri* 19:109-117.
- Ata, E. E., Akpınar, Ş., ve Kelleci, M. (2011). Üniversite öğrencilerinin problemlili internet kullanımı ile öfke ifade tarzları arasındaki ilişki. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 10(4), 473-480
- Babacan-Gümüş, A., Şıpkın, S., Tuna, A., ve Keskin, G. (2015). Üniversite öğrencilerinde problemlili internet kullanımı, şiddet eğilimi ve bazı demografik değişkenler arasındaki ilişki. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 14(6).
- Balkaya-Çetin A. (2014). *Ergenlerin internet ve problemlili internet kullanım davranışlarının bazı psiko-sosyal özellikler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Banai, E., Mikulincer, M., and Shaver, P. R. (2005). "Self-object" needs in kohut's self psychology: links with attachment, self-cohesion, affect regulation, and adjustment. *Psychoanalytic Psychology*, 22(2), 224-260.
- Bartholomew, K., and Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-244.
- Bartholomew, K., and Shaver, P. R. (1998). Methods of assessing adult attachment: Do they converge? In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships*. New York, NY, US: Guilford Press.

- Baumeister, R. F., and Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497-529.
- Beard, K. W., and Wolf, E. M. (2001). Modification in the proposed diagnostic criteria for Internet addiction. *Cyberpsychology & Behavior*, 4, 377-383.
- Bell, W. (2007). 'Why there is no such thing as Internet Addiction', <http://www.mindhacks.com/blog/2007/08/why_there_is_no_such.html> accessed 7 december 2007.
- Berber-Çelik, C., ve Odacı, H. (2011). Kendilik algısı ve benlik saygısının problemlili internet kullanımı üzerindeki yordayıcı rolü. 5th *International Computer & Instructional Technologies Symposium, Elazığ*.
- Bessiere, K., Kiesler, S., Kraut, R. and Boneva, B. (2008). Effects of internet use and social resources on changes in depression. *Information, Communication & Society*.11(1), 47-70.
- Brenner, V. (1997). Psychology of computer use: XLVII. Parameters of internet use, abuse and addiction: The first 90 days of the internet usage survey. *Psychological Reports*, 80, 879–882.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Attachment* (Vol 1): New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Loss, sadness and depression* (Vol. 3). New York: Basic.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. New York: Basic
- Burke, M., Marlowe, C., and Lento, T.(2010). Social network activity and social well-being. *Conference: Proceedings of The 28th International Conference On Human Factors Incomputing Systems, CHI2010, Atlanta, Georgia, USA, April 10-15, 2010*.
- Campbell, A. J., Cumming, S. R., and Hughes, I. (2006). Internet use by the socially fearful: Addiction or therapy? *CyberPsychology & Behavior*, 9, 69-81.
- Canan, F. (2010). *Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı, disosiyatif belirtiler ve sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Psikiyatri Anabilim Dalı. Tıp Fakültesi.Düzce Üniversitesi

- Canan, F., Ataoğlu, A., Özçetin, A., and İçmeli, C. (2012). The association between internet addiction and dissociation among Turkish college student. *Comprehensive Psychiatry*, 53(5), 422-426.
- Caplan, S. E. (2002). Problematic internet use and psychosocial well-being: development of a theory-based cognitivebehavioral measurement instrument. *Computers in Human Behavior*, 18, 553–575.
- Caplan, S. E. (2005). A social skill account of problematic internet use. *Journal of Communication*, 55(4), 721–736.
- Caplan, S. E. (2010). Theory and measurement of generalized problematic Internet use: A two-step approach. *Computers in Human Behavior*, 26, 1089–1097.
- Caplan, S. E., and High, A. C. (2011). Online social interaction, psychosocial well-being and problematic internet use. K. S. Young and C. N. Abreu (Editörler). *Internet addiction: A handbook and guide to evaluation and treatment* (s.33-55). New Jersey. John Wiley&Sons Inc, Hoboken.
- Caplan, S. E., Williams, D., and Yee, N. (2009). Problematic internet use and psychosocial well-being among MMO players. *Computers in Human Behavior*, 25(6), 1312-1319.
- Casale, S., and Fioravanti, G. (2015). Satisfying needs through social networking sites: A pathway towards problematic internet use for socially anxious people? *Addictive Behavior Reports*, 1, 34-39.
- Cassidy, J. (2000). Adult romantic attachments: A developmental perspective on individual differences. *Review of General Psychology*, 4, 111-131.
- Cengizhan, C. (2005). Öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanımında yeni bir boyut: “İnternet Bağımlılığı”. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22 (22), 83-98.
- Ceritli, U., ve Nedim-Bal, P. (2017). Lise öğrencilerinde bağlanma stillerinin problemli internet kullanımına etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(50), 475-483
- Ceyhan, A. A. (2011). İnternet kullanma temel nedenlerine göre üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanımı ve algıladıkları iletişim beceri düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 59-77.

- Ceyhan, E., Ceyhan A. A., ve Gürcan, A. (2007). Problemlı internet kullanımı ölçeğının geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, (7), 387–416.
- Ceyhan E., and Ceyhan A. A. (2007). An investigation of problematic internet usage behaviors on turkish university students. *The Proceedings of 7. International Educational Technology Conference*, Near East University-North Cyprus, 112-115.
- Ceyhan, E. (2008). Ergen ruh sağlığı açısından bir risk faktörü: İnternet bağımlılığı. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15(2), 109-116.
- Ceyhan, E. (2010). Problemlı internet kullanım düzeyi üzerinde kimlik statüsünün, internet kullanım amacının ve cinsiyetin yordayıcılığı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(3), 1325-1355.
- Ceyhan, E., Boysan, M., and Kadak, M. T. (2019). Associations between online addiction, attachment style, emotion regulation, depression and anxiety in general population: testing the proposed diagnostic criteria for internet addiction. *A Journal of Clinical Neuroscience and Psychopathology*, 21(2), 123-139.
- Chak, K., and Leung, L. (2004). Shyness and locus of control as predictors of internet addiction and internet use. *Cyberpsychology & Behavior*, 7, (5), 559–570.
- Chaney, M. P., and Chang, C. Y. (2005). A trio of turmoil for Internet sexually addicted men who have sex with men: Boredom proneness, social connectedness, and dissociation. *Sexual Addiction & Compulsivity*, 12(1), 3-18.
- Chayko, M. (2014). Techno-social life: The Internet, digital technology and social connectedness. *Sociology Compass*, 8(7), 976-991.
- Chen, G. M. (2014). Revisiting the social enhancement hypothesis: Extroversion indirectly predict number of Facebook friends operating through Facebook usage. *Computers in Human Behavior*.39, 263-269.
- Chen-wang, C. (2017). *Attachment and object relations as predictors of internet addiction*. Yayınlanmamış Doktora tezi. San Diego: Alliant International University.
- Chen, W., Fan, C.Y., Liu, O-X., Zho, Z-K., and Xie, X-C. (2016). Passive social network site use and subjective well-being: A moderated mediation model. *Computers in Human Behavior*. 64, 507-514.

- Chou, C., and Hsiao, M. C. (2000). Internet addiction, usage, gratification, and pleasure experience: The Taiwan college students' case. *Computers and Education*, 35, 65-80.
- Chou, C., Condrón, L., and Belland, J. C. (2005). A review of the research on internet addiction. *Educational Psychology Review*, 17 (4), 363-388.
- Collins, N. L., and Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(4), 644-663.
- Collins, S. M. (2003). *Attachment, social support and loneliness in later life*. Retrospective Theses and Dissertations. 14,30. Iowa State University.
- Creasey, G., and Hesson-McInnis, M. (2001). Affective responses, cognitive appraisals, and conflict tactics in late adolescent romantic relationships: Associations with attachment orientations. *Journal of Counseling Psychology*, 48(1), 85-96.
- Craparo, G., Messina, R., Severino, S., Fasciano, S., Cannella, V., Gori, A., Cacioppo, M., and Baiocco, R. (2014) the relationships between self-efficacy, internet addiction and shame, *Indian Journal of Psychological Medicine* 36, 304-307.
- Crowell, J. A., and Treboux, D. (1995). A review of adult attachment measures: Implications for theory and research. *Social Development*, 4, 294-327.
- Çakar, M. F., ve Yanlıç, Ö. (2014). Kişilerarası iletişimin Facebook'ta değişen yüzü: Facebook'ta arkadaşlıkla gelen örtülü takip (Fırat üniversitesi iletişim fakültesi örneği). *İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*. 2(3), 224-244
- Çakır-Balta, Ö., ve Horzum, M. B. (2008). The factors that affect internet addiction of students in a web based learning environment. Ankara Üniversitesi. *Journal of Faculty of Educational Sciences*, 41(1), 187-205.
- Çuhadaroglu-Çetin, F. (2001). Kendilik patolojisi belirtisi olarak kimlik kargaşası. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(4), 309-314.
- Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological Internet use. *Computers in Human Behavior*, 17 (2), 187-195.
- Davis, R. A., Flett, G. L., and Besser, A. (2002). Validation of a new scale for measuring problematic internet use: Implications for pre-employment screening. *CyberPsychology & Behavior*, 5(4), 331-345.

- Debernardi, N. R. (2012). *Problematic internet use: exploring the roles of attachment and social competency*. Yayınlanmamış Doktora Tezi University of Missouri-Kansas City, Kansas City, Missouri, United States.
- DiNicola, M. D. (2004). *Pathological internet use among college students: The prevalence of pathological internet use and its correlates*. Yayınlanmamış Doktora tezi. Ohio University, Ohio.
- Dufour, M., Brunelle, N., Tremblay, J., Leclerc, D., Cousineau, M., Khazaal, Y., Legare, A., Rousseau, M., and Berbiche, D. (2016). Gender difference in internet use and internet problems among quebec high school students. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 61(10), 663-668.
- Durak-Batıgün, A., ve Hasta, D. (2010). İnternet bağımlılığı: Yalnızlık ve kişilerarası ilişki tarzları açısından bir değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11, 213-219.
- Durmuş, H., Günay, O., Yıldız, S., Timur, A., Balcı, E., ve Karaca, S. (2018). Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ve üniversite yaşamı boyunca değişimi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 19(4):383-389.
- Duru, E. (2007). Sosyal bağlılık ölçeği'nin türk kültürüne uyarlanması. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, (26), 85-94.
- Duru, E. (2008a). Uyum zorluklarını yordamada yalnızlık, sosyal destek ve sosyal bağlılık arasındaki ilişkilerin analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 8(3), 833-856.
- Eichenberg C. , Schott, M., Decker, O., and Sindelar, B. (2017). Attachment style and internet addiction: An online survey. *PubMed*, 19(5).
- Ellison, N. B., Steinfield, C., and Lampe, C. (2007). The benefits of facebook “friends:” social capital and college students’ use of online social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12(4), 1143-1168.
- Eraslan-Çapan, B. (2015). Interpersonal sensitivity and problematic facebook use in turkish university students. *Anthropologist*, 21(3): 395-403.
- Eraslan-Çapan, B. (2016). Social connectedness and flourishing: the mediating role of hopelessness. *Universal Journal of Educational Research*. 4(5), 933 – 940.
- Eraslan-Çapan, B., ve Sarıçalı, M. (2016). Problemlı facebook kullanımında sosyal ve duygusal yalnızlığın rolü. *Dergipark. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 17(3) , 53-66.

- Ergün-Başak, B. (2012). *Düşük gelirli ailelerden gelen üniversite öğrencilerinin öz duyarlılık, sosyal bağlılık ve iyimserlik ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış doktora tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Eroğlu, R. S. (2013). Ergenlerde bağlanma stilleri ve sosyal iletişim ağlarının kullanılması. M. Kalkan ve C. Kaygusuz (Editörler), *İnternet bağımlılığı sorunlar ve çözümler içinde* (s.151-162). Ankara, Anı yayıncılık.
- Eroğlu, A., ve Bayraktar, S. (2017). İnternet bağımlılığı ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 184-199.
- Ersun A., Şahin-Köze, B, Muslu G., Beytut, D., Başbakkal, Z., ve Conk, Z. (2012). Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinde internet kullanımı ile sosyal destek sistemi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İ.Ü.F.N. Hemşirelik Dergisi*, 20(2), 86-92.
- Erwin, B. A., Turk, C. L., Heimberg, R. G., Fresco, D. M., and Hantula, D. A. (2004). The Internet: home to a severe population of individuals with social anxiety disorder? *Pubmed*, 18(5), 629-646.
- Fraley, R. C. and Shaver, P. R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and un answered questions. *Review of General Psychology*, 4 132-154.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using spss third edition (and sex and drugs and rock 'n' roll)*. Washington: SAGE.
- Frison, E., and Eggermont, S. (2015). Toward an integrated and differential approach to the relationships between loneliness, different types of facebook use, and adolescents' depressed mood. *Communication Research*.1-28.
- Goldberg, I.(1996). Goldberg's message.<http://users.rider.edu/~suler/psycyber/supportgp.html> (Erişim tarihi: 05.05.2017).
- Gorse, P. and Lejoyeux, M. (2011). Online pathological gambling: a new clinical expression of internet addiction. In Price, H. O. (Ed.), *Internet addiction* 47–58.
- Gönül, A. S. (2002). Patolojik internet kullanımı (İnternet bağımlılığı / kötüye kullanımı). *New Symposium Dergisi*, 40 (3); 105-110.

- Griffin, D. W., and Bartholomew, K. (1994). Models of the self and other: Fundamental dimensions underlying measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(3), 430.
- Griffiths, M. D. (1993). Are computer games bad for children? *The psychologist: Bulletin of the British Psychological Society*, 6, 401-407.
- Griffiths, M. (1999). Internet addiction: fact or fiction? *The Psychologist*, 12(5), 246-251.
- Grossmann, K. E. (2005). Early care and the roots of attachment and partnership representations: the bielefeld and regensburg longitudinal studies. K. E. Grossmann, K. Grossmann ve E. Waters (Editörler). *Attachment from infancy to adulthood: the major longitudinal studies* (s. 98-137) New York. The Guilford Press.
- Gültekin, F., ve Arıcıoğlu, A. (2017). Üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri ve sosyal bağlılık ilişkisi. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 373-384.
- Hagerty, B. M., Williams, R. A., and Oe, H. (2002). Childhood antecedents of adult sense of belonging. *Journal of Clinical Psychology*, 58(7), 793-801.
- Hall, A. S., and Parsons, J. (2001). Internet addiction: College student case study using best practices in cognitive behavior therapy. *Journal of Mental Health Counseling*, 23, 312-327.
- Hatchcock, T. L. (2012). *Social Connectedness and the Impact on Chronic Illness*. UNF Theses and Dissertations. 590.
- Hazan, C., and Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511.
- Hazan, C., and Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5(1), 1-22.
- Hırlak, B., Bıyıkbeyi, T., Alaşahan, S., ve Çiçeklioğlu, H.(2016). Öğrencilerin internet bağımlılığı ile sosyal bağlılıkları arasındaki ilişki. *International Congress Of Youth Researches Proceedings Book*, 87-104.
- IWS- İnternet Dünya İstatistikleri (2018). <http://www.internetworldstats.com /stats.htm>. (Erişim tarihi: 08.03.2019).
- İkiz, E., Asıcı, E., Savcı, M., ve Yörük, C. (2015). Problemlı internet kullanımı ile üniversite yaşamına uyum ilişkisi, *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 34-50.

- Jia, R., and Jia, H. H. (2016). Maybe you should blame your parents: Parental attachment, gender, and problematic Internet use. *Journal of Behavioral Addictions*, 5(3), 524-528.
- Jin, B. (2013). How Lonely People Use And Perceive Facebook. *Computers in Human Behavior*. 2463-2470.
- Johnson, N. F. (2009). *The Multiplicities of internet Addiction The misrecognition of leisure and learning*. Ashgate e-book.
- Kandell, J. J. (1998). Internet addiction on campus: The vulnerability of college students. *Cyberpsychology & Behavior*, 1, 11-17.
- Kaçar, S. (2017). *Ergenlerin problemli internet kullanımının bağlanma stilleri ve bazı sosyo-değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Maltepe Üniversitesi.
- Keklik, İ. (2004). *Relationships of attachment status and gender to personal meaning, depressiveness and trait-anxiety among college students*. Doktora tezi. Florida University.
- Keser-Özcan, N. (2004). *Üniversite öğrencilerinde internet kullanımının psikososyal durum ile ilişkisi*. Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Keser Özcan, N., ve Buzlu, S. (2005). Problemli İnternet kullanımını belirlemede yardımcı bir araç: “İnternette Bilişsel Durum Ölçeği”nin üniversite öğrencilerinde geçerlik ve güvenirliği. *Bağımlılık Dergisi*, 6 (1), 19-26.
- Keser-Özcan, N., and Buzlu, S.(2007). Internet use and its relation with the psychosocial situation for a sample of university students. *CyberPsychology & Behavior* 10 (6), 767-772.
- Kesner, J. E., and McKenry, P. C. (1998). The role of childhood attachment factors in predicting male violence toward female intimates. *Journal of Family Violence*, 13(4), 417-432.
- Khrisnamurty, S., and Chaetlapalli, S. K. (2015). Internnet addiction: Prevalence and risk factors: A crossectional study among college students in Bengaluru, The Silicon Vally of India. *Indian Journal of Public Health*, 59(2), 115-121.
- Kılıç, Z., ve Durat, G.(2017). Üniversite öğrencilerinde problemli internet kullanımının genel psikolojik belirtileri ve sosyal fobi ile ilişkisi. *Sakarya Tıp Dergisi*, 7(2), 97-104.

- Kim, J., LaRose, R., and Peng, W. (2009). Loneliness as the cause and the effect of problematic internet use: The relationship between internet use and psychological well-being. *Cyberpsychology & Behavior*. 14(2), 451-456.
- Koçer, M. (2012). Erciyes üniversitesi öğrencilerinin internet ve sosyal medya kullanım alışkanlıkları. *Akdeniz İletişim Dergisi*, 70-85.
- Koroleva, K., Krasnova, H., Veltri, N., and Günther, O. (2011). It's all about networking! Emprical investigation of social capital formation on social network sites. *Thirty Second International Conference on Information Systems, Shanghai*.
- Krasnova, H., Wenninger, H., Widjaja, T., and Buxmann, P. (2013). Envy on Facebook: A hidden threat to users' life satisfaction? *11th International Conference on Wirtschaftsinformatik*, 1-16
- Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukopadhyay, T., and Scherlis, W. (1998). Internet paradox: a social technology that reduces social involvement and psychological well-being?. *American Psychology*. 53, 1017-1031.
- Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukopadhyay, T., and Scherlis, W. (2002). Internet paradox: A social technology that reduces social involvement and psychological well-being? *Journal of Social Issues*, 58(1), 49–74.
- Kubey, R. W., Lavin, M., .J., and Barrows, J. R. (2001). Internet use and collegiate academic performance decrements: Early findings. *Journal of Communication*, 51, 366-382.
- Kurtyılmaz, Y. (2011). *Üniversite öğrencilerinin ilişkisel saldırganlık ile belik saygısı, sosyal bağlılık ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Kuss, D.J., Griffiths, M. D., and Binder, F. J. (2013). Internet addiction in students: Prevalance and risk factors. *Computers in Human Behavior*, 29(3), 959-966.
- Kuss, D. J., and Lopez-Fernandez, O. (2016). Internet addiction and problematic internet use: A systematic review of clinical research. *World Journal of Psychiatry*.6(1), 143-176.
- Kujath, C. L. (2011). Facebook and MySpace: Complement or substitute for face-to-face interaction? *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 14(1-2).
- Kwon, J. H. (2011). Toward the prevention of adolescent internet addiction K. Young ve C. Nobuco de Abreu(Editörler). *Internet addiction: A handbook and guide to*

- evaluation and treatment* (s.223-245). New Jersey. John Wiley&Sons Inc, Hoboken.
- Lee, R. M., and Robbins, S. B. (1995). Measuring belongingness: The social connectedness and the social assurance scales. *Journal of Counseling Psychology*, 42(2), 232-241.
- Lee, R. M., and Robbins, S. B. (1998). The relationship between social connectedness and anxiety, self-esteem, and social identity. *Journal of Counseling Psychology*, 45(3), 338-345.
- Lee, R. M., and Robbins, S. B. (2000). Understanding social connectedness in college women and men. *Journal of Counseling and Development: JCD*, 78(4), 484-491.
- Lee, R. M., Draper, M., and Lee, S. (2001). Social connectedness, dysfunctional interpersonal behaviors, and psychological distress: Testing a mediator model. *Journal of Counseling Psychology*, 48(3), 310-318.
- Lee, R. M., Keough, K. A., and Sexton, J. D. (2002). Social connectedness, social appraisal, and perceived stress in college women and men. *Journal of Counseling & Development*, 80(3), 355-361.
- Lee, S. (2009). *Problematic Internet Use among College Students: An Exploratory Survey Research Study*. Doktora Tezi. The University of Texas at Austin.
- Lee, S. J. (2009). Online communication and adolescent social ties: Who benefits more from internet use? *Journal of Computer-Mediated Communication*.14, 509-531.
- Lemieux, R., Lajoie, S., and Trainor, N. E. (2013). Affinity-seeking, social loneliness, and social avoidance among facebook users. *Psychological Reports: Mental & Physical Health*, 112, 2, 545-552.
- Leung, L. (2004). Net-generation attributes and seductive properties of the Internet as predictors of online activities and Internet addiction. *Cyberpsychology & Behavior*, 7, 333-348.
- Li, D., Li, X., Wang, Y., Zhao, L., Bao, Z., and Wen, F. (2013). School connectedness and problematic internet use in adolescents: a moderated mediation model of deviant peer affiliation and self-control. *J Abnorm Child Psychology*, 41, 1231–1242.
- Lin, X., Su, W., and Potenza, M. C. (2018). Development of an online and offline integration hypothesis for healthy internet use: theory and preliminary evidence. *Frontiers in Psychology*, 9(492), 1-11.

- Lin, S .S. J., and Tsai, C. (1999). Internet addiction among high schoolers in taiwan. *To The Educational Resources Information Center (ERIC)*. 1-8.
- Malik, A. U., and Rafiq, N. (2015). Exploring the relationship of personality, loneliness, and online social support with interned addiction and procrastination. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 31(1), 93-117.
- Mayda, A. S. (2015). Bir öğrenci yurdunda kalan üniversite öğrencilerindeki internet bağımlılığı ile beck depresyon ölçeği arasındaki ilişki. *Konuralp Tıp Dergisi*. 7(1), 6-14.
- McIntyre, E., Wiener, K. K., and Saliba, A. J. (2015). Compulsive Internet use and relations between social connectedness, and introversion. *Computers in Human Behavior*, 48, 569-574.
- Mesch, G. S. (2001). Social relationships and Internet use among adolescents in Israel. *Social Science Quarterly*, 82(2), 329-339.
- Mikulincer, M., and Shaver, P. R. (2007). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change*. New York, NY, US: Guilford Press.
- Monacis, L., de Palo, V., Griffiths, M. D., and Sinatra, M. (2017a). Exploring individual differences in online addictions: the role of identity and attachment. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 15(4), 853-868.
- Morahan-Martin, J., and Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological Internet use among college students. *Computers in Human Behavior*, 16, 13-29.
- Morahan-Martina, J., and Schumacher, P. (2003). Loneliness and social uses of the internet. *Computers in Human Behavior*, 19: 659–671.
- Morrison, C. M., and Gore, H. (2010). The relationship between excessive Internet use and depression: A questionnaire-based study of 1,319 young people and adults. *Psychopathology*, 43(2), 121-126.
- Morsunbül, Ü ve Çok, F. (2011). Bağlanma ve ilişkili değişkenler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(3), 553-570.
- Morsunbul, U. (2014). Internet addiction in adolescence period: its relations with identity style and ruminative exploration. *Anadolu Psikiyatri Dergisi-Anatolian Journal of Psychiatry*, 15(1), 77-83.
- Murphy, M. A. I. (2017). *From social connectedness to equitable access:an action research project illuminating the opportunities and the barriers to accessing*

- music for young people with disability transitioning from school to adult life.*
Doktora Tezi. Melbourn University.
- Nie, N. H., and Erbring, L. (2000). *Internet and Society: A Preliminary Report*. Stanford Inst. Quant. Study Soc., Stanford, CA.
- Nie, N. H. (2001). Sociability, interpersonal relations, and the internet reconciling conflicting findings. *American Behavioral Scientist*, 45(3), 420-435
- Niemz, K., Griffiths, M., and Banyard, P. (2005). Prevalence of pathological internet use among university students and correlations with self-esteem, the general health questionnaire(GHQ), and disinhibition. *CyberPsychology & Behavior*. 8(6), 562-570.
- Odacı, H., and Çıkıkcı, O. (2014). Problematic internet use in terms of gender, attachment styles and subjective well-being in university students. *Computers in Human Behavior*, 32, 61-66.
- Odacı, H., and Kalkan, M. (2010). Problematic Internet use, loneliness and dating anxiety among young adult university students. *Computers & Education*, 55, 1091– 1097.
- Oğuz, B., Zayim, N., Özel D., ve Saka, O. (2009). Tıp öğrencilerinin internette bilişsel durumları. *Akademik Bilişim Dergisi*, 447-453.
- Okan, E. (2013). *Partnered sexual behaviors and adult romantic attachment in a group of never-married adults in Turkey*. An exploratory study. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Bilgi Üniversitesi.
- Oktan, V. (2015). Üniversite öğrencilerinde problemlı internet kullanımı, yalnızlık ve algılanan sosyal destek. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(1) 281-292.
- Ögel, K. (2012). *İnternet bağımlılığı, internetin psikolojisini anlamak ve bağımlılıkla başa çıkmak*. Türkiye İş Bankası Yayınları: İstanbul.
- Özkan, Ö. (2013). *İnternet kullanımıyla ilgili değişkenlerin cinsiyet, kişilik özellikleri, yaşam doyumu ve bağlanma stilleri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara Üniversitesi. Ankara.
- Özteke-Kozan, H. İ., Kesici, Ş., Girgin-Bayraktar, Ç., ve Yalçın, S. B. (2017). Prediction of problematic internet use by attachment in university students. *Journal of Education and Training Studies*, 5(1), 79-83.
- Öztürk, M., ve Akgün, Ö. E. (2012). Üniversite öğrencilerinin sosyal paylaşım sitelerini kullanma amaçları ve bu sitelerin eğitimlerinde kullanılması ile ilgili görüşleri

- (University students' purposes in using social networking sites, and their opinions on using these sites in education). *Sakarya University Journal of Education*, 2(3), 49-67.
- Öztürk, E., ve Kaymak-Özmen, S. (2011). Öğretmen adaylarının problemli internet kullanım davranışlarının, kişilik tipi, utangaçlık ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*.1785-1808.
- Pallant, J. (2017). *SPSS kullanma kılavuzu SPSS ile adım adım veri analizi* (S. Balcı ve B. Ahi). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Papacharissi, Z., and Rubin, A. M. (2000). Predictors of internet use. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 44(2), 175-196.
- Petry, N. M., and O'Brien C. P. (2013). Internet gaming disorder and the DSM-5. *Addiction*, 108, 1186-1187.
- Quinn, S., and Oldmeadow, J. A. (2013).Is the igeneration a 'we' generation? Social networking use among 9-to-13-years-olds and belonging. *British Journal of Developmental Psychology*, 31(1), 136-142.
- Quinn, S., Oldmeadow, J. A., and Kowert, R. (2013). Attachment style, social skills and facebook use amongs adults. *Computers in Human Behavior*, 29(2013), 1142-1149.
- Reich, S. M., Subrahmanyam, K., and Espinoza, G. (2012). Friending, IMing, and hanging out face-to-face: Overlap in adolescents' online and offline social networks. *Developmental Psychology*, 48(2), 356-368.
- Rotunda, R. J., Kass, S. J., Sutton, M. A., and Leon, D. T. (2003). Internet use and misuse. Preliminary findings from a new assessment instrument. *Behavior Modification*. 27(4):484-504.
- Ryan, T., and Xenos, S. (2011). Who uses facebook? an investigation into the relationship between the big five, shyness, narcissism, loneliness, and facebook usage. *Computers in Human Behavior*. 27(5), 1658-166.
- Ryan, T., Chester, A., Reece, J., and Xenos, S. (2016). A qualitative exploration of facebook addiction: working toward construct validity. *Addicta: The Turkish Journal On Addictions*.3, 55-76.
- Sanders, C. E., Field, T. M., and Diego, M. (2000). The relationship of Internet use to depression and social isolation among adolescents. *Adolescence*, 35: 237-241.

- Satıcı, S. A. (2016). *Üniversite öğrencilerinin affetme, intikam, sosyal bağlılık ve öznel iyi oluşları: Farklı yapısal modellerin denenmesi üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Savcı, M., ve Aysan, F. (2016). Bağlanma stilleri, akran ilişkileri ve duyguların internet bağımlılığını yordamadaki katkıları. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 3(3), 401-432.
- Savcı, M. (2017). *Ergenlerin sosyal zeka, sosyal kaygı, akran ilişkileri, internet bağımlılığı ve sosyal bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Doktora tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Savcı, M., and Aysan, F. (2017). Technological addictions and social connectedness: Predictor effect of internet addiction, social media addiction, digital game addiction and smartphone addiction on social connectedness. *Dusunen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 30, 202-216.
- Scherer, K. (1997). College life online: Healthy and unhealthy internet use. *Journal of College Life and Development*, 38, 655-665.
- Schimmenti, A., Passanisi, A., Gervasi, A. M., Manzella, S., and Fama, F. I. (2014). Insecure attachment attitudes in the onset of problematic Internet use among late adolescents. *Child Psychiatry & Human Development*, 45(5), 588-595.
- Sepetci, T., ve Mencet, M. S. (2017). Üniversite öğrencilerinin medya kullanım alışkanlıkları ve eğitim amaçlı medyayı kullanım bilinci. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 7(2), 192-218.
- Severino, S., and Craparo, G. (2013). Internet addiction, attachment styles, and social self-efficacy. *Global Journal of Psychology Research*, 1, 9-16.
- Sevindik, F. (2011). *Fırat üniversitesi öğrencilerinde problemlı internet kullanımı ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının belirlenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Shapira, N. A., Lessig, M. C., Goldsmith, T. D., Szabo, S. T., Lazoritz, M., Gold, M. S., and Stein, D. J. (2003). Problematic internet use: proposed classification and diagnostic criteria. *Depression and Anxiety*, 17, 207-216.
- Shaw, A. M., Timpano, K. R., Tran, T. B., and Joorman, J. (2015). Correlates of facebook usage patterns: the relationship between passive facebook use, social anxiety symptoms, and brooding. *Computers in Human Behavior*. 48, 575-580.

- Shen, C., and Williams, D. (2011). Unpacking time online: connecting internet and massively multiplayer online game use with psychosocial well-being. *Communication Research*, 38(1) 123-149
- Shin, S. E., Kim, N. S., and Jang, E. Y. (2011). Comparison of problematic Internet and alcohol use and attachment styles among industrial workers in Korea. *Cyberpsychology Behavior and Social Networking*, 14(11), 665-672.
- Sığırlı, H. (2017). *Lise öğrencilerinde internet bağımlılığı ile bağlanma biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi.
- Sırakaya, M. (2011). *Öğretmen adaylarının problemli internet kullanımı ve internet öz-yeterlik düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Simpson, J. A. (1999). Attachment theory in modern evolutionary perspective: Theory, research, and clinical applications. In J. Cassidy, ve P. R. Shaver (Editörler.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (s. 115-140). New York, NY: Guilford.
- Siyez, D. M., ve Uz-Baş, A. (2013). İnternet bağımlılığı ve psikososyal faktörler. M, Kalkan ve C, Kaygusuz.(Editörler) *İnternet bağımlılığı sorunlar ve çözümler içinde (115-149)*. Ankara. Anı Yayıncılık.
- Smita, G., and Azhar, F. A. (2018). Prevalence and characteristics of internet addiction among university students in mauritius. *SM Journal of Case Reports*. 4(1) 2-5.
- Solmaz, B., Tekin, G., Herzem, Z., ve Demir, M. (2013). İnternet ve sosyal medya kullanımı üzerine bir uygulama. *Selçuk İletişim Dergisi*. 23-32.
- Sroufe, L.A., and Waters, E. (1977). Attachment as an organizational construct. *Child Development*, 1977, 48, 1184-1199
- Suler, J. (1999). Healthy and pathological internet use. *CyberPsychology & Behavior*, 2, 385-394.
- Sümer, N., ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
- Tatar, S. (2013). *İzlenim yönetimi davranışlarında kişilik özelliklerinin rolü: Konaklama işletmeleri çalışanlarına yönelik bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Dokuz Eylül Üniversitesi. İzmir.

- Tavakoli, N., Jomehri, F., and Farrokhi, N. (2014). The relationship between attachment styles and social selfefficacy with internet addiction in Iranian Students. *Bulletin of Environment, Pharmacology and Life Sciences*. 3(2), 302-307.
- Tekinarslan, E., ve Gürer, D. (2009). Problemlı internet kullanımı: eğitim faköltesi öğrencileri üzerinde çok yönlü bir inceleme. *Proceedings of 9th International Educational Technology Conference. Hacettepe Üniversitesi*.
- Tekinarslan, E. (2017). Relationship between problematic internet use, depression and quality of life levels of Turkish university students. *Journal of Education and Training Studies*, 5(3) 167-175.
- Teppers, E., Luyckx, K., Klimstra, T. A., and Gossens, L.(2014). Loneliness and Facebook motives in adolescence: A longitudinal inquiry into directionality of effect. *Journal of Adolescence*. 37(5), 691-699.
- To, H. (2017). *A cross-cultural comparison study of problematic internet use*. Doktora Tezi. Los Angeles.
- Tsai, C. C., and Lin, S. S. (2003). Internet addiction of adolescent in Taiwan: An interview study. *Cyberpsychology & Behavior*, 6(6), 649-652.
- Tunahıoğlu, Z. (2013). *Problematic internet use: a study in turkey*. Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi.
- TÜİK (2018). <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10880>
(Erişim Tarihi: 08.03.2019)
- Uzun, A. M., ve Ünal, E. (2018). Üniversite öğrencilerinin genelleştirilmiş problemlı internet kullanımlarının incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 11(1), 83-100
- Valkenburg, P. M., Schouten, A., and Peter J. (2005). Adolescents' identity experiments on the internet. *New Media& Society*, 7(3), 382-403.
- Valkenburg, P. M., and Peter, J. (2007). Online communication and adolescent well-being: testing the stimulation versus the displacement hypothesis. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12, 1169-1182.
- Valkenburg, P.M., Peter, J., and Schouten, A. P. (2006). Friend networking sites and their relationship to adolescents' well-being and social self esteem. *Cyberpsychology & Behavior*, 9(5), 584-590.

- Verduyn, P. (2015). Passive facebook usage undermines affective well-being: experimental and longitudinal evidence, *Journal of Experimental Psychology general*, 144(2), 480-488.
- Wang, W. (2001). Internet dependency and psychosocial maturity among college students. *Journal of Human Computer Studies*, 55, 919-938.
- Wang, J., Gaskin, J., Rost, D.H. and Gentile, D.A. (2017). The reciprocal relationship between passive social networking site (SNS) usage and users's subjective well-being. *Social Science Computer Review*, 1-12.
- Waters, E., Kondo-Ikemura, K., Posada, G., and Richters, J. E. (1991). Learning to love: Mechanisms and milestones. In M. R. Gunnar and L. A. Sroufe (Editörler.), *The Minnesota symposia on child psychology, Vol. 23. Self processes and development* (s. 217-255). Hillsdale, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Whang, L. S., Lee, S., and Chang, G. (2003). Internet over-users' psychological profiles: A behavior sampling analysis on Internet addiction. *Cyberpsychology & Behavior*, 6, 143-150.
- Whittaker, S. S. (2008). *Investigation of social connectedness in a college population and its relationship to perceived stress and health symptoms*. Yüksek Lisans Tezi. North Florida University.
- Widyanto, L., and Griffiths, M. (1998). Internet addiction: It really exist? In J. Gackenbach (Editör), *Psychology and The Internet: Intrapersonal, Interpersonal and Transpersonal Applications* (s 61-75), New York:Academic Press.
- Williams, K. L., and Galliher, R. V. (2006). Predicting depression and self-esteem from social connectedness, support and competence. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 25(8), 855-874.
- Williamson, I., Sandage, S. J., and Lee, R. M. (2007). How social connectedness affects guilt and shame: Mediation by hope and differentiation of self. *Personality and Individual Differences*, 43(8), 2159-2170.
- Wolfradt, U., and Doll, J. (2001). Motives of adolescents to use the internet as a function of personality traits, personal and social factors. *J. Educational Computing Research*, 24(1) 13-27.
- Yang, S. C., and Tung, C. J. (2007). Comparison of internet addicts and nonaddicts in Taiwanese high school, *Computer Human Behavior*, 23, 79- 96.

- Yang, C-C., and Brown, B. B. (2013). Motives for using facebook, patterns of facebook activities, and late adolescent' social adjustment to college. *Empirical Research*, 42, 403-416.
- Yao, M. Z., and Zhong, Z. (2013). Loneliness, social contacts and internet addiction: A cross- lagged panel study. *Computers in Human Behavior*, 30, 164-170.
- Yeh, C. J., and Inose, M. (2003). International students' reported english fluency, social support satisfaction and social connectedness as predictors of acculturative stress. *Counselling Psychology Quarterly*, 16(1), 15-28.
- Yellowlees, P., and Marks, S. (2004). Problematic Internet use or Internet addiction? *Computers in Human Behaviour*, 23.
- Yelpaze, İ., ve Ceyhan, E. (2015). Facebook kullanıcılarının kişilik özellikleri ile facebook kullanım örüntülerinin ilişkisi: Bir gözden geçirme çalışması. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 5(2), 1-53.
- Yılmaz, M. F. (2013). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluşlarının problemli internet kullanımı ve bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Young, K. S. (1996). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology and Behavior*, 1(3), 237–244.
- Young, K. S. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *Cyberpsychology & Behavior*, 1, 237-244.
- Young, K. S., and Rodgers, R. C. (1998). Internet addiction: Personality traits associated with is development. *Paper Presented at The 69th Annual Meeting of The Eastern Psychological Association in April*.1-6
- Young, K. S. (2004). Internet addiction: A new clinical phenomenon and its consequences. *American Behavioral Scientist*, 48, 402–415.
- Young, K. S. (2011). Clinical assessment of internet-addicted clients. K. Young and C. Nobuco de Abreu (Editörler). *Internet addiction: A handbook and guide to evaluation and treatment* (s.19-35). New Jersey. John Wiley&Sons Inc, Hoboken.
- Yuen, C. N., and Lavin M.(2004). Internet dependence in the collegiate population: the role of shyness. *Cyberpsychology & Behavior*, 7(4), 379-383.

- Zhu, X., and Bao, Z. (2018). Why people use social networking sites passively An empirical study integrating impression management concern, privacy concern, and SNS fatigue. *Aslib Journal of Information Management*, 70(2), 158-175.
- Zyvika, J., and Danovski, J. (2008). The faces of facebookers: Investigating social enhancement and social compensation hypotheses; predicting facebook and offline popularity from sociability and self-esteem, and mapping the meanings of popularity with semantic networks. *Journal of Computer-Mediated Communication*.14, 1-34.

EKLER LİSTESİ

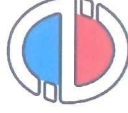
EK1. Bilimsel Atıftırma ve Yayın Etiği Kurulu Karar Belgesi

EK2. Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği

EK 3. Sosyal Bağlılık Ölçeği

EK 4. İlişki Ölçekleri Anketi

EK 5. Kişisel Bilgi Formu

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Eğitim Bilimleri
BAŞLIK:	Üniversite Öğrencilerinde Problemlerli İnternet Kullanımı ile Bağlanma Stilleri ve Sosyal Bağlılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Doç. Dr. Bahtiyar ERASLAN ÇAPAN
TEZ YAZARI:	Müzeyyen YALÇINKAYA
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu
Prof.Dr. Coşkun BAYRAK (Başkan-Eğitim Fak.)	
Prof.Dr. T. Volkan YÜZER (Başkan Yardımcısı-Açıköğretim Fak.)	Prof.Dr. Esra CEYHAN (Eğitim Fak.)
Prof.Dr. Münevver ÇAKI (Güzel Sanatlar Fak.)	Prof.Dr. M. Erkan ÜYÜMEZ (İkt. ve İdari Bil. Fak.)
Prof.Dr. Handan DEVECİ (Eğitim Fak.)	Prof.Dr. Emel ŞIKLAR (İkt. ve İdari Bil. Fak.)

EK 2. Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği (Seçilmiş Örnek Maddeler)

Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği (PİKÖ)

Açıklama: Bu anket, bireylerin internet kullanım davranışlarını betimlemek için hazırlanmıştır. Sizden istenen, internet kullanırken genellikle gösterdiğiniz davranışları dikkate alarak, aşağıdaki ifadelerden her birinin size uygunluk derecesini belirlemenizdir.

Bu amaçla, ilk önce her bir ifadeyi okuyunuz ve daha sonra her bir ifadenin karşısındaki “**Tamamen Uygun**”, “**Oldukça Uygun**”, “**Biraz Uygun**” “**Nadiren Uygun**”, ve “**Hiç Uygun Değil**” seçeneklerinden kendi durumunuza uygun olan bir seçeneği belirleyiniz. Bu seçeneği belirledikten sonra o seçeneğe ait parantezin içerisine çarpı (X) işareti koyunuz.

Lütfen, hiçbir maddeyi boş bırakmayınız. Yanıtlarken kendi internet kullanım davranışlarınızı olduğu gibi yansıtmamız, sonuçların daha sağlıklı değerdendirilmesine katkıda bulunacaktır. Yanıtlarınız ile bu bilimsel araştırmaya katıldığınız için teşekkürler.

		Tamamen uygun	Oldukça Uygun	Biraz uygun	Nadiren Uygun	Hiç Uygun değil
1.	İnternet bağlantımı kesmeye her karar verdiğimde kendi kendime “birkaç dakika daha” diyorum.	()	()	()	()	()
2.	İnternette geçirdiğim zaman çoğunlukla uyku süremi azaltıyor.	()	()	()	()	()
5.	İnternette ismimi gizlemek beni daha özgür kılıyor.	()	()	()	()	()
10.	Problemlerimden bunaldığımda sığındığım en iyi yer internettir.	()	()	()	()	()
11.	Birisi internette ne yaptığımı sorduğunda savunmacı ve gizleyici oluyorum.	()	()	()	()	()
17.	İnternette daha fazla vakit geçirmek için günlük işlerimi ihmal ediyorum.	()	()	()	()	()
20.	İnternet kullandığım süre boyunca her şeyi unutuyorum.	()	()	()	()	()
23.	İnternet kullanımım benim için önemli kişilerle olan ilişkilerimde problem yaşamama neden oluyor.	()	()	()	()	()
27.	İnternette çok fazla zaman geçirdiğim için başarıım düşüyor.	()	()	()	()	()
29.	Sabahları uyandığımda bir an önce internete bağlanmak istiyorum.	()	()	()	()	()
32.	İnternet ortamında kendimi genellikle huzurlu hissediyorum.	()	()	()	()	()

EK 3.Sosyal Bağlılık Ölçeği (Seçilmiş Örnek Maddeler)

Sosyal Bağlılık Ölçeği (SBÖ)

Açıklama: Bu ölçek, insanların sosyal ilişki düzeylerini anlamak amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekte bulunan ifadelerle ne ölçüde katıldığınızı, maddeleri dikkatlice okuduktan sonra, size en uygun seçeneğe (X) işareti koyarak belirtiniz. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız. Yanıtlarken kendi sosyal ilişki düzeylerinizi olduğu gibi yansıtmamız, sonuçların daha sağlıklı değerlendirilmesine katkıda bulunacaktır. Bu araştırmaya katkılarınız için teşekkürler.

1-----	-----2--	-----3--	-----4--	-----5--	-----6	
Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum			Kesinlikle Katılmıyorum	
1.Kendimi çevremden kopuk hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
3.Kendimi insanlara çok uzak hissediyorum.	()	()	()	()	()	()
5.Kendimi herhangi biriyle ilişkili hissetmiyorum	()	()	()	()	()	()
7.Arkadaşlarımda kendi arasında bile, kardeşlik/dostluk duygusu yoktur	()	()	()	()	()	()

EK 4.İlişki Ölçekleri Anketi (Seçilmiş Örnek Maddeler)

İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA)

Açıklama: Aşağıda yakın duygusal ilişkilerinizde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Yakın duygusal ilişkilerden kastedilen arkadaşlık, dostluk, romantik ilişkiler ve benzerleridir. Lütfen her bir ifadeyi bu tür ilişkilerinizi düşünerek okuyun ve her bir ifadenin sizi ne ölçüde tanımladığını aşağıdaki 7 aralıklı ölçek üzerinde değerlendirerek **ilgili maddenin karşısına puanınızı yazınız**. Yanıtlarınız ile bu bilimsel araştırmaya katıldığınız için teşekkürler.

1-----	-----2-	-----3-	-----4----	-----5-	-----6--	-----7
Beni Hiç			Beni			Beni
Tanımlamıyor			Kısmen			Tamamıyla
			Tanımlıyor			Tanımlıyor

	Puan
1 Başkalarına kolaylıkla güvenemem.	
4 Bir başka kişiyle tam anlamıyla kaynaşıp bütünleşmek isterim.	
8 Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum.	
13 Başkalarının bana çok yaklaşması beni endişelendirir.	
14 Duygusal yönden yakın ilişkilerim olsun isterim.	
17 İhtiyacınız olduğunda hiç kimseyi yanınızda bulamazsınız.	
19 Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli.	
21 Romantik ilişkide olduğum insanların benimle kalmak istemeyeceklerinden korkarım.	
22 Başkalarının bana bağlanmamalarını tercih ederim.	
25 Başkalarının bana, benim istediğim kadar yaklaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum.	
28 Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.	
30 Başkalarıyla yaklaşmayı nispeten kolay bulurum.	

EK 5. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu

Sevgili Öğrenciler;

Bu araştırma, sizlerin internet ortamındaki davranışlarınızı anlamak için yapılmaktadır. Vereceğiniz samimi cevaplar sadece bilimsel bir araştırma için kullanılacaktır. Lütfen tüm soruları ve açıklamaları dikkatlice okuyunuz ve içtenlikle cevap veriniz. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Her cevap sizin görüşlerinizi yansıtmaktadır. Yardımlarınız için teşekkür ederim.

1. Bölümünüz:.....
2. Cinsiyetiniz: () K () E
3. Sınıfınız: Yaşınız:
4. İnterneti bir günde kaç saat kullanıyorsunuz?
5. İnterneti günde kaç saat hangi amaçla kullanıyorsunuz? Yanlarına tik atınız.

İnternet etkinlikleri	Günde kaç saat?
e-posta ile iletişim	
Alışveriş	
İnternet bankacılığı-ödemeler	
Dizi-film-müzik	
Eğitim-araştırma	
İnternet gazeteciliği	
Eğlence-oyun oynama	
Sosyalleşmek (facebook-twitter-whatsapp vd)	
Diğer.....	